

STROSS 3-
CENA 2 frs
PRIX 2 frs

ROCZNIK

Rady Porozumiewawczej
Związków Polskich we Francji

GRUDZIEŃ 1937.

LILLE — 20, rue Faidherbe, 20 — LILLE

Na straży mienia polskiego wychodztwa stoi

BANK POLSKA KASA OPIEKI S.A.

ODDZIAŁ w PARYŻU: 31, rue Jean Goujon.

AGENCJE: Lens, Metz, Montceau-les-Mines, Toulouse.

15 własnych placówek we Francji

Przyjmuje wkłady frankowe, złotowe i dwuwalutowe.

Przekazuje pieniądze do Polski i innych krajów.

Załatwia inkaso weksli i dokumentów.

Kupuje i sprzedaje waluty.

BANK ZADOWOLONÝCH KLIENTÓW

KSIĘGARNIA POLSKA W PARYŻU **LIBRAIRIE POLONAISE A PARIS**

123, Bld. St. Germain (VI)

Zaopatrzona w obfity sortyment dzieł krajowych
i zagranicznych.

Załatwia wszelkie zlecenia z zakresu księgarstwa.

Przyjmuje prenumeratę na czasopisma polskie i zagraniczne.

Księgarnia dostarcza punktualnie i sprawnie.

Zlecenia z prowincji załatwia odwrotną pocztą.

 Katalogi na żądanie bezpłatnie

ROCZNIK

Rady Porozumiewawczej
Związków Polskich we Francji

—*O*—

Biblioteka Jagiellońska

1002120448

GRUDZIEŃ 1937.

LILLE — 20, rue Faidherbe, 20 — LILLE

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVIENSIS

437870

II

1937

Bibl. Jag

Zgodne i rozumne współdziałanie wychodźców polskich we Francji uczyni pracę ich istotnie pożyteczną dla Narodu, którego są synami i w pełni wartościową dla społeczności, wśród której pracują.

Juljusz LUKASIEWICZ,
Ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu.

STEFAN REJER

**Prezes Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji,
Kawaler orderu Polonia Restituta i Złotego Krzyża Zasługi.**

CZĘŚĆ I.

Wstęp i sprawy ogólne.

Słowo wstępne.

Rada Porozumiewawcza Związków Polskich we Francji wydaje trzeci z kolei ROCZNIK SPRAWOZDAWCZY. Oceniając bilans prac za rok sprawozdawczy 1936/37 — obrazowanych w niniejszym Roczniku — należy wziąć pod uwagę trudności i opory, z jakimi wychodztwo polskie, zorganizowane w Radzie Porozumiewawczej musiało walczyć w obronie swego stanu posiadania, oraz w torowaniu sobie dalszych dróg rozwojowych życia społeczno-organizacyjnego.

Rok ostatni upłynął pod znakiem walki, która została nam narzucona z zewnątrz przez obce i wrogie Polsce i wychodztwu agentury. Narzuconą nam walkę musieliśmy nie tylko podjąć — ale musieliśmy ją wygrać.

Zdecydowana większość wychodźstwa, wiedzona zdrowym instynktem narodowym, dała skuteczny opór tym wszystkim, którzy sprzysięgli się na naszą zgubę, postanowili oddalić nas od Polski i Francji — a następnie wprząc w służbę obcych agatur.

Dziś śmiało możemy powiedzieć, że z dotychczasowych doświadczeń wyszliśmy zwycięsko. Powiemy więcej: doświadczenia te zwały ideowo i umocniły szeregi naszych organizacyj narodowych.

Jeżeli porównamy poszczególne pozycje bilansu naszych osiągnięć w roku sprawozdawczym z latami poprzednimi, to stwierdzić musimy, iż pomimo wyjątkowych trudności, w jakich Rada Porozumiewawcza, wchodzące w jej skład Związki i Komitety Towarzystw Miejskowych musiały realizować swe programy prac — stan posiadania organizacyj polskich nie tylko nie uszczuplił się, ale wzrósł, rozszerzył się i umocnił.

W roku sprawozdawczym zorganizowaliśmy 16 nowych punktów wychowania przedszkolnego, 40 nowych kursów czwartkowych, powołaliśmy do życia Związek Studentów Polaków i Uczniów Szkół Średnich, skupiający obecnie około 300 członków, którzy po ukończeniu szkół stanowią grupę rodzimej inteligencji emigracyjnej.

Pragnąc młodzież polską, kształcającą się w szkołach francuskich, otoczyć specjalną opieką i dostarczyć najbardziej niezamożnym wycho-

wankom pomocy — powołaliśmy do życia Towarzystwo Przyjaciół Burs Polskich i Komisję Stypendialną.

Udzieliliśmy pomocy w formie porad technicznych i subwencji pieniężnej na założenie lub uzupełnienie 66 bibliotek szkolnych i powszechnych w koloniach.

Mając na uwadze obowiązek dostarczenia konkretnych pomocy działaczom i pracownikom oświatowym w terenie, podjęliśmy inicjatywę wydawania „Poradnika Oświatowego”; urzeczywistniliśmy również inicjatywę wydawania miesięcznika w języku francuskim p. t. „Robotnik Polski we Francji”, którego celem jest prostowanie krzywdzącej opinii o emigracji i Polsce, szerzonej przez agentów komunistycznych w sferach społeczeństwa francuskiego.

Ogółem przydzieliliśmy punktom szkolnym i kursom 12.320 książek, 2.888 ilustracji i obrazów; 178 map; 8 aparatów projekcyjnych i 9 serii filmów „Ornaka”; 140 gier świetlicowych.

Współdziałaliśmy ze wszystkimi Związkami w zakresie dokształcania przodowników pracy i działaczy na kursach i obozach organizowanych na terenie lub w kraju przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy.

O tym, że prace nasze w dziedzinie wychowania młodego pokolenia emigracyjnego w duchu narodowym i religijno-moralnym zostały należycie zrozumiane i docenione, świadczy najwymowniej wynik zbiórki na oświatę, która zamknęła się sumą blisko 200.000 fr. Dochód z powszechnej zbiórki na oświatę jest niemal dwukrotnie wyższy od sumy zebranej w roku 1936.

Równoległe do działalności kulturalno-oświatowej rozwijała się również akcja sportu i wychowania fizycznego.

Szereg realnych i pozytywnych wyników osiągnęliśmy również w dziedzinie społeczno-ekonomicznej. Staraliśmy się również nieść pomoc starcom, wdowom i sierotom, wydając w formie doraźnych zasiłków sumę, przekraczającą 100 tysięcy franków.

Ażeby działalność Rady Porozumiewawczej usprawnić, zorganizowaliśmy Okręgi Rady, które zasięgiem swych prac pokrywają się z Okręgami Konsulatów R. P.

Mając na uwadze potrzebę uporządkowania spraw na odcinku życia zawodowo-organizacyjnego wychodźstwa, współdziałaliśmy ze Związkiem Robotników Polskich w kierunku połączenia się z Federacją Emigrantów Polskich w nową organizację, pod nazwą Federacja Robotników Polskich we Francji (F.R.P.). F. R. P. swymi agendami obejmuje działalność dawnego Związku Robotników Polskich i Federacji Emigrantów Polskich.

Z powyższego wynika, iż pomimo wyjątkowego naporu i nasilenia akcji wywrotowej, prowadzonej i kierowanej przez agentów komunistycznych przy współdziałaniu nielicznych i nieświadomych wychodźców, re-

krutujących się w dużym procencie z polskich mniejszości narodowych — prace nasze w roku szkolnym 1936/37 zakończyliśmy szeregiem pozytywnych zdobyczy i osiągnięć.

Oddając niniejszy „Rocznik” do wglądu i oceny ogółu Wychodźstwa polskiego we Francji — niech mi wolno będzie złożyć serdeczne podziękowania przedstawicielom Władz Rzeczypospolitej Polskiej, Światowemu Związkowi Polaków z Zagranicy, Opiece Polskiej nad Rodakami na Obczyźnie, oraz tym wszystkim instytucjom krajowym i emigracyjnym — które z Radą Porozumiewawczą współpracowały — za okazaną nam pomoc.

Pragnę również serdecznie podziękować Zarządom Głównym Związków, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej, duchowieństwu i nauczycielstwu polskiemu za rzetelne, twórcze i zgodne współdziałania w dążeniu do osiągnięcia wspólnych nam wszystkim celów.

Pragnę równocześnie podziękować tym pismom polskim na emigracji, które twardo stanęły w obronie polskiego dorobku organizacyjnego, zdecydowanie przeciwstawiając się naporowi wrogiej wychodźstwa i Polsce propagandy, kierowanej przez czynniki nie polskie i nie francuskie, a dążące do zatrucia i zniekształcenia duszy polskiej.

Niech mi również wolno będzie wyrazić uznanie i podziękowanie za pracę tym wszystkim Kolegom i Koleżankom, którzy za swą postawę i działalność narodową w koloniach byli przedmiotem napaści i ataków ze strony organizacyj, otumanionych przez agentów komunistycznych oraz ze strony pism wywrotowych, siejących zamęt i nienawiść wśród zorganizowanego wychodźstwa.

Ubiegły rok pracy był okresem, w którym gros naszego wysiłku organizacyjnego musieliśmy skupić na linii obrony stanu posiadania organizacyjnego przed naporem sił wywrotowych.

Rok przyszły musi być i będzie okresem zwycięskiej ofensywy wszystkich Związków i Stowarzyszeń narodowych.

Musimy zmobilizować wszystkie siły, by umocnić pozycję i rozbudować wszystkie organizacje narodowe — musimy w zarodku zniszczyć i wytepić ośrodki gangreny wywrotowej i warcholstwa — aby zbiorową duszę wychodźstwa ocalić przed zakażeniem.

Wierzę głęboko, że w pracy naszej spotkamy się z solidarnym wysiłkiem, poparciem i czynnym współdziałaniem ogółu zdrowo myślącego wychodźstwa.

Oby rezultaty tej pracy w przyszłym roku były jak najobfitsze i jak najlepsze.

STEFAN REJER

Prezes Rady Porozumiewawczej Związków Polskich
we Francji.

Przemówienie p. Stefana Rejera, prezesa Rady Porozumiewawczej,

**wyłoszone z okazji przyjazdu do Lille Pana Ambadora
R. P. J. Lukasiewicza.**

CZCIGODNY PANIE AMBASADORZE!

Niniejszym mam zaszczyt w imieniu zgromadzonych tutaj przedstawicieli organizacji, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej, złożyć Panu Ambadorowi, jako najwyższemu przedstawicielowi Rzeczypospolitej we Francji, wyrazy czci i hołdu, oraz zapewnienia o naszym głębokim przywiązaniu do Ojczyzny i jak najbardziej pozytywnym ustosunkowaniu się do Rządu Polskiego i do urzędowych placówek polskich we Francji.

Pragniemy, aby poprzez naszą pracę organizacyjną podtrzymać jak najdłużej wśród wychodźstwa ducha polskiego i mowę polską, wpoić w nasze młode pokolenie przywiązanie do Ojczyzny i utrwalić w nim jak najdalej idącą życzliwość do każdego Rządu Polskiego, wychodząc z założenia, że tylko poprawny stosunek obywateli polskich zagranicą do Państwa Polskiego może stanowić o ich dojrzałości obywatelskiej wobec obcych.

Dziś Rada Porozumiewawcza skupia 27 związków, zrzeszających około 100.000 członków, rozrzuconych po całym terytorium Francji. Rezultaty pracy naszych organizacji w dziedzinie oświaty, wychowania młodzieży, sportu i samopomocy, są dosyć poważne. Mamy jednak trudności w prowadzeniu pracy organizacyjnej ze strony nielicznych elementów wywrotowych, kierowanych przez czynniki obce.

Nie tracimy jednak chęci do pracy i wierzymy, że wzniosły nasz cel i nasza uczciwa działalność w organizacjach musi przewyciężyć obecne trudności. Wkrótce emigrant polski przekona się, że obietnice i wieczne protesty skomunizowanych mówców na zebraniach oraz nierzeczowa i niepoważna krytyka niektórych pism polskich nic mu nie pomogą. Wierzymy w siły żywotne wychodźstwa, wierzymy w jego przywiązanie do Ojczyzny i w zwycięstwo zdrowego rozsądku. Po okresie dezorientacji już nastąpił okres otrzeźwienia. Już zdołaliśmy uporządkować sprawy polskie na odcinku zawodowym przez połączenie dwóch walczących z sobą dotychczas ugrupowań w jedną Federację Robotników Polskich we Fran-

cji, opartą o C. G. T. Nasi działacze lokalni w koloniach, nauczeni doświadczeniem, wykazują większą odporność, większy hart i odwagę w obro-
nie swej ideologii. Wszystkie organizacje, złożone w odnośnych Kom-
isjach Rady Porozumiewawczej, uzgadniają z sobą program pracy i wy-
kazują poważną aktywność.

Dla ułatwienia pracy organizacyjnej naszym związkom, komite-
tom i towarzystwom, prosimy Rząd Polski za pośrednictwem Pana Am-
basadora o przyspieszenie załatwienia spraw, dotyczących zabezpieczenia
na starość wszystkich obywateli polskich z włączeniem okresów ubezpie-
czeniowych w państwach zaborczych, oraz rozszerzenie opieki nad isto-
tnie biednymi wychodźcami polskimi we Francji, jak również o stałą i
równomierną opiekę nad organizacjami młodzieżowymi, wchodzącymi w
skład Rady Porozumiewawczej, które są przyszlnością wychodźstwa.

Po usunięciu najbardziej istotnych niedomagań tutejszej emigracji
polskiej, będziemy mogli tym łatwiej wytworzyć na naszym terenie po-
tężny polski ruch organizacyjny, którego członkowie będą związani ze
swą Ojczyzną.

Na zakończenie wnoszę okrzyk na cześć Pana Ambasadora, jako
najwyższego przedstawiciela Rzeczypospolitej Polskiej — pan Ambasa-
dor Juliusz Łukasiewicz — niech nam żyje!

Konsolidacja żywołu polskiego we Francji.

„Warunkiem każdego dobra materialnego i zdobycia go
dla Polski jest dobro moralne, siły moralne, zdolność skupie-
nia się pod jednym sztandarem, choćby było źle i ciężko, choć-
by jeszcze nieraz trzeba było zęby zacisnąć, aby przetrwać,
umiejętność skupienia się bez waśni, bez różnic. Czasy nie tak-
ie, aby sobie na różnice pozwalać”.

(Z przemówienia Marszałka Rydza-Śmigłego
do Emigracji polskiej we Francji w r. 1936).

Z chwilą powstania sieci towarzystw polskich, zgrupowanych w po-
szczególnych związkach, wyłoniło się wśród wychodźstwa polskiego we
Francji zagadnienie konsolidacji. Już w 1925 roku powstaje Rada Naczel-
na Związków Polskich, w dwa lata później zastępuje ją Centralny Komitet
Polaków. Wprawdzie obydwa te eksperymenty nie udały się i ani jedna z
wymienionych wyżej „central” nie zdołała wyłonić z siebie organu wyko-
nawczego, który mógłby prowadzić konkretną robotę w dziedzinie oświa-
ty lub wychowania fizycznego, albo działać na odcinku propagandowo-
polskim, lecz próby te świadczyły o aktualności problemu i o konieczności
zespolenia żywołu polskiego na tutejszym terenie emigracyjnym. Nie brak-
ło wówczas również dyskusji na łamach polskiej prasy emigracyjnej na
temat konsolidacji. Pisano o powszechnym głosowaniu pięcioprzymiotniko-
wym, o wyborze „posłów” na wiecach publicznych, o przydzielaniu organi-
zaczom delegatów proporcjonalnie do ilości członków (na każdy tysiąc jed-
nego lub dwóch), o oparciu się wyłącznie na Komitetach Towarzystw

Miejscowych, o wyłonieniu reprezentacji z organizacji o podłożu zawodowym itd... itd... Projektów było mnóstwo, lecz gdy przystąpiono do ich realizacji, wówczas występowała szara rzeczywistość: brak środków materialnych, brak aparatu wykonawczego i brak zrozumienia, że sprawy ogółu, dotyczące całego wychodźstwa, należy stawiać ponad swymi osobistymi interesami i ambicjami.

Dlatego też początkowo ograniczono się tylko do skromnej Rady Naczelnej, o szumnym tytule, wyłonionej z zarządów poszczególnych związków, która nie mogła ruszyć z miejsca, bo nic nie łączyło jej z osiedlami polskimi; następnie przesunięto się z jednej krańcowości w drugą i powołano znowu Centralny Komitet Polaków, opierając go na komitetach towarzystw miejscowych bez należytego uwzględnienia prestiżu poszczególnych związków i okręgów poza Północną Francją, co również przeszkodziło C. K. P. wyjść poza ramy „sejmików” i przystąpić do realnej pracy, a po ukonstytuowaniu się Związku Komitetów Towarzystw Miejscowych, C. K. P. stracił wogóle rację bytu, przestając istnieć bez oficjalnie powziętej uchwały likwidacyjnej.

W roku 1933 w okresie ogólnego skłócenia wychodźstwa powstaje na zjeździe zarządów związkowych nowy organ konsolidacyjny, już teraz o bardzo skromnej nazwie i bez chęci rządzenia wychodźstwem. Jest nim **RADA POROZUMIEWAWCZA ZWIĄZKÓW POLSKICH WE FRANCJI**. Już pierwszy zjazd rzuca hasło: **praca na platformie porozumienia, bez wtrącania się w wewnętrzne sprawy związków, z wyciągnięciem ręki do współpracy ze wszystkimi ludźmi dobrej woli i ze wszystkimi organizacjami, nawet znajdującymi się poza Radą, o ile stoją na gruncie państwowości polskiej**. Rada oparła się równocześnie na zarządach i okręgach związków oraz na komitetach.

Ściśle emigracyjny i całkowicie apolityczny charakter Rady Porozumiewawczej, nacechowany obywatelską lojalnością w stosunku do każdego Rządu w Polsce, bez względu na zabarwienie polityczne, nie podobał się komunistom polskim i elementom demagogicznym, potrzymanywanym przez pewne pisma polskie, które zawsze zwalczały wszystkie Rządy w Polsce bez względu na ich kierunek, i osłabiały przy pomocy często bardzo niskich metod wszystkie wysiłki działaczy emigracyjnych, idące w kierunku stworzenia silnego i niezależnego organu konsolidacyjnego, centralizującego pracę organizacyjną na wszystkich odcinkach, oraz odrzucającego z góry pomoc materialną gazet polskich, wpływy wydawców i wszelką propagandę za jakimkolwiek pismem.

WYNIKI PRACY RADY.

W ciągu czteroletniego istnienia Rada Porozumiewawcza objęła osiedla polskie siecią kursów czwartkowych i przedszkoli, utrzymywanych wysiłkiem samego wychodźstwa, rozbudziła wśród emigracji ofiarność na cele oświatowe, na starców i na inne wzniosłe cele społeczne. Rada przystąpiła do zaopatrywania dzieci polskich w podręczniki szkolne, stworzyła sieć nowych bibliotek szkolnych i powszechnych w koloniach polskich, urządza imprezy propagandowe przy pomocy związków, utrzymuje kontakt ze wszystkimi związkami, objęła swą działalnością wszystkie dzielnice Francji przez stworzenie okręgów, które spełniają rolę regional-

nych central polskich. Rada posiada fachowy personel techniczny, współdziałający ze wszystkimi organizacjami polskimi, prowadzi propagandę w kierunku odwiedzania Ojczyzny, utrzymuje kontakt z francuskimi organizacjami i informuje francuskich działaczy robotniczych o potrzebach polskiej emigracji tak w dziedzinie kulturalnej jak i materialnej.

Organizacje, wchodzące w skład Rady Porozumiewawczej, nie urządzają wieców i manifestacyj ulicznych, lecz bez przesady należy przyznać, że wykonują w 95% polską robotę, należącą do organizacji społecznych w koloniach polskich. Rada nikomu nie przeszkadza w pracy organizacyjnej, a natomiast w wielu wypadkach pomaga tak poszczególnym wychodźcom, jak i organizacjom.

DLACZEGO RADA MA WROGÓW.

Na skutek rozległej działalności na wszystkich odcinkach życia emigracyjnego, Rada Porozumiewawcza zyskała wśród wychodźstwa popularność i stała się uosobnieniem polskiego obozu narodowo-myślącego we Francji. Ten stan rzeczy nie podobał się tym, którzy pragnęli prowadzić robotę wywrotową wśród wychodźstwa, lub też tym, którzy dla zadowolenia swych osobistych bardzo niskich celów pragnęli zyskać popularność wśród nieświadomionej części emigracji polskiej. Te jednostki, bądź nieciekawe, bądź też wprowadzone w błąd, uderzyły na alarm, używając najniższych środków w celu rozbicia Rady Porozumiewawczej. Atak się nie udał. Rada wszystko wytrzymała i wyszła z walki znacznie wzmożniona. Dziś otwarcie walczą z Radą Porozumiewawczą jedynie agenci Kominternu i różni wrogowie Państwa Polskiego (t. zw. paszportowi Polacy), oraz obalamucone przez demagogiczne polskie pisma codzienne jednostki spośród emigracji, mające tak głęboko przepojone dusze jadem demagogii, że z przyzwyczajenia protestują przeciw każdej ucziwej i pozytywnej robocie, a uwielbiają bezpłodne krzykactwo i urąganie przeciw własnej Ojczyźnie, przypisując Radzie całą winę za wszystko zło, istniejące na emigracji i w Polsce.

Od tego elementu napewno będzie odsuwać się każda centrala wychodźstwa polskiego. Rada Porozumiewawcza nigdy nie chciała z nim mieć nic wspólnego.

KTO STOI DZIŚ POZA RADĄ?

Chociaż w chwili obecnej do Rady Porozumiewawczej należy 27 związków, to jednak byłoby przesadą twierdzić, że wśród emigracji polskiej istnieje konsolidacja w stu procentach. Tak nie jest. Trzeba szczerze przyznać, że poza Radą stoi poważna część dobrych Polaków, skupiających się w sekcjach polskich i w nowopowstałej Federacji Robotników Polskich, którzy poza tym nigdzie nie należą. Lecz poza tą grupą nie widzimy żadnych innych poważnych zrzeszeń godnych należenia do Rady. Nie można nawet brać pod uwagę różnych dziwotworów komunistycznych w rodzaju „czerwonych pomocy” lub „kół przyjaciół kapitalistycznych przedsiębiorstw gazetowych, pomalowanych na czerwono”.

Zastanówmy się więc nad możliwością rozszerzenia konsolidacji na ten jedyny zdrowy odcinek organizacyjny, który pozostał poza Radą Po-

rozumiewawczą, t. j. na sekcje polskie i na F. R. P. Możliwość istnieje. Oświadczono to kilkakrotnie na łamach „Prawa Ludu”. Znajdźmy pewne rozwiązanie. Grunt przygotowało samo życie przez rozwiązanie zagadnienia przynależności robotników polskich do C. G. T. Dawniej nikt nie mógł nakłonić wychodźstwa polskiego do wstąpienia do C. G. T. bo i Francuzi zaledwie w niewielkim procencie do tej organizacji należeli. Dziś łącznie z Francuzami są zorganizowani zawodowo i wszyscy Polacy. Wszyscy spełniliśmy swój obowiązek wobec francuskiej organizacji zawodowej, tego wymaga od nas solidarność robotnicza i nasz interes osobisty. Każdy z nas rozumie, że sekcje polskie są częścią składową francuskiej organizacji i dlatego nie mogą brać udziału w polskim życiu organizacyjnym. Zresztą na żadnym innym terenie emigracyjnym te grupy nie wychodzą poza teren zawodowy i nie mieszają się do polskiego życia zrzeszeniowego. To stanowisko podzielają przywódcy sekcji polskich przy C. G. T. Dali temu niejednokrotnie wyraz na łamach „Prawa Ludu”. Jednak obok sekcji istnieje F. R. P. — organizacja polska do załatwienia spraw emigracyjnych o charakterze zawodowo-polskim i emigracyjnym. Ta organizacja bez przeszkód może współpracować z innymi związkami i towarzystwami polskimi. Chodzi tylko o znalezienie formy.

JAK TO UCZYNIĆ?

Już na łamach polskiej prasy emigracyjnej zaczęto wysuwać projekty: jedni proponowali zmianę nazwy Rady Porozumiewawczej, drudzy domagają się powszechnych wyborów, a jeszcze inni chcą ustalenia liczby delegatów proporcjonalnie do ilości członków w poszczególnych organizacjach. Mówiono już o tym przed 10-ciu laty.

Są to wszystko sprawy drugorzędnej wagi. Oczywiście nie można poważnie traktować projektów o powszechnym głosowaniu, bo nie mamy odpowiedniego aparatu administracyjnego, ani też nie można brać pod uwagę wyborów na wiecach publicznych, bo delegatów na zjazdy lub na „sejmy” emigracyjne mogą wybierać tylko ludzie zorganizowani w polskich organizacjach, a więc muszą delegować ich jedynie związki. Nie zatrzymuję się również nad projektem, dotyczącym zmiany nazwy Rady Porozumiewawczej, bo nie przypuszczam, aby kwestia nazwy mogła być brana poważnie przez którąkolwiek stronę pod uwagę i aby na tym tle nie można było dojść do porozumienia.

Jedynym poważnym dotychczas wysuniętym projektem jest kwestia proporcjonalności delegatów do ilości członków w organizacjach. Wówczas organizacje liczniejsze musiałyby opłacać wyższą składkę do Centrali, pomimo, że w naszych stosunkach duże organizacje są przeważnie najbiedniejsze. Tak samo żaden z naszych związków nie mógłby opłacić kosztów podróży swym delegatom na „sejm”, o ile byłoby ich za dużo. A najtrudniejszą kwestią byłaby sprawa stwierdzania ilości członków w organizacjach. Napewno większość nie potrafiłaby udowodnić, że posiada istotnie taką liczbę członków, jaką podaje w sprawozdaniach. Wpływy kasowe do poszczególnych central organizacyjnych też nie mogłyby stanowić dostatecznych kryteriów, bo centrala Z. R. P. z całą pewnością miała zawsze największe wpływy ze składek, chociaż nie była najliczniejszą organizacją wychodźczą.

Przy bliższym dotknięciu każdej sprawy pietrzą się trudności, które jednak mają charakter raczej drugorzędny. Bo czyż nie wszystko jedno, czy w „sejmie” lub w Zjeździe Emigracyjnym będzie brało udział 100 czy 500 albo 1.000 delegatów? Emigracji rozchodzi się przede wszystkim nie o piękne mowy i wzniosłe uchwały, a o całoroczną szarą pracę, o aparat wykonawczy w Centrali, w okręgach, w związkach i w koloniach. Przecież na zjazdach będą poruszane sprawy przeważnie bezsporne ogólnej natury, dotyczące całego wychodźstwa, co do których przygniatająca zgodna większość delegatów będzie zawsze zapewniona. Zresztą każda organizacja reprezentuje swój odcinek pracy. Często mało liczna organizacja może działać na bardzo ważnym odcinku pracy i zasięg jej wpływów może być większy od innej organizacji kilkakrotnie liczniejszej.

Naprawdę nie to jest istotą rzeczy; — kwestia ilości delegatów i sposób ich wyboru nie rozwiąże sprawy i niewiele zmieni panujące stosunki w koloniach.

OD CZEGO TRZEBA ZACZAĆ?

Dla stworzenia trwałych podstaw konsolidacyjnych musimy najprzód uregulować pracę na wszystkich odcinkach polskiego życia emigracyjnego, musimy usunąć wszystko, co może nas dzielić i stwarzać chociażby tylko pozory uprzywilejowania jednych organizacji wobec drugih, lub też pomijania w kierowaniu organizacjami robotniczych działaczy społecznych, którzy są kamieniami węgielnymi całego życia organizacyjnego w koloniach polskich we Francji. Obecnie najbardziej aktualnym jest odcinek obrony emigracyjno-zawodowej. Od niego bezwzględnie musimy zacząć. Inne dziedziny pracy już zostały uporządkowane i objęte przez powołane do tego organizacje. Kolej przychodzi obecnie na definitywne uregulowanie stosunków na polskim terenie zawodowym. Nie ruszamy sprawy sekcji polskich, bo już wyżej wykazaliśmy konieczność pozostawienia ich poza polskim życiem organizacyjnym, jako części składowej francuskiego C.G.T. Jednak na odcinku tym są jeszcze zlewające się dwie organizacje polskie: **Federacja Emigrantów Polskich i Związek Robotników Polskich**, które w obecnej chwili wytworzyły spośród siebie nową **Federację Robotników Polskich, zrzeszonych w syndykatach C. G. T.**

Obydwie te organizacje miały jednakowy cel, opierały się na bardzo podobnych do siebie statutach i wreszcie były zalegalizowane u władz francuskich na podstawie prawa francuskiego z 1901 roku, jako polskie organizacje niezawodowe, mające na celu obronę materialną i moralną wychodźstwa polskiego we Francji. Członkowie obydwu wymienionych wyżej organizacji należeli do C. G. T. Każdemu, logicznie myślącemu człowiekowi, od ostatnich strejków nasuwała się myśl połączenia F. E. P. z Z. R. P. w jedną organizację, bo interes wychodźstwa tego wymagał. Na przeszkodzie stali komuniści, którzy, nie mogąc wytworzyć wśród wychodźstwa swojej sztandarowej organizacji, weszli na teren F. E. P. i tam zaczęli wprowadzać do pracy czynnik polityczny i uprawiać robotę wywrotową przeciw Polsce. W niektórych sekcjach te elementy opanowały zarządy i zmieniły zupełnie kierunek, wytknięty w statucie przez twórców F. E. P.

Ten stan nie mógł dalej trwać. Korzystali jedynie z wytworzonej dwutorowości na polskim odcinku prac emigracyjno-społecznych agenci

obcych interesów i różne niesolidne pisma polskie, opierające swą egzystencję na kolportowaniu demagogii najniższego gatunku.

To też przywódcy Z. R. P. i F. E. P. zjechali się z całej Francji dnia 31. 10. i 1. XI. 1937 r. w Paryżu, gdzie uchwalono połączyć wymienione wyżej organizacje na podstawach demokratycznych, jako równy z równym, w nową Federację Robotników Polskich, opartą o C. G. T. Przyjęto statut F. R. P. i wybrano prowizoryczny Zarząd i Radę Główną. Zarząd nowej Federacji rozpoczął swą działalność w dniu 1-go stycznia br. Od tej daty Z. R. P. i F. E. P. przestały formalnie istnieć. Na przeszkodzie stają pewne elementy niezadowolone z połączenia, które dotychczas grupowały się w F. E. P., wskutek czego okres formowania się Federacji Robotników Polskich przedłuży się.

Jednak mimo wszelkich trudności należy przypuszczać, że F. R. P. dojdzie do porozumienia ze zdrowym elementem polskim, tkwiącym w ruchu syndykalnym i stanie się dużą organizacją, obejmującą swą działalnością całość spraw społecznych o charakterze emigracyjnym i quasi-zawodowym, stając się automatycznie dopełnieniem C. G. T. w sprawach polskich.

W ten sposób zostanie uregulowana praca na polskim odcinku zawodowym, znikną powody do kłótni, sprytnie wyzyskiwane obecnie przez elementy wywrotowe.

Drugą z kolei kością niezgody wśród wychodźstwa była sprawa pomocy starcom. Obecnie przez wytworzenie jednego Komitetu Pomocy Starcom, Wdowom i Sierotom, nastąpiła zgoda i na tym odcinku.

Pozostaje jeszcze otwartą trzecia sprawa, wywołująca niezadowolone i rozgoryczone wśród działaczy społecznych w koloniach. Jest nią nierównomierna pomoc poszczególnym związkom w prowadzeniu prac organizacyjnych, co wytwarza opinię wśród wychodźstwa o istnieniu organizacji uprzywilejowanych. W interesie wszystkich organizacji leży usunięcie tego stanu rzeczy, przez co wzbudzi się entuzjazm wśród zorganizowanych wychodźców i chęć do pracy wśród robotniczych działaczy w koloniach, bez których organizacje wogóle nie mogą istnieć, oraz rozwieje się fałszywe przypuszczenia o „narzucaniu czegośkolwiek z góry” — tym bardziej, że polskie czynniki rządowe uważają wszystkie nasze organizacje, stojące na gruncie państwowości polskiej, za jednakowo pożyteczne dla Polski i dla emigracji. Po uregulowaniu tej sprawy stworzymy podatny grunt do istotnej konsolidacji na płaszczyźnie zgody, wzajemnego poszanowaniu się i współpracy z głosem decydującym wszystkich zdrowych elementów, pracujących społecznie w robotniczych osiedlach polskich we Francji.

PO JAKIEJ LINII POWINNY PÓJŚĆ REFORMY RADY POROZUMIEWAWCZEJ.

Twórcy Rady Porozumiewawczej, do których należy zaliczyć wszystkich czołowych kierowników istniejących obecnie związków, którzy brali udział w zebraniu konstytucyjnym Rady w 1933 roku, już wówczas oświadczyli, że tworzą organ porozumiewawczy, który ma przygotować podatny grunt pod przyszłą centralną organizację wychodźstwa. Rada

przez swą konkretną pracę w oparciu się na organizacjach, wchodzących w jej skład, utrzymała przede wszystkim przekonanie nawet wśród swych przeciwników o konieczności istnienia centrali organizacyjnej wśród wychodźstwa, nie mówiąc już o znacznym uporządkowaniu pracy na poszczególnych odcinkach organizacyjnych.

Po uzgodnieniu i usunięciu istniejących jeszcze drobnych nieporozumień z terenu społeczno-zawodowego można śmiało powiedzieć, że grunt do dalszego rozszerzenia konsolidacji wychodźstwa został przygotowany.

Inicjatywę w tej dziedzinie wziął w swe ręce Związek Komitetów Towarzystw Miejscowych, którego przewodniczący na konferencji prezesów związkowych dnia 16. stycznia br. wystąpił z wnioskiem zreformowania Rady Porozumiewawczej w kierunku przejścia z organizacji nadrzędnej na organ, opierający się bezpośrednio na komitetach, okręgach i związkach.

Wniosek prezesa Związku Komitetów Towarzystw Miejscowych, jest wyrazem opinii w koloniach polskich, czego odbicie znajdziemy również w uchwale przedstawicieli komitetów i okręgów związkowych w zagłębiu Montceau les Mines. Uchwała ta mówi, że do Okręgu Rady Porozumiewawczej w Montceau les Mines wchodzi komitety towarzystw miejskowych na równych prawach z okręgami związków, ponieważ istnienie oddzielnego okręgu Związku Komitetów obok okręgu Rady wprowadza niepotrzebne dublowanie roboty na terenie.

Podobna sytuacja daje się odczuwać również na terenach innych okręgów, oddalonych od Północnej Francji. Wszystkie te zjawiska, wyłaniające się w praktycznym życiu organizacyjnym, świadczą o konieczności bardzo silnego powiązania pracy Rady z komórkami Związku Komitetów Miejskowych, z uwzględnieniem potrzeb kolonii, okręgów i związków.

Dlatego też należy rozszerzyć i wzmocnić sieć komitetów towarzystw miejskowych oraz przeprowadzić we wszystkich związkach jednokowy podział terenu pracy na okręgi, nadając równocześnie tymże okręgom większe znaczenie, niż one miały dotychczas.

Po dokonaniu tych reform i po zorientowaniu się, jak ułożą się stosunki współpracy między sekcjami F. R. P. i komitetami w koloniach, przywódcy związków i komitetów na swych zjazdach zdecydują o potrzebie wprowadzenia reform na terenie konsolidacji wychodźstwa w jednej centralnej organizacji z uwzględnieniem potrzeb całej emigracji na wszystkich odcinkach pracy organizacyjnej.

Piotr KALINOWSKI,

**Sekretarz Generalny Rady Porozumiewawczej
Związków Polskich we Francji.**

* * *

Dla uzupełnienia powyższego artykułu, zamieszczamy poniżej rezolucję, uchwaloną przez prezesów związkowych w sprawie konsolidacji, a mianowicie:

Uchwały Prezesów związkowych.

Dnia 16 stycznia 1938 roku prezesi związków, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej, zebrani na konferencji w Lille po szczegółowym

przedyskutowaniu obecnej sytuacji w życiu organizacyjnym oraz możliwości wzmocnienia konsolidacji polskiego wychodźstwa, uchwalają co następuje:

- 1) Reformy na terenie konsolidacyjnym winny iść w kierunku silniejszego oparcia się o kolonie, okręgi i związki.
- 2) Zarządy związków winny bezzwłocznie wydać polecenie swym komórkom lokalnym, by wszędzie należały do komitetów towarzystw miejscowych oraz powoływały do życia komitety w tych miejscowościach, gdzie ich dotychczas niema.
- 3) Związki zobowiązują się w najbliższym czasie wprowadzić jednolity podział okręgów na terenie całej Francji. W tym celu zostaje powołana do życia specjalna komisja, złożona z 3 osób, która wspólnie z Prezydium Rady wykreśli granice okręgów organizacyjnych na terenie całej Francji, w ramach których będą pomieszczone wszystkie osiedla polskie we Francji. Wspomniana komisja rozpatrzy również wspólnie z Prezydium Rady i Zarządem Związku Komitetów napływające wnioski od związków, okręgów i komitetów w sprawie rozszerzenia konsolidacji żywiołu polskiego we Francji.
- 4) Uporządkowanie spraw na terenie konsolidacyjnym jest związane z pracą płatnych instruktorów. Zebrani prezesi wypowiedzieli się w kierunku zmniejszenia liczby płatnych instruktorów-inteligentów i zastąpienia ich, częściowo opłacanymi przodownikami i instruktorami-robotnikami, zamieszkałymi w koloniach i nie zrywającymi kontaktu ze swą pracą zarobkową w kopalniach i fabrykach.
- 5) Wzmocnienie konsolidacji polskiego życia organizacyjnego jest ściśle uzależnione od podniesienia autorytetu działaczy społecznych tak w centralnych organizacjach, jak i w koloniach. Dlatego też wzywa się wszystkich działaczy, piastujących funkcje społeczne w towarzystwach, komitetach i związkach do solidarnego występowania w obronie swych kolegów przed bezpodstawnymi i demagogicznymi atakami ze strony elementów wywrotowych lub też ze strony jakiegokolwiek gazety polskiej we Francji.

Za zgodność:

Przewodniczący konferencji prezesów związkowych:

(—) **Stefan REJER.**

Rada Porozumiewawcza Związków Polskich we Francji.

WALNY ZJAZD RADY POROZUMIEWAWCZEJ. — 27 Związków — po 3 delegatów każdy.

Prezydjum Rady Porozumiewawczej Związków Polskich.

Komisja
Kult.-Oswiatowa

Zjednoczenie
Tow. Katolick.

Związek
Naucz. Polskich

Związek
Kół Spiewacych

Związek
Tow. Teatraln.

Związek
Kół Muzycznych

Związek
Tow. Kult. Ośw.

Związek
Tow. Kobietych

Związek
Pracy Ob. Kob.

Związek
Harcerzy Polsk.

Związek
Stud. Polskich

Federacja P.
Zw. Obr. Ojcz.

Związek
Kom. Tow. Pol.

Komisja
Wych. Fiz. i Ob.

Związek
Sokółów Polsk.

Związek
Strzelski

Związek
Harcerzy Polsk.

Związek
Kat. St. Mł. M.

Związek
Piłki Nożnej

Związek
Bractw Kurk.

Komisja
Ekon.-Spoleczna

Związek
Rob. Polskich

Związek
Kupc. i Rz. P.

Związek
Tow. Wz. Pom.

Związek
Osadnik. Polsk.

Związek
Pol. Tow. Hod.

Związek
Inwalidów Woj.

Związek
Kom. Tow. Pol.

Zjednoczenie
Tow. Katolick.

Fundusz
St. Wdów i Sier.

Sekcja
Propagandowa

Federacja P.
Zw. Obr. Ojcz.

Związek
Kom. Tow. Pol.

Związek
Naucz. Polskich

Zjednoczenie
Tow. Katolick.

Związek
Kół Spiewacych

Związek
Tow. Teatraln.

Związek
Kół Muzycznych

Sekcja
Współpr. - Lok.

Związek
Kom. Tow. Pol.

Komisja

Budżetowo-
Rewizyjna

Bursa

Polska

ZWIĄZKÓW, WCHODZĄCYCH W SKŁAD RADY POROZUMIEWAWCZEJ.

Lp.	N A Z W A Z W I ą Z K U	Rola założeńia	Ilość towarz.	Ilość Okręgów	Ilość członków	Suma obrotów pien. centrali bar- cznie z towarzy- stwami.	U W A G I
1	Związek Męskich Tow. Katolickich	1930	117	10	8 500	81.385,85 fr.	
2	Związek Bractw Różańcowych . . .	1926	100	9	11.848	1.000.— fr.	obrót centr.
3	Związek K. S. M. P. Męskiej . . .	1930	35	5	1.500	1.500.— fr.	obrót centr.
4	Związek K. S. M. P. żeńskiej . . .	1932	30	5	1.300		
5	Związek Katolickich Stow. Dzieci	1932	93	3	8.102	31.081.— fr.	
6	Stow. Rezerwistów i b. Wojsk. . .	1929	109	8	6.000	26.000.— fr.	
7	Związek Inwalidów Wojennych . .	1927	22	—	2.000	30.000.— fr.	
8	Zw. Rodzin P. Obrońców Ojczyzny	1934	38	5	1.630	29.199,60 fr.	
9	Związek Legionistów i Peowiaków	1934	1	—	39	480.— fr.	obrót centr.
10	Związek Harcerstwa Polskiego . .	1924	953	4	8.475	nie podano	
11	Związek Sokółów Polskich	1923	112	12	5.470	38.370,75 fr.	
12	Związek Strzelecki	1928	138	5	3.850	65.000.— fr.	
13	Polski Związek Piłki Nożnej	1924	27	—	1.661	150.347,70 fr.	
14	Związek Towarzystw Kobiectych . .	1926	78	6	10.477	171.463.— fr.	
15	Związek Pracy Obyw. Kobiet . . .	1932	58	3	1.840		
16	Związek Kół Spiewaczych	1922	43	5	3.068	82.442,40 fr.	
17	Związek Towarzystw Teatralnych	1924	74	6	1.580	20.000.— fr.	
18	Związek Towarzystw Muzycznych	1935	32	1	732	2.040.— fr.	obrót centr.
19	Związek Tow. Kult. - Ośw. im. J. Piłsudskiego	1923	79	4	3.656	80.000.— fr.	
20	Zw. Nauczycielstwa Polskiego . . .	1924	10	—	143	35.503,52 fr.	
21	Zw. Kupców i Rzemieślników . . .	1932	—	15	525	246.624,40 fr.	
			2149	106	82.396	1.092.438,22 fr.	

Do przeniesienia:

N A Z W A Z W I ą Z K U	Rok założenia	Ilość towarz.	Ilość Okręgów	Ilość członków	Suma obrotów pien. centrali głównie z towarzyszami.	U W A G I
Z przeniesienia: 22 Związek Osadników Polskich . . . 23 Związek Tow. Gospodarczo - Ho- dowlanych 24 Związek Tow. Wzajemnej Pomocy 25 Związek Komitetów Tow. Polskich 26 Związek Bractw Kurkowych . . . 27 Związek Studentów Polskich . . . 28 Związek Robotników Polskich — został zlikwidowany z dniem 1. 1. 1938, i obecnie razem ze zlikwidowaną organizacją F. E. P. utworzył nową organi- zację pod nazwą „Federacja Robotników Pol. we Francji”	1933 1926 1933 1933 Nie nadesłał Nie nadesłał	2149 33 16 56 96 — —	106 4 2 4 8 kwestjonariusza kwestjonariusza	82.396 854 500 11.632 — —	1.092.438,22 fr. 7.717.90 fr. 36.375.45 fr. 515.447.— fr. 1.573.968.75 fr.	obrót centr.
Razem:	2350	124	95.382	3.225.947,32 fr.		

Statut Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji (R.P.Z.P.).

I. — Rada Porozumiewawcza jest organem polskich centralnych Związków i zrzeszeń regionalnych we Francji i działa na terenie całej Republiki Francuskiej.

II. — Siedzibą Rady Porozumiewawczej Związków Polskich jest miasto Lille.

III. — Celem Rady Porozumiewawczej jest:

- 1) szerzenie świadomości narodowej;
- 2) wzmacnianie życia zrzeszeniowego wśród Polaków we Francji w kierunku zabezpieczenia i rozszerzenia należnych Polakom praw kulturalnych i materialnych;
- 3) opiniowanie w dziedzinie potrzeb materialnych i moralnych wychodztwa;
- 4) współdziałanie z organizacjami polskimi w kierunku szerzenia oświaty i kultury wśród wychodztwa polskiego;
- 5) usuwanie konfliktów między organizacjami;
- 6) prowadzenie propagandy;
- 7) zacieśnianie kontaktu między wychodztwem i Polską oraz ścisła współpraca ze Światowym Związkiem Polaków z Zagranicy.

IV. — Głównym organem Rady Porozumiewawczej jest Walny Zjazd Delegatów, który odbywa się w ostatnim kwartale każdego roku. W wypadkach ważnych Nadzwyczajny Zjazd Delegatów Rady Porozumiewawczej może być zwołany częściej niż raz w roku przez prezesa na skutek jednogłośniejszej uchwały Komisji Budżetowo - Rewizyjnej lub na skutek uchwały Prezydium Rady.

V. — W Walnych i Nadzwyczajnych Zjazdach Delegatów Rady Porozumiewawczej biorą udział zarządy główne okręgów Rady i związków wchodzących w jej skład po trzech z każdego Związku i Okręgu Rady. Przepisowe quorum stanowi ilość delegatów, reprezentujących $\frac{2}{3}$ organizacji, wchodzących w skład Rady. Obradami podczas zjazdów kieruje prezes Rady Porozumiewawczej lub w razie jego nieobecności wiceprezes Rady.

VI. — Walny Zjazd Delegatów Rady Porozumiewawczej:

- 1) przyjmuje sprawozdania roczne i uchwała absolutorium dla ustępującego Prezydium Rady;
- 2) uchwała budżet roczny Rady i program pracy na rok następny;
- 3) wybiera na okres roczny władze Rady, a mianowicie:
A. — Prezydium Rady w osobach: prezesa, generalnego sekretarza, dwóch wice-prezesów i skarbnika. Ponadto do Prezydium wchodzi prezesi okręgów i kierownicy komisyj.

B. — Komisję Budżetowo - Rewizyjną w osobach:

- a) czterech członków spośród delegatów,
- b) jeden fachowy buchalter, zaproponowany przez dyrekcję PKO, Komisja Budżetowo - Rewizyjna wybiera z pośród swych członków prezesa i sekretarza.

VII. — Uchwały na Zjazdach, dotyczące działalności i wyboru władz Rady, zapadają absolutną większością głosów obecnych delegatów, za wyjątkiem uchwał odnośnie zmiany statutu i rozwiązania Rady Porozumiewawczej.

VIII. — Związki należące do Rady zachowują swą całkowitą samodzielną organizacyjną.

IX. — Stałe dochody Rady Porozumiewawczej stanowią:

- 1) dotacje osób i instytucyj polskich we Francji i w Polsce,
- 2) dochody z imprez,
- 3) dochody ze zbiórek wśród wychodźstwa,
- 4) składki roczne związków, których wysokość ustala Walny Zjazd delegatów.

X. — Organem wykonawczym Rady Porozumiewawczej jest Prezydium Rady, kontrolowane przez Komisję Budżetowo - Rewizyjną. Prezydium administruje funduszami Rady i odpowiada za jej majątek, jak również nadaje kierunek pracom, wykonywanym przez Komisje i Okręgi oraz przez wszystkie agendy podległe Radzie.

XI. — Rada Porozumiewawcza prowadzi działalność na terenie całej Francji za pośrednictwem podległych jej okręgów, opierających się bądź na okręgach poszczególnych związków bądź też na zarządach lokalnych towarzystw, a mianowicie:

- 1) Okręg Wschodniej Francji wraz z podokręgiem w Alzacji
- 2) Okręg w Południowo - Zachodniej Francji,
- 3) Okręg Paryski, obejmujący teren Konsulatu R. P. w Paryżu,
- 4) Okręg w Środkowej Francji,
- 5) Okręg w Południowej Francji.

Na czele każdego okręgu stoi zarząd, który kieruje pracami okręgu zgodnie z przyjętym przez Zjazd Okręgowy i zatwierdzonym przez Prezydium Rady regulaminem. Okręgi prowadzą oddzielne kasy. Zarządy Okręgowe wyłaniają ze swego łona referentów: oświatowego, ekonomiczno - społecznego, oraz referenta wychowania fizycznego i obywatelskiego.

XII. — Przy Prezydium Rady stale pracują następujące Komisje:

- 1) Komisja Kulturalno - Oświatowa,
- 2) Komisja Ekonomiczna - Społeczna,
- 3) Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego, oraz Sekcja Propagandowa i Sekcja Współpracy Lokalnej.

Przy komisjach mogą również istnieć sekcje. Ponadto podlegają kontroli Rady Porozumiewawczej Bursa Polska w Lille i Komitet Starców, Wdów i Sierot.

XIII. — Wszystkie zmiany Statutu Rady Porozumiewawczej mogą nastąpić jedynie na podstawie uchwały $\frac{2}{3}$ głosów członków Rady.

Rada Porozumiewawcza rozwiązać się może na mocy uchwały powziętej większością głosów ($\frac{2}{3}$ głosów) przy udziale wszystkich organizacji wchodzących w skład Rady.

W razie braku odpowiedniego quorum w pierwszym terminie, następne zebranie odbywa się w terminie 2-tygodniowym i uchwały jego, powzięte większością (zwykłą) są obowiązujące.

XIV. — W razie rozwiązania Rady Porozumiewawczej, majątek wraz z archiwum przechodzi do dyspozycji Światowego Związku Polaków z Zagranicy.

Regulamin Rady Porozumiewawczej

I.

Realizacja programu prac nakreślonych Statutem i uchwałami Zjazdu Rady zostaje powierzona Prezydium Rady przy współudziale następujących komisyj:

- 1) Komisja Kulturalno - Oświatowa,
- 2) Komisja Ekonomiczno - Społeczna,
- 3) Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego.

Przy Prezydium istnieje Sekcja Propagandowa i Sekcja Współpracy Lokalnej.

II.

Każda z Komisyj składa się z prezesów, lub ich upoważnionych zastępców, reprezentujących organizacje zainteresowane, oraz z prezesa i sekretarza generalnego Rady. Wszystkim Komisjom przewodniczy prezes Rady lub jeden z wice-prezesów.

Posiedzenia Komisyj odbywają się w miarę potrzeby na zaproszenie przewodniczącego. Na czele każdej Komisji stoi wybrany przez członków Komisji i zatwierdzony przez Prezydium kierownik, który kieruje pracami Komisji i pełni funkcję sekretarza. Poszczególne Komisje mogą dokooptować do swego grona osoby fachowe lub zasłużone z pełnym prawem głosu.

III.

Kontrola prac Rady należy do Komisji Budżetowo - Rewizyjnej (przewidzianej statutem) składającej się z 5-ciu wybranych członków, którzy z pośród siebie wyznaczają przewodniczącego i sekretarza.

IV.

Komisja Kulturalno - Oświatowa.

SKŁAD:

- a) delegaci Związków Katolickich i Ks. Rektor Misji Katolickiej w Paryżu
- b) delegat Związku Nauczycielstwa,

- c) delegat Związku Tow. Kult.-Ośw. im. Józefa Piłsudskiego,
- d) delegat Związku Towarzystw Teatralnych,
- e) delegat Związku Kół Śpiewaczych,
- f) delegat Związku Towarzystw Muzycznych,
- g) delegatka Związku Towarzystw Kobiecth,
- h) delegatka Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet,
- i) delegatka Rodzin Obrońców Ojczyzny,
- j) delegat Związku Harcerstwa Polskiego,
- k) delegat Związku Komitetów Towarzystw Polskich,
- l) delegat Związku Studentów Polskich,
- m) prezes i sekretarz Rady.

Z A D A N I A :

- a) roztoczenie opieki i nadzoru nad wychowaniem dziatwy i młodzieży polskiej w duchu narodowo - obywatelskim, z poszanowaniem uczuć religijnych przez organizowanie i prowadzenie w oparciu o Opieki Rodzicielskie, Komitety Towarzystw Miejskowych i towarzystwa kobiece i kulturalne: przedszkoli i ognisk przedszkolnych, kursów języka polskiego, kursów wiedzy o Polsce i t. d.;
- b) roztoczenie troskliwej opieki nad młodzieżą polską, kształcącą się w średnich, zawodowych i wyższych zakładach francuskich przez organizowanie internatów polskich, — specjalnych zjazdów młodzieżowych, wycieczek i kolonii w Polsce, oraz przez utrzymywanie ciągłej łączności korespondencyjnej i dostarczanie odpowiednich książek polskich i t. d.;
- c) krzewienie rodzimej kultury polskiej wśród młodocianych i dorosłych przez prowadzenie w oparciu o poszczególne organizacje młodzieży starszego społeczeństwa, akcji świetlicowej, czytelnictwa i bibliotekarstwa, teatru ludowego i t. d.;
- d) współdziałanie ze wszystkimi związkami polskimi w zakresie dokształcania działaczy i przodowników na specjalnych kursach organizowanych we Francji i w Kraju;
- e) ożywianie i koordynowanie całokształtu prac oświatowych oraz czuwanie, aby wszystkie związki, wchodzące w skład Komisji, mogły w zdrowej atmosferze i harmonijnej współpracy wykonywać swe zamierzenia i plany pracy.

V.

Komisja Ekonomiczno - Społeczna.

S K Ł A D :

- a) delegat Zjednoczenia Towarzystw Katolickich,
- b) delegat Związku Kupców i Rzemieślników Polskich,
- c) delegat Związku Towarzystw Wzajemnej Pomocy,
- d) delegat Związku Osadników Polskich,
- e) delegat Związku Towarzystw Gospodarczo-Hodowlanych,
- f) delegat Związku Komitetów Towarzystw Polskich,
- g) delegat Związku Inwalidów Wojennych,
- h) delegat Związku Robotników Polskich,
- i) prezes i sekretarz Rady.

Z A D A N I A :

- a) utrzymanie kontaktu z organizacjami, zajmującymi się sprawami zawodowo-ekonomicznymi wychodźstwa.
- b) popieranie słusznych postulatów i memoriałów tychże organizacji przez Radę,
- c) popieranie akcji samopomocowej, prowadzonej przez Związek Kas Samopomocy,
- d) opiniowanie, interweniowanie i przedkładanie projektów w porozumieniu z zainteresowanymi organizacjami odnośnie materialnego położenia Polaków we Francji, ich rent przesyłanych z Polski, ich pretensyj do ubezpieczalni w Niemczech, w Polsce i we Francji, odnośnie opieki społecznej nad biednymi, starcami i bezrobotnymi, oraz odnośnie konwencji między Polską, Francją i Niemcami,
- e) zbieranie materiałów odnośnie rozwoju kupiectwa polskiego, ruchu spółdzielczego, bolączek mających charakter ogólny, rozwoju akcji samopomocy i t. d.,
- f) popieranie osadnictwa i dążność do powiększenia polskiego stanu posiadania we Francji, do stopniowego wytwarzania stanu średniego wśród Polaków i wolnych zawodów oraz do kształtowania się organizacji zawodowej, najbardziej odpowiadającej interesom polskiego robotnika we Francji.

VI.

Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego.

S K Ł A D :

- a) delegat „Sokoła”,
- b) delegat „Strzelca”,
- c) delegat „Harcerstwa”,
- d) delegat Związku Piłki Nożnej,
- e) delegat Katolickiego Stow. Młodzieży Polskiej,
- f) delegat Bractw Kurkowych,
- g) prezes i sekretarz Rady.

Z A D A N I A :

- a) współpraca z zainteresowanymi organizacjami, zajmującymi się wychowaniem fizycznym,
- b) propagowanie imprez sportowych za pośrednictwem zainteresowanych organizacji i Instruktoratu Wychowania Fizycznego oraz ułatwienia Polakom brania udziału we francuskich imprezach sportowych, w celu propagandy polskiej tężyzny fizycznej,
- c) wspólne ustalenie z zainteresowanymi organizacjami sposobów wychowania obywatelskiego oraz podnoszenia ducha polskiego,
- d) rozpatrywanie kwestyj natury ogólnej, przedłożonych przez zainteresowane organizacje odnośnie kursów wyszkolenia we Francji i w Polsce, odnośnie ochotników do armii polskiej, którzy nie mogą wracać do Francji po nabytym doświadczeniu i twardej szkole wychowania obywatelskiego w duchu polskim, by móc znów zarobkować i równo-

częściej pracować społecznie wśród tych rodaków, którzy często nigdy nie byli w Polsce.

VII.

Sekcja Współpracy Lokalnej.

SKŁAD:

- a) ścisły Zarząd Związku Komitetów Towarzystw Polskich,
- b) prezesi Okręgów Związku Komitetów Towarzystw Polskich.
- c) prezes i sekretarz Rady.

ZADANIA:

Zadaniem Sekcji Współpracy Lokalnej jest współdziałanie ze Związkiem Komitetów Towarzystw Miejskowych w montowaniu współpracy lokalnej w koloniach.

Zadanie te Sekcja wykonuje przez:

- a) kontaktowanie się i odpowiednie interwencje w poszczególnych Związkach, których niższe komórki organizacyjne następują pewne trudności w należytym zorganizowaniu tej współpracy w koloniach,
- b) wytwarzanie i usprawnianie w koloniach racjonalnego podziału prac społecznych pomiędzy poszczególne towarzystwa, oraz inicjowanie obchodów i uroczystości narodowych, opierając podział działalności społecznej w kolonii na rocznych planach pracy poszczególnych towarzystw i komitetów,
- c) organizowanie Komitetów Towarzystw Miejskowych w tych koloniach, w których one dotychczas nie istnieją,
- d) koordynowanie i uzgadnianie poczynań poszczególnych organów Rady Porozumiewawczej w stosunku do Związku Komitetów i poszczególnych komitetów w koloniach.

VIII.

Sekcja Propagandowa.

SKŁAD:

- a) dwóch delegatów Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny,
- b) jeden delegat Związku Komitetów Towarzystw Polskich,
- c) „ „ Związku Nauczycielstwa Polskiego,
- d) „ „ Zjednoczenia Towarzystw Katolickich,
- e) „ „ Związku Towarzystw Teatralnych,
- f) „ „ Związku Towarzystw Śpiewaczych,
- g) „ „ Związku Towarzystw Muzycznych,
- h) prezes i sekretarz Rady.

ZADANIA:

- 1) Propagowanie Polski i jej kultury oraz przyjaźni polsko - francuskiej wśród szerokich warstw społeczeństwa francuskiego w koloniach.
- 2) Propagowanie dorobku społeczno-kulturalnego Związków, zrzeszonych w Radzie Porozumiewawczej wśród niezorganizowanego wychodźstwa polskiego.

- 3) Propagowanie tegoż dorobku i potrzeb wychodztwa wśród społeczeństwa polskiego w Polsce.
- 4) Koordynowanie działalności związków i poszczególnych organów Rady w zakresie propagandy.

IX.

Komisja Budżetowo-Rewizyjna.

Czterech członków, wybranych spośród delegatów poszczególnych związków, z warunkiem, że do tej komisji nie może wchodzić ani prezes ani sekretarz Rady, 5-ty członek komisji wchodzi z ramienia P. K. O. — Członkowie Komisji Budżetowo - Rewizyjnej wyłaniają spośród siebie przewodniczącego i sekretarza komisji. Przewodniczący zwołuje posiedzenia Komisji Budżetowo-Rewizyjnej i zarządza rewizję Kasy i ksiązek.

ZADANIA:

- a) komisja w porozumieniu z prezesem i sekretarzem Rady opracowuje budżet roczny Rady, ustala wysokość opodatkowania poszczególnych organizacji wchodzących do Rady, upoważnia prezesa Rady do wystąpienia o pomoc do odnośnych instytucyj w Kraju oraz przedstawia budżet do zatwierdzenia na plenum Rady,
- b) przeprowadza rewizję ksiąg kasowych, wszelkich wydatków i dochodów oraz sprawdza wiarogodność bilansu i składa na plenum Rady wniosek o absolutorium dla prezesa i sekretarza Rady,
- c) Komisja Budżetowo - Rewizyjna na polecenie swego przewodniczącego może każdorazowo zażądać od prezesa Rady przedłożenia ksiązek i kwitów kasowych do rewizji.

X.

Biuro Rady.

Personel Biura Rady stanowią płatni pracownicy pod kierownictwem Sekretarza Generalnego Rady. Kasa Rady pokrywa konkretne wydatki związane z wyjazdami, z opracowaniem opinii prawno - fachowych odnośnie różnych problemów wychodztwa przez specjalistów i wreszcie kosztu portoryjne, materiały biurowe i t. p.

XI.

Zjazd Rady.

Zjazd zwołuje i przygotowuje prezes Rady w porozumieniu z Prezydium. Każdy referat na Zjazd winien być przyjęty poprzednio przez zainteresowaną komisję, do której należą sprawy poruszane w referacie. Na zjeździe poszczególne działy pracy oraz potrzeby organizacji są przedstawiane przez referentów odnośnych komisyj, a nie bezpośrednio przez delegata każdej organizacji. Każda komisja winna opracować materiał, dotyczący zakresu jej działania, wnieść na porządek dzienny Zjazdu przynajmniej na tydzień przed zwołaniem i wyznaczyć poszczególnych referentów, którzyby kierowali się potrzebami wszystkich organizacji należących do danej komisji i mieli na uwadze planowość i użyteczność pracy na zakreślonym w ramach komisji odcinku. Zjazd zgodnie ze statutem,

uchwała rezolucje, projekty, dezyderaty, nadaje sprawom charakter ogólno-emigracyjny, reprezentuje organizacje należące do Rady wobec władz polskich, Światowego Związku Polaków w Zagranicy, oraz wobec czynników francuskich.

XII.

Na posiedzeniu Rady i poszczególnych komisji mogą być zapraszani przedstawiciele organizacji nie wchodzących w skład Rady, oraz wszystkie zagadnienia i dezyderaty emigracji mogą być omawiane, w razie potrzeby, w łonie Rady z organizacjami, stojącymi poza Radą, za zgodą zainteresowanych komisyj.

XIII.

Organizacje, które w przyszłości zgłoszą swój akces do Rady, mogą być przyjęte na posiedzeniu Rady, o ile przewodniczący w porozumieniu się z komisjami wniesie sprawę przystąpienia danej organizacji na porządek dzienny obrad.

XIV.

Obrady, tak w komisjach jak i na plenum Rady, winny nosić charakter pozytywnego ustosunkowania się do władz polskich i do Państwa Polskiego.

Program prac Wychodztwa polskiego na rok 1938.

Z każdym rokiem wzrasta dorobek społeczno-kulturalny wychodztwa polskiego we Francji, zrzeszonego w Radzie Porozumiewawczej. Co roku robimy rachunek, czego dokonaliśmy i co roku wytyczamy sobie program pracy na rok następny.

Program prac zrzeszonego w Radzie Porozumiewawczej wychodztwa na rok 1938 obejmuje:

W zakresie kulturalno-oświatowym:

- 1) Utrzymanie 62 punktów wychowania przedszkolnego i zorganizowania 10 nowych.
- 2) Utrzymanie 156 kursów języka polskiego (czwartkowych) i zorganizowanie 10 nowych.
- 3) Zaopatrzenie wszystkich punktów nauczania polskiego w podręczniki szkolne i niezbędne pomoce naukowe.
- 4) Zorganizowanie kolonii letnich dla dzieci w poszczególnych okręgach konsularnych.
- 5) Wzmoczenie opieki nad młodzieżą, kształcąca się w zawodowych, średnich i wyższych zakładach naukowych francuskich, przez akcję stypendialną, organizowanie dalszych oddziałów Tow. Przyjaciół Burs Pol-

skich, korespondencję z młodzieżą, rozbudowę Związku Studentów i Wychowanków Szkół Średnich.

6) Zorganizowanie kursów wiedzy o Polsce dla młodocianych i dorosłych.

7) Dalsza rozbudowa sieci bibliotek szkolnych i powszechnych.

8) Dalsza rozbudowa sieci świetlic i podniesienie poziomu pracy świetlicowej.

9) Wzmoczenie akcji teatralnej, śpiewaczej i muzycznej za pośrednictwem poszczególnych związków.

10) Pogłębienie metod pracy i poszerzenie zasięgu towarzystw kobiecych.

11) Podnoszenie ducha narodowego środowisk wychodźczych przez organizowanie świąt i rocznic narodowych.

12) Zorganizowanie szeregu kursów dokształcających we Francji i w Polsce dla przodowników i działaczy społeczno-oświatowych.

13) Wydawanie pisma poświęconego sprawom kulturalno-oświatowym p. t.: „Poradnik Oświatowy”.

14) Prowadzenie propagandy Polski i jej kultury wśród warstwy robotniczej francuskiej drogą organizowanych uroczystości polsko-francuskich i za pomocą pisma „Le Travailleur Polonais”.

W zakresie wychowania fizycznego:

1) Imprezy propagandowe:

- a) kontakty z krajem w formie zorganizowania występów drużyn krajowych na emigracji oraz wysyłania ekip sportowców emigracyjnych do kraju;
- b) bieg narodowy — w okręgach Rady oraz bieg ogólno-emigracyjny na północy w dniu 3 maja;
- c) święta młodzieżowo-sportowe w koloniach;
- d) mistrzostwa wewnętrznie organizacyjne, okręgów Rady oraz emigracji w kategorii zawodników zaawansowanych oraz dla juniorów;
- e) zawody dla niestowarzyszonych;
- f) zawody międzyorganizacyjne i między okręgami kopalnianymi;
- g) kontakty ze sportem francuskim;
- h) próby o polską odznakę sportową;

2) Przygotowanie do Olimpiady emigracyjnej.

3) Szkolenie przodowników sportowych oraz zawodników przez urządzenie:

- a) 2 obozów przodowników;
- b) 1 obozu dla zawodników;
- c) 6 kursów sędziowskich;
- d) ośrodków treningowych zimowych i letnich:

4) Przygotowanie pomocy naukowych w formie skryptów, na których treść złożą się, dostosowane do potrzeb terenu, wiadomości o metodzie racjonalnego uprawiania, nauczania i sędziowania aktualnych na terenie sportów.

5) Współpraca ze Związkiem Komitetów w organizowaniu Komisji Lokalnych Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego.

W zakresie Ekonomiczno-społecznym.

1) Przeprowadzanie statystyk inwalidów pracy.

2) Zorganizowanie kursów dokształcających zawodowych dla młodzieży kupieckiej i rzemieślniczej.

3) Zorganizowanie przy współudziale Związku Kupców i Rzemieślników Polskich i Banku P. K. O. Polskiej Centrali Handlowej w celu wzmoczenia eksportu towarów polskich na rynek francuski.

4) Zorganizowanie przy współudziale Związku Komitetów Towarzystw Polskich imprez propagandowych p. n.: „Tydzień Oszczędności”.

Światowy Związek Polaków z Zagranicy.

Pomoc Światowego Związku Polaków z Zagranicy przyczyniła się bardzo wydatnie do rozwoju prac prowadzonych przez wychodźstwo polskie we Francji.

Pomoc ta wyraziła się konkretnie w następujących formach:

Przyznano:

- 1) 4 aparaty filmowo - dźwiękowe wraz z kompletami filmów;
- 2) 5 aparatów „Ornak” wraz z kompletami filmów;
- 3) Subwencje 16.000 fr. na zakup pomocy kulturalno-oświatowych;
- 4) Dar Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą z okazji zbiórki na oświatę we Francji w sumie 87.000 fr.
- 5) Przyznanie kwoty 10.500 złj. na stypendia dla niezamożnej młodzieży. kształcącej się w szkołach francuskich średnich i wyższych.

Za udzieloną pomoc Prezydjum Rady Porozumiewawczej składa Światowemu Związkowi Polaków z Zagranicy w imieniu całego wychodźstwa serdeczne podziękowanie.

Wydawnictwa Światowego Związku Polaków z Zagranicy:

- 1) „Polacy Zagranicą” — miesięcznik poświęcony sprawom kulturalno - oświatowym i społeczno - organizacyjnym Polaków Zagranicą — adres Redakcji i Administracji — Warszawa, ul. Mazowiecka, 1.
 - 2) „Biuletyn Prasowy”.
 - 3) „Polski Eksport” — miesięcznik — organ Koła Eksportowego przy Światowym Związku Polaków z Zagranicy — adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Ul. Hoża, 8.
 - 4) Kalendarz Światowego Związku Polaków z Zagranicy na rok 1938.
 - 5) „Polska” — tygodnik ilustrowany.
-

CZĘŚĆ II.

**Sprawozdania
z działalności poszczególnych Komisyj
i Sekcyj Rady Porozum. oraz Okręgów Rady.**

Sprawozdanie z działalności Komisji Kulturalno - Oświatowej.

Rady Porozumiewawczej za rok szkolny 1936-37.

Przedkładając niniejsze sprawozdanie, obrazujące całokształt działalności społeczno - oświatowej Komisji Kulturalno Oświatowej przy Radzie Porozumiewawczej za rok szkolny 1936-37, pragniemy zaznaczyć, iż w sprawozdaniu tym dokładniej omówiliśmy tylko te działy prac, które były prowadzone bezpośrednio przez Komisję; natomiast ogólnie potraktowaliśmy te działy, które były realizowane przez poszczególne organizacje oświatowe przy współdziałaniu pracowników Komisji.

Pragnęlibyśmy również stwierdzić, że zarzuty, kierowane przez niektórych pracowników społecznych o rzekomym dążeniu do zmonopolizowania całokształtu działalności społeczno - oświatowej w ramach Komisji — nie odpowiadają prawdzie.

Komisja żadnemu związkowi nie zabierała roboty, a zawsze odnosiła się życzliwie do każdej zdrowej inicjatywy związków, starając się pomóc w miarę możliwości tym wszystkim, którzy o tę pomoc zwracali się.

Zarzuty o rzekomym zabieraniu prac przez Komisję niektórym związkom mają swoje źródło w biernej postawie wielu działaczy społecznych, którzy pragnęliby w ten sposób zrehabilitować się z ciężącego na ich sumieniu grzechu nieróbstwa, a całą swą winę za różne niepowodzenia i porażki złożyć na Komisję.

Wszystkich uczestników dzisiejszej konferencji prosimy, aby przy wyrażeniu swych krytycznych uwag na temat niniejszego sprawozdania raczyli wziąć pod uwagę splot warunków, jakie wytworzyły się na naszym terenie emigracyjnym na skutek ostatnich przeobrażeń natury politycznej we Francji, a które niewątpliwie ujemnie zaciążyły na rezultatach całej akcji oświatowej.

Przeobrażenia polityczne we Francji znalazły bowiem wyraźny odgłos w wielu koloniach polskich. Wielu działaczy społecznych uległo podszeptom agentów komunistycznych, pozwalając tym ostatnim wprząc się w służbę rozbijania Komitetów Towarzystw Polskich i należących do tychże komitetów towarzystw narodowych.

Istniejąca sytuacja nie pozwoliła ogółowi pracowników społecznych skupić całkowicie swej energii na konkretnych pracach oświatowo

wychowawczych, które miały na celu ilościową rozbudowę placówek organizacyjnych, oraz pogłębienie treści programowo - wychowawczych w zorganizowanych już w związkach grupach młodzieży i starego społeczeństwa.

Każdy z nas nie mało czasu i sił musiał poświęcić na odparcie ataków, idących ze strony żywiołów wywrotowych, a mających na celu osłabienie spójności organizacyjnej i ideowej, a następnie zupełne rozbitcie zrzeszonego w Radzie Porozumiewawczej wychodźstwa.

W działalności oświatowo - wychowawczej nie spotkaliśmy się również z pozytywną postawą i poparciem ze strony polskiej prasy emigracyjnej. Prasa polska z nielicznymi wyjątkami sekundowała raczej wszystkim siłom odśrodkowym, prześcigając w demagogii najgorliwszych wysłanników obcych agentur.

Na tym kończymy tych kilka ogólnych uwag wstępnych — a przechodzimy do sprawozdania szczegółowego.

P R Z E D S Z K O L A .

Należyte wychowanie dzieci w wieku przedszkolnym było jedną z najważniejszych trosk i prac Komisji.

Praca ta szła zasadniczo w dwóch kierunkach:

- a) w kierunku powiększenia stanu posiadania przez tworzenie nowych punktów wychowania przedszkolnego;
- b) w kierunku podniesienia poziomu nauczania w istniejących już punktach.

Stan posiadania powiększył się o 16 nowych ognisk przedszkolnych. W roku ubiegłym mieliśmy razem 46 punktów nauczania, w roku bieżącym 62; w tym: 24 przedszkoli i 38 ognisk przedszkolnych. Biorąc pod uwagę okręgi konsularne statystyka przedstawia się następująco:

Okręg konsularny	Przedszkoli	Ognisk Przedszkolnych
LILLE	13	18
STRASBOURG	6	13
LYON	5	6
PARYŻ	—	1

Ilość dzieci uczęszczających do przedszkoli wynosi obecnie 3.725, co w porównaniu z ub. rokiem sprawozdawczym daje nadwyżkę 693. Przeciętnie więc na każdy punkt przypada około 60 dzieci.

Powyżej zamieszczone zestawienie nie obejmuje trzech punktów nauczania przedszkolnego, istniejących przy szkołach francuskich (Ses-sevalle, Montigny en Ostrevent, Evin Malmaison), prowadzonych przez polskie nauczycielki szkół powszechnych.

W wymienionych 62 punktach wychowania przedszkolnego obowiązki wychowawczyń pełni 67 osób, w tym 21 absolwentek seminarium ochroniarskiego, 3 nauczycielki szkół powszechnych, które prócz pracy w szkołach, prowadzą przedszkola, 43 wychowawczynie pomocnicze wybrane spośród bardziej zaawansowanych żon i córek górników, czy robotników.

W celu podniesienia poziomu przedszkoli staraniem Rady Porozumiewawczej i Światowego Związku Polaków został zorganizowany w Warszawie kurs dla kierowniczek przedszkoli. Kurs trwał od 8 sierpnia do 10 września 1936 roku; w kursie wzięło udział 21 osób.

Dla kierowniczek ognisk przedszkolnych Komisja zorganizowała 5 kursów programowo-metodycznych w poszczególnych okręgach. Wszystkie punkty wychowania przedszkolnego zostały jednokrotnie lub dwukrotnie zwizytowane przez pracowników Rady oraz przez referentów społeczno-oświatowych Konsulatów R. P.

Podobnie jak w ubiegłym roku, zajęcia kireowniczek przedszkoli prowadzone były według rocznych planów pracy, opracowanych przez poszczególne kierowniczki przedszkoli. Kierowniczki ognisk przedszkolnych otrzymały z Komisji Kulturalno-Oświatowej gotowe rozkłady materiału wraz z odpowiednimi wskazówkami metodycznymi.

W roku sprawozdawczym przydzielono przedszkolom i ogniskom następujące pomoce naukowe:

- 18 kompletów rafii różnokolorowych;
- 18 kompletów narzędzi do robót ręcznych;
- 49 egzemplarzy dwumiesięcznika „Wychowanie Przedszkolne”;
- 19 kompletów biblioteczek podręcznych dla wychowawczyń ognisk przedszkolnych.

Opiekę nad przedszkolami i ogniskami przedszkolnymi w koloniach sprawują Polskie Opieki Rodzicielskie, Koła Polek, Oddziały Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet i Rodziny Obrońców Ojczyzny. Prawie w każdym punkcie wychowania przedszkolnego została zorganizowana dla dzieci „Gwiazdka”. Dzieci z przedszkoli biorą czynny udział w obchodach i uroczystościach narodowych, organizowanych w poszczególnych koloniach.

KURSY JĘZYKA POLSKIEGO (Czwartkowe).

Dział wychowania młodzieży w wieku szkolnym, jaki prowadzi Komisja Kulturalno-Oświatowa pod formą kursów języka polskiego, popularnie nazywanych czwartkowymi, pomimo bardzo wielkich trudności w roku sprawozdawczym został znacznie rozbudowany.

Obecnie sieć kursów czwartkowych obejmuje 156 punktów; z liczby tej na poszczególne Okręgi Konsularne przypada: Lille 42, Strasbourg 24, Paryż 48, Lyon 17, Tuluza 19, Marsylja 6.

Akeja organizacyjna nowych kursów czwartkowych doznała w roku sprawozdawczym największego nasilenia w okręgu Paryż i Tuluza.

W porównaniu z rokiem ubiegłym ilość kursów wzrosła o 40. Ilość dzieci w b. roku wynosiła 8.500, a więc w porównaniu z rokiem ubiegłym liczba dzieci wzrosła o 1.823, przeciętnie na każdy kurs uczęszczało około 50 dzieci.

Obowiązki kierowników kursów pełniło 116 osób; w tym: 86 osób wybranych z pośród lepiej zaawansowanych robotników, ich żon i córek; 20 nauczycieli zawodowych; 5 studentów, 2 księży i 3 siostry zakonne.

Wszystkie kursy zostały zwizytowane. Wizytacje poszczególnych kursów przeprowadzili pp. pracownicy Głównej Komisji Oświatowej przy

Radzie Porozumiewawczej, sekretarze Okręgów Rady oraz referenci oświatowi Konsulatów R. P.

Dzieci uczęszczające na kursy zostały zaopatrzone w elementarze i czytanki, a kierownicy kursów w podręczniki do nauki o Polsce i inne niezbędne pomoce naukowe.

Staraniem Komisji Kulturalno-Oświatowej przy współudziale Związku Nauczycielstwa Polskiego zostały zorganizowane dwie konferencje pedagogiczne dla kierowników kursów. Pierwsza konferencja — połączona była z lekcjami pokazowymi. W wygłoszonych na konferencjach referatach zostały podane wskazówki metodyczno-programowe, jakimi winni się kierować kierownicy kursów w realizowaniu nauki języka polskiego i nauki o Polsce. Druga konferencja poświęcona była przygotowaniu kierowników kursów do egzaminu dla niewykwalifikowanych nauczycieli, który ma się odbyć w Paryżu w miesiącach jesiennych b.r. Do egzaminu tego zgłosiło się 50 osób.

Największe trudności w prowadzeniu kursów czwartkowych następują w lokalach. Z nielicznymi wyjątkami kursy mieszczą się w lokalach prywatnych, wynajętych i utrzymywanych przez organizacje polskie, opiekujące się kursami, jak: Polskie Opieki Rodzicielskie, Komitety Towarzystw Miejskowych, Towarzystwa Kulturalno-Oświatowe im. Józefa Piłsudskiego, Koła Przyjaciół Harcerzy, Towarzystwa Polek i inne.

Lokale te, w znacznej większości, mało nadają się do prowadzenia nauczania. Mieszczą się one najczęściej przy t. zw. „estaminetach”, nie mają odpowiedniego sprzętu szkolnego, jak: ławki, stoły itp., a w miesiącach zimowych są trudne do ogrzania.

Chcemy również podkreślić, że dzieci uczęszczające na kursy czwartkowe, biorą udział w obchodach i uroczystościach narodowych, organizowanych przez starsze społeczeństwo.

Pomimo istniejących trudności i rozlicznych niedomagań, kursy czwartkowe dają dziecku polskiemu (w koloniach, w których nie odbywa się nauka polskiego, prowadzona przez nauczycieli wykwalifikowanych) elementarną umiejętność posługiwania się językiem ojczystym w słowie i piśmie oraz minimum wiadomości o Polsce współczesnej.

OPIEKA NAD MŁODZIEŻĄ POLSKĄ KSZTAŁCĄCĄ SIĘ W ŚREDNICH, ZAWODOWYCH I WYŻSZYCH ZAKŁADACH FRANCUSKICH.

Akcja opieki nad młodzieżą polską, kształcącą się w średnich, zawodowych i wyższych zakładach francuskich, została w roku sprawozdawczym znacznie spotęgowana.

Liczba tej młodzieży wynosi nadal około 300; z tej liczby zaś około 25% młodzieży kształci się w seminariach duchownych, reszta w szkołach średnich ogólnie-kształcących, jak również w szkołach zawodowych różnego typu. Bardzo nieliczny odsetek młodzieży emigracyjnej kształci się w szkołach wyższych.

W roku sprawozdawczym — z Bursy Polskiej im. Banku P. K. O. w Lille korzystało 27 uczniów szkół zawodowych i liceów. Podobnie 6 stu-

Kursów takich udało się zorganizować 20 z ogólną liczbą uczestników około 350.

Brak dostatecznego zainteresowania się młodzieży i dorosłych sprawami kształcenia i samokształcenia się należy tłumaczyć bardzo intensywną akcją polityczną, która w ubiegłym roku sprawozdawczym doznała specjalnego nasilenia. Nowe i atrakcyjne formy akcji politycznej pochłonęły przede wszystkim zainteresowania i uwagę młodzieży, usuwając sprawy systematycznej pracy oświatowej na dalszy plan.

BIBLIOTEKARSTWO.

Jednym z najbardziej poważnych działów prac Komisji Kulturalno Oświatowej jest bibliotekarstwo. Akcję biblioteczną udało nam się w roku ubiegłym posunąć naprzód, dzięki stworzeniu Funduszu Pomocy Bibliotecznej.

W planie pracy w zakresie akcji bibliotecznej wyeliminowaliśmy zupełnie stosowaną dotąd powszechnie zasadę bezpłatnego przedzielenia koloniom gotowych kompletów bibliotek szkolnych i powszechnych.

Dary w formie gotowych bibliotek okazały się w swych skutkach czynnikiem demoralizującym kolonie, gdyż stwarzały bierną postawę społeczeństwa wychodźczego wobec zagadnienia bibliotekarstwa. Kolonie zaczęły się poprostu przyzwyczajać, że one o bibliotece nie potrzebują myśleć i szukać na ten cel środków finansowych, bo znajdzie się ktoś, kto bibliotekę ufunduje.

Działalność bibliotekarską postanowiliśmy całkowicie oprzeć na systemie subwencyjnym, udzielając pomocy jedynie tym osiedlom i organizacjom polskim, które zadeklarowały gotowość zakupu nowych kompletów bibliotecznych lub uzupełnienia już posiadanych księgozbiorów nowymi wydawnictwami i zebrały na ten cel potrzebną sumę gotówki.

Został więc stworzony Fundusz Pomocy Bibliotecznej w wysokości frs. 49.939,95. Na fundusz ten złożyły się następujące dotacje: 29.939,95 frs. subwencja Banku P. K. O. w Paryżu, 15.000 fr. dotacja Światowego Związku Polaków z Zagranicy oraz 5.000 frs. dotacja Rady Porozumiewawczej.

Wysokość subwencji dla bibliotek szkolnych została ustalona na 75%, a dla bibliotek powszechnych 50%.

Staraniem Komisji Kulturalno Oświatowej zostały opracowane wzorowe komplety bibliotek organizacyjnych.

Z katalogów tych korzystały poszczególne kolonie przy wyborze książek do bibliotek.

Z Funduszu Bibliotecznego skorzystały 43 biblioteki szkolne i 23 biblioteczki powszechne. Wysokość udzielonych subwencji wyniosła ogółem 40.832.80 fr.: z tego bibliotekom szkolnym przyznano 19.990.05 fr., bibliotekom powszechnym 20.842,75 fr. Do bibliotek szkolnych nabyto 1.490 książek a do bibliotek powszechnych 1.109 książek.

Aby dopomóc bibliotekarzom w racjonalnym prowadzeniu bibliotek, Komisja Kulturalno Oświatowa opracowała instrukcję pod nazwą „Poradnik Bibliotekarski”, jak również wzory druków bibliotecznych.

Wymienione pomoce biblioteczne będą praktycznie zastosowane dopiero w następnym roku oświatowym. Oczywiście brak wymienionych po-

mocy bibliotecznych uniemożliwił nam dokładne opracowanie statystyki bibliotek szkolnych i powszechnych, jak również statystyki czytelnictwa.

Dążąc do zespolenia polskiego emigranta z wartościową książką polską Komisja Kulturalno - Oświatowa prowadziła intensywną propagandę czytelnictwa i bibliotekarstwa. W wielu koloniach zorganizowano specjalne uroczystości pod nazwą „Dzień Książki Polskiej”.

W związku z organizowaniem w koloniach „Dnia Książki” został wydany specjalny biuletyn. W codziennej prasie polskiej, — w „Poradniku Oświatowym” i w „Polskim Pacholećiu” — ogłoszono kilkanaście artykułów propagujących książkę, bibliotekę i czytelnictwo.

Specjalną rolę propagandową spełnia dział w „Poradniku Oświatowym” pod nazwą: „Co czytać”. W dziale tym podawane są nowe wartościowe książki, oraz recenzje, umożliwiające orientowanie się ogółowi pracowników oświatowych w doborze lektury dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

W końcu chcemy dodać, że w dziedzinie bibliotekarstwa i czytelnictwa pozostaje jeszcze wiele do zrobienia. Do pracy tej wzywamy wszystkich świątłych ludzi, wzywamy związki i towarzystwa, które pracę oświatową prowadzą. Ugór bibliotekarstwa i czytelnictwa przeorałszy, ale daleko mu jeszcze do stanu dostatecznej uprawy.

Jeszcze nadal zarysowuje się dysproporcja pomiędzy ilością punktów nauczania, a ilością bibliotek szkolnych. Jeszcze nie każda kolonia polska posiada swoją własną bibliotekę powszechną dla młodzieży i dorosłych.

Musimy w każdym roku zdobywać się na nowe i spotęgowane wysiłki, aby książkę polską doprowadzić do każdej kolonii i do każdego domu emigranta polskiego. O ile ten cel osiągniemy, to zdobędziemy jedną, kto wie czy nie najsilniejszą gwarancją utrzymania na długie lata naszego wychodźstwa przy polskości.

PRACA ŚWIETLICOWA.

Świetlica w okresie jesienno-zimowym stała się jedną z najbardziej powszechnych form pracy oświatowej we wszystkich naszych organizacjach młodzieżowych.

Obserwując w ub. roku działalność organizacyj młodzieżowych pragniemy podkreślić znaczne podniesienie poziomu pracy świetlicowej oraz dość duży ilościowy przyrost punktów świetlicowych, zorganizowanych przez Związek Strzelecki, Związek Harcerstwa Polskiego, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży itd.

Ze strony zarządów wymienionych organizacyj oraz ze strony Komisji Oświatowej i Wychowania Fizycznego Rady, praca świetlicowa była otaczana szczególnie troskliwą opieką.

Zorganizowano przy współudziale pracowników oświatowych Rady szereg krótkoterminowych kursów i konferencyj dla zespołów świetlicowych.

Znaczna ilość punktów świetlicowych nabyła z własnych oszczędności i składek komplety bibliotek, gier i zabaw towarzyskich, oraz komplety innych pomocy, potrzebnych do prowadzenia pracy świetlicowej.

Najlepsze wyniki wychowawcze udało się osiągnąć w świetlicach typu koedukacyjnego, prowadzonych przez organizacje młodzieżowe pod kierownictwem nauczycielstwa polskiego.

TEATR LUDOWY.

Rok sprawozdawczy zaznaczył się dalszym pogłębieniem metod pracy teatralnej i wzbogacenia jej form przez włączenie do repertuaru barwnej sztuki ludowej.

Współpraca Komisji Kulturalno - Oświatowej ze Związkiem Polskich Towarzystw Teatralnych umożliwiła zorganizowanie kursów reżyserskich w poszczególnych okręgach konsularnych.

Instruktor teatralny, w ciągu całego roku wizytował poszczególne koła i sekcje, przeprowadzał praktyczne zajęcia teatralne, co wpłynęło na większe wyrobienie teatralne zespołów i podniesienie się poziomu artystycznego odgrywanych sztuk teatralnych. i organizowanych widowisk ludowych.

Pomoc Komisji Kulturalno-Oświatowej dla Związku Polskich Towarzystw Teatralnych szła dalej w kierunku powiększenia biblioteki sztuk teatralnych Związku i kostiumerii. Biblioteka ta liczy obecnie 1.196 sztuk teatralnych, w tym 796 dla dorosłych i 398 dla młodzieży. W roku ostatnim biblioteka ta zwiększyła się o 321 sztuk — w tym 150 dla dorosłych i 171 dla młodzieży. Z biblioteki korzystają nie tylko koła i sekcje teatralne, ale również inne organizacje oświatowe, oraz wszystkie punkty szkolne.

Kostiumeria również została częściowo uzupełniona z funduszków Związku i przy pomocy Światowego Związku Polaków z Zagranicy.

W roku sprawozdawczym zasługuje na podkreślenie fakt odmłodzenia się zespołów teatralnych przez napływ młodzieży do kół teatralnych przez tworzenie się nowych sekcji teatralnych przy organizacjach młodzieżowych.

Duże ożywienie w pracy teatralnej wprowadzały organizowane konkursy teatralne, jak również widowiska ludowe na wolnym powietrzu (dożynki, wesela, tańce). Widowiska te, urządzone z okazji różnych świąt, organizowanych przez społeczeństwo francuskie, odegrały dużą rolę propagandową, zaznajamiając społeczeństwo francuskie z kulturą polską. — Szereg zagadnień z dziedziny teatru zostało omówionych w poszczególnych numerach „Poradnika Oświatowego”.

CHÓRY I ORKIESTRY.

Współpraca Komisji Kulturalno - Oświatowej ze Związkiem Polskich Towarzystw Śpiewaczych i Muzycznych układała się nadal pomyślnie.

Jedną z najważniejszych i podstawowych prac w roku ubiegłym było dokształcanie dyrygentów na specjalnych kursach. Kursy takie zostały zorganizowane na terenie Francji Północnej i Wschodniej.

Ogólnie biorąc w działalności Związku Polsk. Tow. Śpiewaczych dał się zauważyć dość silny zwrot w kierunku pieśni ludowej. Dążeniem tak

związku, jak i Komisji Kulturalno Oświatowej było nie tylko wyszkolenie śpiewacze poszczególnych chórów, lecz również spopularyzowanie polskiej pieśni ludowej wśród szerokich mas wychodźstwa.

W celu ożywienia pracy kół śpiewaczych i muzycznych oraz podniesienia jej poziomu zorganizowano szereg okręgowych świąt pieśni i konkursów muzycznych.

Instruktor śpiewu i muzyki wizytował poszczególne koła, udzielając dyrygentom wskazówek i porad, oraz przeprowadzając w zespołach śpiewaczych lekcje wzorowe. Biblioteka związku została zasilona nowymi wydawnictwami z dziedziny śpiewu i muzyki.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt zorganizowania wielkiej imprezy śpiewaczo - muzycznej w Operze w Lille, w dniu 13 czerwca 1937 roku pod nazwą „Święta Pieśni Polskiej”.

Uroczystość ta została zorganizowana staraniem Rady Porozumiewawczej i Związku Polskich Kół Śpiewaczych — z okazji 15-ej rocznicy istnienia Związku Polskich Kół Śpiewaczych we Francji. Stała się ona wielkim dniem propagandy polskiej kultury śpiewaczej wobec licznie zgromadzonych Francuzów i Polaków.

Zagadnienia techniczne i programowe z dziedziny kultury śpiewaczej były omawiane na łamach „Poradnika Oświatowego”.

Czynnikami, które w dużym stopniu hamowały rozwój prac obydwu związków były trudności finansowe, oraz silna ofenzywa organizacyj komunistycznych, które za wszelką cenę dążyły do rozbitcia związków.

Z analogicznymi trudnościami walczyć musiał Związek Towarzystw Teatralnych, Związek Towarzystw Kulturalno - Oświatowych im. Marszałka Piłsudskiego, oraz wszystkie organizacje narodowe, wchodzące w skład Rady Porozumiewawczej.

KURSY DLA DZIAŁACZY I PRZODOWNIKÓW.

W celu dalszego ożywienia i podnoszenia poziomu prac kulturalno-oświatowych w koloniach, akcja Komisji szła w kierunku dokształcania jednostek, pełniących funkcje przodownicze we wszystkich organizacjach.

W roku sprawozdawczym zorganizowano przy współudziale związków, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej i pracowników oświatowych Komisji następujące kursy:

- 1) kursy dla kierowniczek ognisk przedszkolnych;
- 2) kursy dla kierowników kursów czwartkowych;
- 3) korespondencyjny kurs wiedzy o Polsce;
- 4) kursy dla przodowników pracy świetlicowej;
- 5) kursy dla reżyserów teatralnych;
- 6) kursy dla dyrygentów chórów i orkiestr;
- 7) kursy dla przodownic Związku Towarzystw Kobiety, Związku Rodzin Obrońców Ojczyzny i Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet.

Przeprowadzone kursy objęły około 450 osób i przyczyniły się do ożywienia prac społeczno - oświatowych w koloniach.

Ogólną wadą przy organizowaniu kursów, wymienionych w punktach od 4 do 7, był mało staranny dobór kandydatów.

Zdarzało się, iż poszczególne organizacje kierowały na kursy ludzi zupełnie nie przygotowanych i nie mających żadnych uzdolnień do prowadzenia pracy w zespole.

Poszczególne organizacje winny w przyszłości zwracać większą uwagę na dobór ludzi, wysyłanych na kursy.

Niezależnie od wymienionych kursów — poszczególne organizacje młodzieżowe zorganizowały w czasie letnim własne obozy, w których uczestniczyło około 600 młodzieży obojga płci.

Na specjalne podkreślenie zasługuje również akcja kursowa w Kraju, prowadzona przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy, w której z terenu Francji wzięło udział 13 kandydatów; w tym 4 ukończyło roczny kurs wiedzy o Polsce, 2 kurs dla dyrygentów chórów, 3 kurs dla kierowników pracy świetlicowej, 4 kurs dla kierowników pracy młodzieżowej.

OBCHODY I ROCZNICE NARODOWE.

Organizowanie uroczystości z okazji świąt i rocznic narodowych w koloniach upowszechniło się całkowicie.

We wszystkich większych koloniach obchody narodowe organizują Komitety Towarzystw Miejskowych przy współpracy towarzystw miejscowych oraz przy pomocy nauczycielstwa i duchowieństwa.

Rada Porozumiewawcza w ostatnim roku kładła szczególny nacisk na organizowanie obchodów i uroczystości w koloniach, gdyż one wytwarzają nastrój patriotyczny i stają się niejednokrotnie silnym bodźcem do prowadzenia pracy kulturalno - oświatowej w poszczególnych towarzystwach.

W wykonywaniu programów uroczystości narodowych trzeba podkreślić duży udział dzieci w wieku szkolnym, oraz wszystkich organizacji młodzieżowych.

Z najważniejszych obchodów i uroczystości narodowych organizowanych w roku sprawozdawczym, wymieniamy:

- 1) Święto Niepodległości 11 listopada;
- 2) rocznica powstania listopadowego;
- 3) Dzień Oszczędności;
- 4) rocznica powstania styczniowego;
- 5) Dzień Książki Polskiej;
- 6) Święto 3-go Maja;
- 7) Święto Morza;
- 8) uroczystość zakończenia roku szkolnego;
- 9) Święto żołnierza polskiego.

Materiały na obchody i święta były podawane początkowo w „Biuletynie Oświatowym”, a następnie w poszczególnych numerach „Poradnika Oświatowego”.

Organizatorzy obchodów narodowych w wielu koloniach spotykali się niejednokrotnie z przeszkodami ze strony skomunizowanych grup polskich, czeskich i ukraińskich.

Spotykaliśmy się również w niektórych ośrodkach z próbami wciągnięcia do akcji rozbięcia obchodu narodowego Francuzów, fałszywie poinformowanych o celach i zadaniach, jakim służą polskie organizacje we Francji. Próby rozbijania obchodów narodowych, inspirowane przez obce agenty, a wykonane przez zbałamucone żywyli wywrotowe, nie udały się. Organizatorzy obchodów, oraz uczestnicząca gromadnie ludność polska, nie pozwoliła się sprowokować.

Ponieważ stosowane dotąd bezskutecznie metody rozbijania polskich uroczystości narodowych w koloniach mogą być nadal kontynuowane — zaleca się, aby wszystkie organizacje polskie na wymienione obchody przybywały gromadnie i solidarną postawą dały należną odprawę tym, którzy ośmieliliby się zakłócić spokój i uroczysty nastrój obchodu.

PORADNIK OŚWIATOWY.

Zgodnie z zapowiedzią, podaną w planie prac Komisji Kulturalno-Oświatowej na rok 1936-37 — przystąpiliśmy do wydawania miesięcznika oświatowego pod nazwą „Poradnik Oświatowy”.

„Poradnik Oświatowy” — jak już sama jego nazwa wskazuje, ma nieść pomoc metodyczną i radę w prowadzeniu prac kulturalno - oświatowych wszystkim działaczom społeczno - oświatowym, ma się przyczynić do duchowego zespolenia ogółu pracowników społeczno - oświatowych przez wytwarzanie głębszego zrozumienia istoty pracy kulturalno - oświatowej, jej form i metod.

Pierwszy numer „Poradnika” ukazał się w miesiącu lutym 1937 r.

„Poradnik Oświatowy” wychodzi 10 razy do roku — (nie wychodzi w miesiącach wakacyjnych: sierpień — wrzesień). Dotychczas wyszło 6 kolejnych numerów — (ostatni za miesiąc lipiec br.) obejmujący 212 stron druku. Nakład pisma wynosi 2.000 egzemplarzy.

Zarys programu redakcyjnego „Poradnika” obejmował następujące działy pracy kulturalno - oświatowej: wychowanie przedszkolne i szkolne; — kursy dla młodocianych i dorosłych; — bibliotekarstwo; — praca świetlicowa; — teatr ludowy; — śpiew i muzyka; — materiały na obchody rocznic i świąt narodowych; — kronika i sprawozdania; — przegląd aktualnych książek i czasopism; — komunikaty i odpowiedzi Redakcji.

W dotychczasowych 6 wydanych numerach prawie wszystkie, wymienione powyżej, działy były prowadzone. Redagując „Poradnik Oświatowy” staraliśmy się przede wszystkim wiązać go z życiem kulturalno - oświatowym emigracji, dlatego omawialiśmy na łamach „Poradnika” szczególnie te zagadnienia, które to życie nasuwało.

W związku z wydawaniem „Poradnika Oświatowego” przestaliśmy wydawać biuletyny oświatowe z materiałami na uroczystości i obchody narodowe. W roku sprawozdawczym 1936-37 — wydaliśmy jeszcze 3 biuletyny oświatowe, zawierające materiały na „Święto Niepodległości”, rocznicę powstania styczniowego i „Dzień Książki Polskiej”. Biuletyny te ukazywały się przed wydaniem pierwszego numeru „Poradnika Oświatowego”. Materiały do urządzania uroczystości i obchodów narodowych zamieszczamy obecnie w „Poradniku Oświatowym”.

Nakoniec pragniemy stwierdzić, że wydawanie „Poradnika Oświatowego” nadal uważamy za niezbędne, ze względu na konieczność usprawnienia i podniesienia na wyższy poziom prac kulturalno - oświatowych, będących rdzeniem pacierzowym całej działalności społecznej wychodźstwa polskiego we Francji.

Dlatego zwracamy się do ogółu pracowników oświatowych, zarządów związków i towarzysztw z prośbą o utrzymanie jeszcze silniejszych kontaktów z Komitetem Redakcyjnym „Poradnika Oświatowego”, oraz przeprowadzenie odpowiedniej propagandy celem rozpowszechnienia „Poradnika” w najszerzych kołach naszego wychodźstwa.

PRZYDZIAŁ POMOCY SZKOLNYCH I OŚWIATOWYCH.

W związku z postępującą nadal rozbudową sieci punktów oświatowych (kursy języka polskiego, kursy wiedzy o Polsce, świetlice organizacyjne, biblioteka itd.) szczególnie aktualną w roku sprawozdawczym była sprawa zaopatrzenia w dostateczną ilość pomocy szkolnych i oświatowych zarówno już istniejących jak nowoorganizowanych ośrodków.

Ogółem w roku sprawozdawczym Komisja przydzieliła:

1) książek	12.320
2) obrazów i ilustracyj szkolnych	2.888
3) map	178
4) aparatów projekcyjnych . . .	8
5) filmów do aparatu „Ornaka” .	9
6) gier świetlicowych	140

Zestawienie powyższe obejmuje podręczniki szkolne, oraz inne książki i pomoce, przydzielone punktom nauczania polskiego, towarzystwom młodzieżowym, oświatowym i religijnym, świetlicom młodzieży, kształcącej się w średnich i wyższych szkołach francuskich itd.

Imienny wykaz przyznanych pomocy został opublikowany w wydawnictwie p. t. „Akademie Oświatowe”.

CZWARTA POWSZECHNA ZBIÓRKA NA OŚWIATĘ WŚRÓD WYCHODŹSTWA POLSKIEGO WE FRANCJI.

Główny Komitet Organizacyjny Zbiórki na Oświatę prowadził swą działalność w roku sprawozdawczym w wybitnie niesprzyjających warunkach.

Oprócz organizacyj nie należących do Rady Porozumiewawczej negatywne stanowisko wobec zbiórki zajęła cała codzienna prasa emigracyjna z wyjątkiem „Narodowca” i „Głosu Wychodźcy”.

Pozostałe trzy dzienniki, a mianowicie „Dziennik Ludowy” „Wiarus Polski” i „Ognisko” nie tylko nie ograniczyły się do biernego stanowiska wobec zbiórki — ale w kilku artykułach zbiorce na oświatę starały się wyraźnie szkodzić.

Pomimo, istniejących przeszkód i trudności Główny Komitet Organizacyjny zakończył swe prace pomyślnymi wynikami.

Ogółem na konto Głównego Komitetu Organizacyjnego Zbiórki wpłynęło do dnia 21. X. 1937 fr. 97.135.17, z czego na poszczególne Komitety Okręgowe przypada:

LILLE	25.922.90
PARYŻ	42.007.12
METZ	13.319.80
LYON	9.046.50
MARSYLIA	4.117.85
TULUZA	2.721.—

dar Fundusz Szkolnictwa Polskiego Zagranicą przekazany Komitetowi za pośrednictwem Światowego Związku Polaków wynosi frs. 87.694.30, — pozostałe saldo z roku ub. wynosi 2.697.78. Z powyższego wynika, że Główny Komitet Zbiórki na rok szkolny 1937-38 dysponuje sumą frs. 187.527.25.

Nadwyżka dochodów Komitetu w roku bieżącym w porównaniu z wynikami zeszłorocznej akcji zbiórkowej wynosi około 60%.

Fakt ten jest dla nas niezbitym i najbardziej przekonującym dowodem, świadczącym najwymowniej o rosnącej dojrzałości obywatelskiej wychodźstwa, oraz o pełnym zaufaniu i powszechnym zrozumieniu celowości prac oświatowo - wychowawczych, prowadzonych przez Komisję Kulturalno - Oświatową przy Radzie Porozumiewawczej.

UWAGI KOŃCOWE.

Tak oto przedstawia się ogólny bilans prac Komisji Kulturalno - Oświatowej Rady Porozumiewawczej za rok szkolny 1936-37 — prac, które pomimo wysoce skomplikowanych trudności i oporów nie tylko nie zwężyły swych kręgów, ale w wielu działach zostały ilościowo rozbudowane, oraz jakościowo pogłębione i podniesione na wyższy poziom.

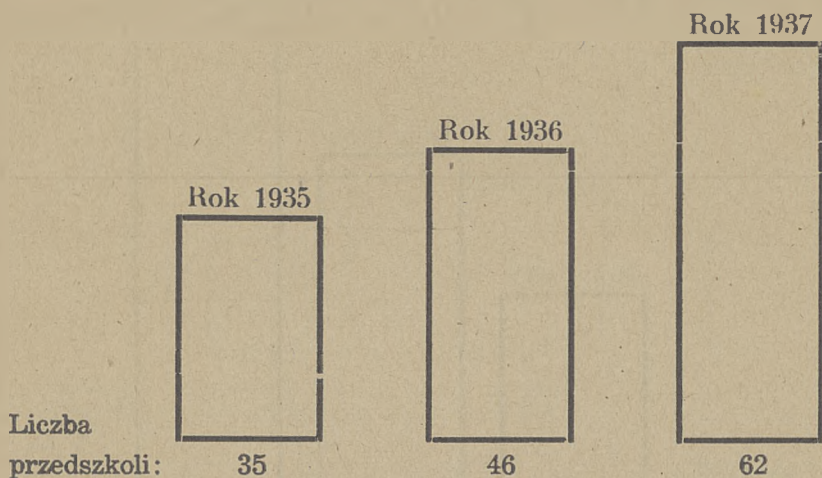
Całokształt pozytywnych osiągnięć w tak wyjątkowo trudnym okresie jest bezsporną zasługą wszystkich związków, skupionych w Radzie Porozumiewawczej, wszystkich kolegów prezesów, działaczy i działaczek oświatowych oraz nauczycielstwa i duchowieństwa polskiego.

Stojące nam na drodze trudności i przeszkody nie tylko nie zniechęcały nas do pracy, a stawały się bodźcem do większego wysiłku i do bardziej harmonijnego zespołowego współdziałania.

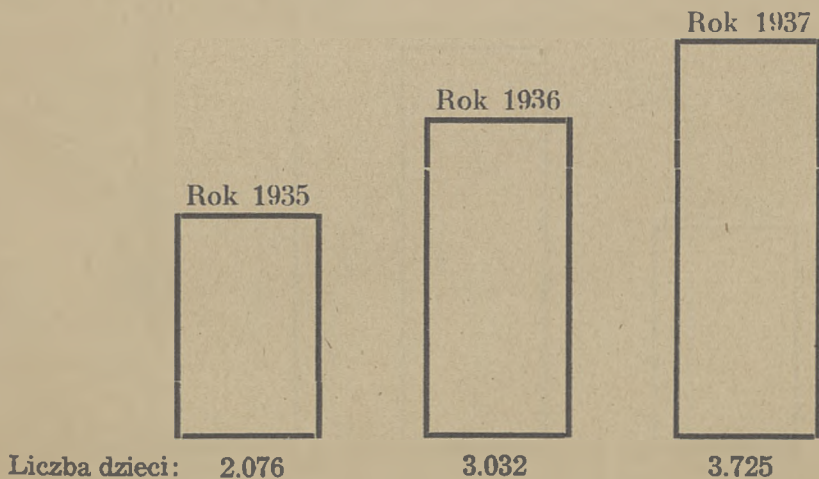
Z walk jakie musieliśmy toczyć o duchową postawę naszego wychodźstwa — wyszliśmy obronną ręką. W każdej prowadzonej walce są straty.

I my musieliśmy je ponieść. W przyszłym roku szkolnym musimy nie tylko odrobić straty, ale przejść do zwycięskiej ofensywy.

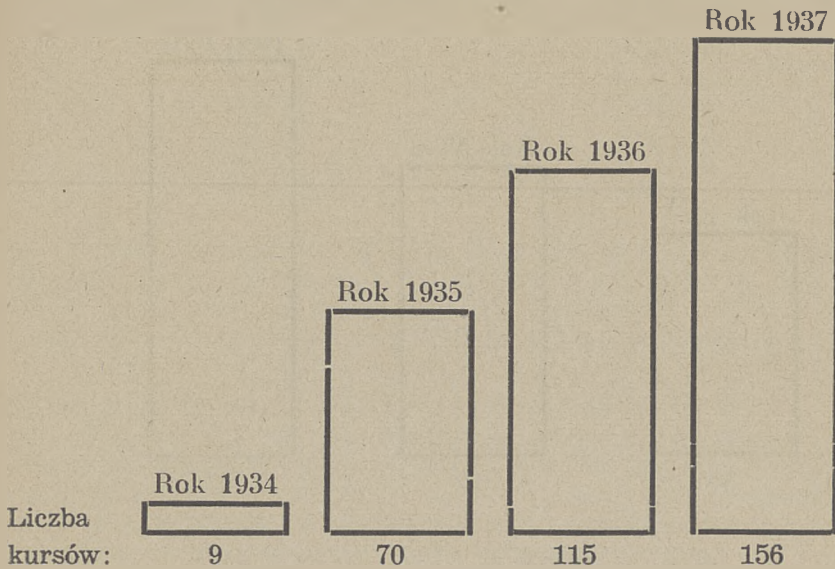
Ilustracja graficzna wzrostu liczby przedszkoli.

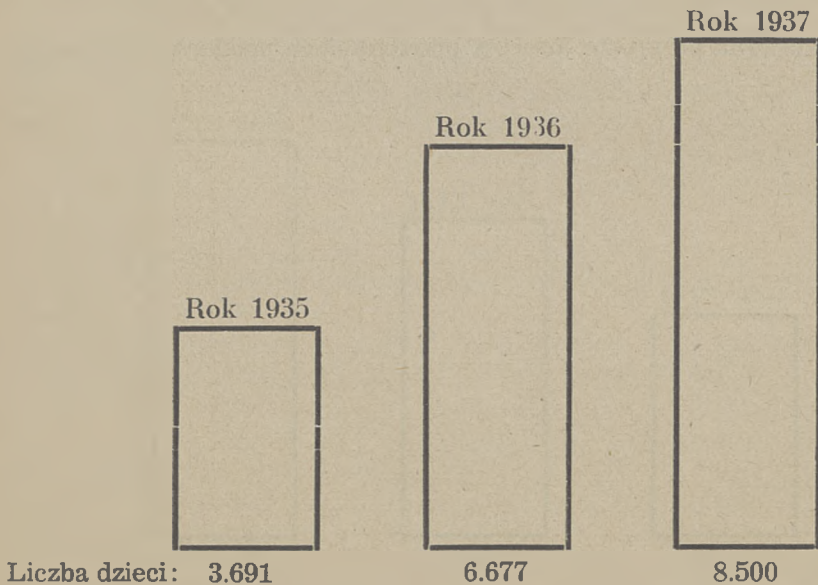
Ilustracja graficzna przyrostu dzieci w przedszkolach polskich we Francji.

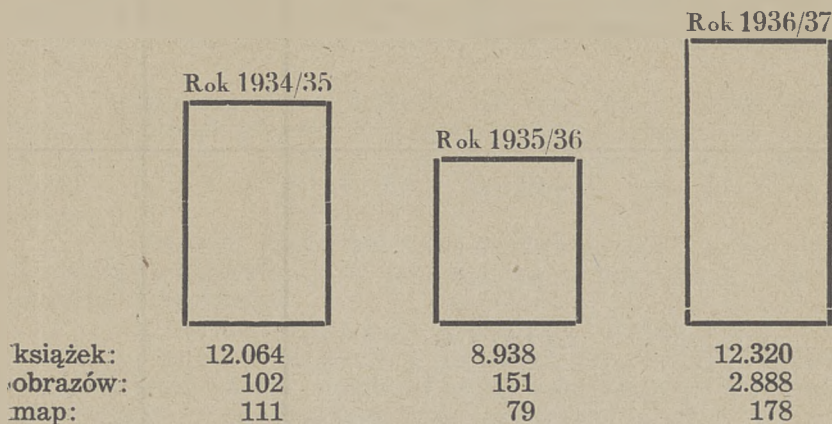
Ilustracja graficzna wzrostu liczby kursów czwartkowych.

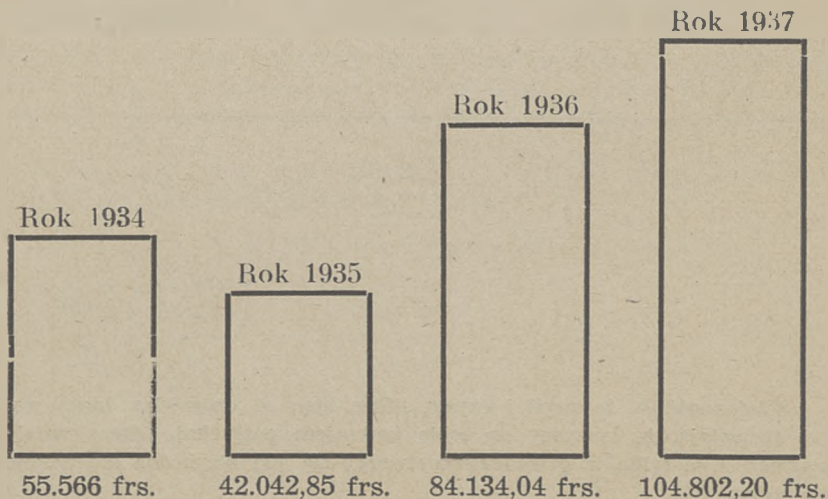
Ilustracja graficzna wzrostu liczby dzieci na kursach czwartkowych.

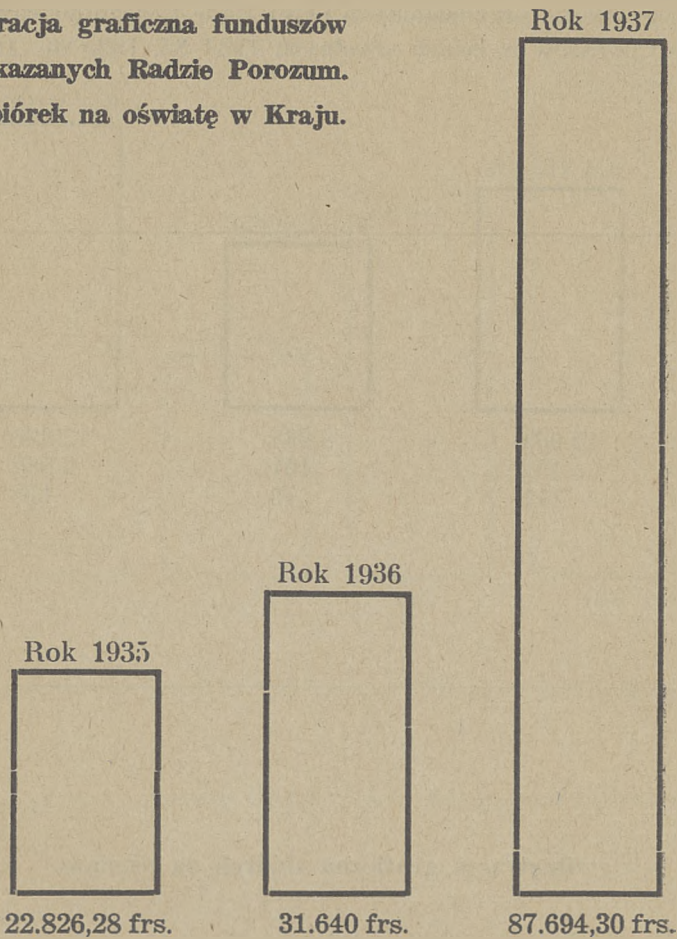
Ilustracja graficzna przydzielonych przez Radę Porozumiewawczą książek, map i obrazów w latach szkolnych 1934/35, 1935/36, 1936/37.

Ilustracja graficzna zbiorów na oświatę.

Ilustracja graficzna funduszy
przekazanych Radzie Porozum.
ze zbiórek na oświatę w Kraju.

„Solidarność — to myśli i czyny, które idąc od człowieka, łączą wszystkich ludzi i sprawiają, że wszyscy są sobie nawzajem potrzebni, odpowiedzialni jeden za drugiego, i że tylko w gromadzie wytworzy się siła niezbędna dla dokonania jakiejś pracy”.

Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego.

Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego, łącząc w sobie organizacje sportowo-młodzieżowe, ma ważne i duże zadania do spełnienia.

Jej zadaniem poza sportem jest wychowanie młodzieży na wzorowych i zdrowych obywateli, znających swe obowiązki tak względem Polski jak i Francji. Ponadto, przez pracę w organizacjach, młodzież naszą trzeba przygotować i wyszkolić na przyszłych emigracyjnych działaczy społecznych.

Tegoroczna praca sportowo-wychowawcza Komisji Wychowania Fizycznego odbywała się w ramach sześciu organizacji, liczących około 23 tysiące młodzieży.

Poszczególne organizacje prowadziły własną pracę programową, urządzając kursy wyszkoleniowe dla swych przodowników młodzieżowych i sędziów sportowych, urządzały swoje mistrzostwa i wycieczki, prowadziły świetlice i organizowały różne imprezy o charakterze narodowym; prócz tego brały czynny udział w poszczególnych akcjach zbiórkowych, dokumentując przez to swe zrozumienie dla spraw ogólnospołecznych.

Komisja Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego zajęła się doszkoleniem przodowników młodzieżowych na obozie, przeprowadzeniem wspólnych ćwiczeń treningowych, urządzeniem mistrzostw i imprez sportowych, przeprowadzeniem prób o Polską Odznakę Sportową oraz propagandy sportu emigracyjnego wśród rodaków i Francuzów.

Działalność Komisji W. F. i Ob. obejmuje swym zasięgiem całe Wychodźstwo, dzięki Okręgowym Komisjom W. F., które znajdują się w Paryżu, Środkowej i Wschodniej Francji.

Dzięki zrozumieniu ważności i odpowiedzialności opieki nad młodzieżą przez poszczególne związki, praca przez nie nakreślona w roku sprawozdawczym została wykonana, a przez współpracę Związki pomogły Komisji do wywiązania się ze swego zadania.

Należy podkreślić entuzjazm tak poszczególnych związków, jak i samej młodzieży do ruchu sportowego, bo choć środki, jakimi dysponują, są za skromne do prowadzenia prac na tak szeroką skalę, to jednak dzięki zaradności i poświęceniu, potrafią je zdobyć, a często dokładają z własnych funduszy.

Młodzież niejednokrotnie dojeżdża na rozgrywki sportowe na rowerach, przebywając nieraz znaczne odległości.

Praca Komisji W. F. i Ob. obejmowała następujące działy:

- 1) Lekkoatletykę,
- 2) Piłkę nożną,
- 3) Gry sportowe i ruchome,
- 4) Gimnastykę,
- 5) Strzelectwo,
- 6) Ping-pong,
- 7) Wycieczki,
- 8) Obóz.

Inne gałęzie sportu, choć są uprawiane przez część młodzieży, to jednak trudne są do ujęcia w pewne ścisłe ramy organizacyjne. Wynika to z powodów natury materialnej, gdyż sporty takie, jak kolarstwo i boks, wymagają albo nagród pieniężnych (co ma miejsce w klubach francuskich) albo też drogiego sprzętu itd...

Wyniki w zakresie wychowania fizycznego za r. 1936-1937.

I. — Lekkoatletyka.

Ten dział sportu uprawia głównie Zw. Strzelecki i Zw. Sokołów, a w mniejszym stopniu Harcerstwo i Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.

Lekkoatletyka zdaje się być najpopularniejszym sportem, którego nigdy prawie nie brak w ramach świąt poszczególnych towarzystw młodzieżowo-sportowych w koloniach.

Celem podniesienia poziomu jak i wyników, Komisja W. F. zorganizowała w Północnej i Wschodniej Francji ośrodki treningowe, w których brali udział zawodnicy ze wszystkich organizacji. Ośrodki te prowadzone były przez instruktora kwalifikowanego Rady Porozumiewawczej i organizowano je w koloniach, które skupiały większą ilość młodzieży, jak również dysponowały przynajmniej minimalnymi urządzeniami sportowymi.

Treningów takich odbyło się 53 w 25 koloniach z liczbą zawodników 250, na terenie Francji Południowej i Wschodniej. Prócz tego organizacje przeprowadzały w swoim zakresie treningi i ćwiczenia raz na tydzień lub na dwa tygodnie.

Organizacje „Sokół” i „Strzelec” urządziły swoje wewnętrzne mistrzostwa lekkoatletyczne dla starszych i młodzieży.

Największą imprezą w zakresie prac w tej dziedzinie były mistrzostwa Emigracji, odbyte w Wingles podczas trwania obozu.

Mistrzostwa te zgromadziły na starcie 105 zawodników ze Strzelca, Sokoła i K. S. M. P. Trzeba zaznaczyć, że do zawodów stanęli sportowcy, którzy liczyli na zwycięstwo lub punktowane miejsce. Ze względu na wydatki związane z przejazdem, organizacje ograniczyły się do wysłania mniejszej liczby członków. Z tego też względu nie wzięli udziału w mistrzostwach zawodnicy z pozostałych terenów.

Lokalne mistrzostwa lekkoatletyczne odbyły się też w poszczególnych Okręgach Rady Porozumiewawczej, zorganizowane przez Komisje Okręgowe W. F.

Tegoroczny sezon przyniósł nam 5 nowych rekordów, a mianowicie w kuli, oszczepie, skoku wzwyż oraz w biegach na 800 i 3000 metrów.

W walce o nagrodę Światowego Związku Polaków z Zagranicy odniósł zwycięstwo Oddział Zw. Strzeleckiego Ostricourt przed Gniazdem Sokołów z Ostricourt i Oddziałem Zw. Strzeleckiego Sessevalle.

W punktacji związkowej pierwsze miejsce zajął Zw. Strzelecki 321,5 p. przed Zw. Sokołów 278,5 p. i K.S.M.P. 5 pkt.

Dla reprezentowania sportu lekkoatletycznego Emigracji wśród Francuzów, Zw. Strzelecki zorganizował sekcję lekkoatletyczną zwaną

„Union Polonaise”, do której zaprosił sportowców ze Zw. Sokołów. Sportowcy ci odnieśli szereg zwycięstw w ramach francuskich zawodów, a niektórzy brali udział w reprezentacji Francji Północnej.

Zestawiając wyniki pracy w tej dziedzinie, musimy zaznaczyć, że dotychczasowy dystans dzielący wyniki sportowców ze Strzelca i Sokoła zmniejsza się i wytwarza się powoli prawdziwa rywalizacja w pracy i szlachetnej walce na bieżni.

Również należy zaznaczyć, że jeszcze jedna organizacja przybyła do punktacji w roku sprawozdawczym, a mianowicie K.S.M.P., w szeregach którego sport zaczyna się podnosić. Inne organizacje, jak Harcerstwo i Zw. Piłki Nożnej, brały udział tylko w biegu narodowym; pierwsze ma młodzież w wieku szkolnym i nie może z tego tytułu rywalizować ze starszymi, piłkarze zaś zbyt dużo mają swoich rozgrywek, które ich całkowicie absorbują.

Specjalną uwagę należy poświęcić „Biegowi Narodowemu” ze względu na jego zadania i rolę.

W myśl założeń Komisji W. F. i Ob., bieg narodowy poza celami czysto sportowymi ma nosić specjalny charakter propagandowy. W tym też celu odbywać się powinien corocznie w innych koloniach, licznie zamieszkiwanych przez Polaków.

W tym roku Bieg na przelaj, otwarty dla zawodników z całej Francji, odbył się w Ostricourt. W klasyfikacji tego biegu wprowadzono innowację, dzieląc zawodników z grupy 17-38 lat na dwie klasy. Pierwszą klasę tej grupy tworzyli zawodnicy, którzy w dotychczasowych głównych biegach narodowych zajmowali miejsca od 1 do 20.

W drugiej klasie znaleźli się zawodnicy startujący pierwszy raz, lub też zawodnicy, którzy w poprzednich latach zajmowali dalsze miejsca. Taki podział dał ciekawą walkę, a również zachęcił starszych zawodników do startu.

Udział w głównym biegu wzięło 178 zawodników z następujących organizacji: Zw. Strzelecki 58, Zw. Sokołów 56, Zw. Harcerstwa 34, K. S. M. P. 18, Zw. Piłki Nożnej 12.

Nagrodę przechodnią za największą liczbę uczestników w biegu, zdobył Zw. Strzelecki.

Lokalne biegi narodowe o podobnym charakterze odbyły się we Wschodniej Francji w 2 miejscowościach, o łącznej liczbie 82 zawodników, w Środkowej również w 2 miejscowościach z 96 uczestnikami, i w okręgu Paryskim z 48.

W sumie urządzono 6 biegów z 334 uczestnikami ze wszystkich organizacji. W ramach tych biegów odbyły się biegi naprzelaj dla kobiet, które coraz bardziej zaczynają się interesować sportem.

Nagrody dla zwycięzców w powyższych biegach ufundowane były przez Władze, Radę Porozumiewawczą, Zw. Nauczycielstwa, Bank P.K.O., „Orbis”, „Lubin”, „Narodowiec” i „Głos Wychodźcy”, oraz z ofiar społeczeństwa, które zadokumentowało tym swój udział w solidarnej akcji wychowania młodzieży wychodźczej.

II. — Piłka nożna.

Sport ten ma bardzo dużo zwolenników, jednak koszty, związane z przejazdami 11 osobowych drużyn, z wytrenowaniem graczy oraz warunki terenowe, nie pozwalają na pełne jego rozwinięcie.

Tu trzeba podkreślić zasługi Związku Piłki Nożnej, który w tak trudnych warunkach będąc, skupia w swej organizacji 27 klubów z ogólną liczbą członków 1.661.

Podział klubów na klasy przedstawiają się następująco:

Liga — 12 klubów, w ramach której rozegrano 132 mecze.

Klasa A — 15 klubów, w ramach której rozegrano 210 meczów.

Klasa B. — 19 klubów złożonych z rezerw poszczególnych drużyn, rozegrano 361 meczów.

Związek Piłki Nożnej przeprowadził zatem 703 mecze o mistrzostwa. Tytuł mistrzowski w tegorocznych rozgrywkach zdobyła drużyna „Promień” z Montigny-en-Gohelle przed „Gwiazdą” z Lens; w klasie A — „Gwiazda” z Bully-les-Mines przed „Dianą” z Lievin; w klasie B — „Warta” Lievin.

Prócz spotkań powyższych P.Z.P.N. zorganizował rozgrywki pomiędzy wszystkimi drużynami o puchar Światowego Związku Polaków z Zagranicy. Puchar zdobyła drużyna „Fortuny” z Haillicourt przed „Dianą” z Lievin.

Dzięki staraniom Związku odbyło się spotkanie reprezentacji Emigracji z „Polską Zachodnią” i klubem francuskim „E. S.” Bully.

Piłka Nożna na terenie Emigracji spełnia dużą rolę propagandową, jednak warunki, wymienione na wstępie, utrudniają jej swobodny rozwój. Młodzież rozmiłowana jest w swym sporcie.

Nie zrażają jej częstokroć wydatki z własnych funduszków i przebywanie na rowerze, czasem znacznych przestrzeni, byle spotkanie doprowadzić do skutku.

Zato należy się jej uznanie i pomoc.

III. — Gry sportowe i ruchowe.

Piłka koszykowa. — Gra ta zdobywa sobie coraz więcej zwolenników dzięki temu, że łatwiej jest o odpowiednie boisko i sprzęt, mniejsze są liczebnie zespoły, co obniża koszty przejazdu na systematycznie prowadzone rozgrywki. Związek Strzelecki i Związek Sokołów mają prawie w każdym oddziale, czy gnieździe, zespół koszykarzy; prowadzą w swych ramach mistrzostwa, trwające przez sezon zimowy i wiosenny.

Inne organizacje uprawiają koszykówkę dorywczo.

Mistrzostwa Emigracji odbywają się między mistrzami wyłonionymi w rozgrywkach organizacyjnych.

W roku sprawozdawczym mistrzostwo zdobyła drużyna strzelecka z Sessevalle, wicemistrzem został „Sokół” z Bruay, a 3 i 4 miejsce zajęły kolejno „Sokół” z Noeux-les-Mines i „Strzelec” z Waziers.

Dużą imprezę propagandową w tej gałęzi sportu zorganizował Zw. Strzelecki, urządzając turniej, w którym wzięły udział drużyny Akademickiego Zw. Sportowego: żeńska — mistrz akademicki świata w ko-

szykówce, oraz męska — wicemistrz świata, a z terenu emigracyjnego drużyny „Strzelca” i „Sokoła”.

Piłka Siatkówka. — W porównaniu z innymi grami, siatkówka zawiera w sobie mało ruchu, potrzebuje większego opanowania techniki gry i jej uprawianie jest uzależnione od warunków atmosferycznych. Wskutek tego cieszy się wśród młodzieży mniejszą popularnością, niż koszykówka; natomiast coraz więcej jest uprawianą przez zespoły kobiece, którym odpowiada najbardziej ze wszystkich gier. Mistrzostwa organizują Związki we własnym zakresie.

Gry ruchowe. — Gry ruchowe prowadzone są wśród młodzieży harcerskiej i u junaków Zw. Strzeleckiego. Związek Harcerski ponadto prowadzi stale rozgrywki o mistrzostwo Hufców w grze: „dwa ognie”.

IV. — Gimnastyka.

Gimnastyka w sposób systematyczny prowadzona jest w Zw. Sokolów, i Zw. Strzeleckim, Związek Sokolów prowadzi t. zw. gimnastykę przyrzadową.

Ćwiczenia te są efektowne i to zachęca młodzież do ich uprawiania. Liczba lekcji urządzanych przez gniazda wynosiła w sumie 6.390. Poza tym Związek urządził 28 zawodów złotych, 8 kursów gimnastycznych dla członków z Francji Północnej i Środkowej, oraz Belgii i Holandii, jak również dwudniowy kurs doszkoleniowy dla naczelników, oraz mistrzostwa Związku w gimnastyce przy udziale 112 zawodników.

Sokoli popisywali się również na swych trzech jubileuszowych zjazdach okręgowych w Bruay, St. Etienne i Waziers.

Każde prawie gniazdo urządziło swoją rocznicę, łącząc w niej sport z popisami tanecznymi.

Ważną imprezą w życiu sokolim był zlot w Katowicach. W przygotowaniu zlotu dużo pracy i poświęcenia wniósł Zarząd jak i druhowie, chcąc godnie reprezentować tutejsze sokolstwo. W zlocie tym wzięło czynny udział 78 członków.

Związek Sokolów stara się brać udział w imprezach gimnastycznych francuskich, by wykazać swoją tężyznę fizyczną i przyczynić się do wzmocnienia więzów przyjaźni polsko-francuskiej.

Gimnastykę metodyczną uprawia młodzież strzelecka, jako podstawę do uprawiania wszystkich sportów. W odpowiednich okresach gimnastyka ta przybiera charakter zaprawy. Zw. Strzelecki włącza również gimnastykę w swój program pokazowy świąt strzeleckich, których było 5 w podokręgach, 27 w obwodach i około 150 w oddziałach.

V. — Strzelectwo.

Strzelanie nie jest ujęte programem prac Komisji W. F. i Ob. Zawody czy też próby o Odznakę Strzelecką są organizowane przez Zw. Strzelecki. Do strzelań dopuszczani są członkowie z innych organizacji. Liczba urządzonych strzelań wynosi: 9 okręgowych o mistrzostwo, 36 obwodowych i 357 oddziałowych. Odznak zdobyto 2.153; w przeważającej części zdobyli je członkowie Zw. Strzeleckiego.

VI. — Ping - Pong.

Ostatnio daje się zauważyć dosyć duży ruch w uprawianiu w świetlicach ping-pongu. Ping-pong uprawia młodzież. Warunki do tej gry są dosyć dobre. Inne gry wymagają specjalnych kosztów, zato ping-pong przyciąga młodzież do świetlicy. Związek Strzelecki przeprowadza już swoje mistrzostwa dla starszych i młodzieży, a inne organizacje różne zawody.

VII. — Wycieczki.

Ruch wycieczkowy staje się coraz widoczniejszy. Pomagają temu uzyskane przez wychodźców urlopy płatne w kopalniach czy fabrykach. W okresie sprawozdawczym zostały urządzone dwie wycieczki do Polski, zorganizowane przez Związek Sokołów i Zw. Strzelecki, w których wzięła udział grupa około 200 osób. Wycieczka Zw. Sokołów pojechała na zlot do Katowic. Dużo wycieczek krótszych odbyły poszczególne zespoły organizacyjne, między którymi przodują zespoły harcerskie. Z imprez urządzonych przez harcerzy, należy zanotować zjazd rowerowy do Lille, Lens, Marles i Cailleux dla druhow okręgu Francji Północnej.

VIII. — Obóz.

Akcja obozowa jest jedną z najważniejszych prac Komisji W. F. i Ob. Na obozie odbywa się wyszkolenie kierowników prac młodzieżowych dla poszczególnych komórek organizacyjnych.

Obóz Komisji W. F. i Ob. odbył się w Wingles w terminie od 16 do 31 sierpnia i zgromadził 39 uczestników w czym 31 sokołów i 8 strzelców. Zasadniczo, obóz był przeznaczony dla członków Zw. Sokoła, K. S. M. P. i Polskiego Związku Piłki Nożnej. Jednak organizacje K.S.M.P. i Zw. Piłki Nożnej nie obsadziły przydzielonych im miejsc przez Komsję W. F., wskutek czego miejsca zostały obsadzone przez członków Zw. Strzeleckiego.

Praca w obozie szła w dwóch kierunkach: sportowym i wychowawczo-obywatelskim. W dziale sportowym przerobiono z uczestnikami materiał, dający im możność przeprowadzania ze swymi zespołami treningów i nauczania lekkoatletyki, koszykówki, siatkówki, musztry, gimnastyki, oraz niektórych gier ruchowych. W wychowaniu obywatelskim zajęto się poza wykładami o Polsce, jej historii, geografji i kulturze, także nauczaniem nowych pieśni polskich, tańców i inscenizacji.

IX. — Polska Odznaka Sportowa.

Akacja zdobywania Polskiej Odznaki Sportowej, mająca na celu spopularyzowanie i propagandę sportu polskiego posuwa się z każdym rokiem naprzód.

W roku sprawozdawczym do 1. XI. zdobyło odznakę 231 osób, odnowiło około 50.

Wychowanie Obywatelskie.

Równoległe z wychowaniem fizycznym, Komisja W. F. i Ob. oraz poszczególne organizacje prowadzą wychowanie obywatelskie i dokładają wszelkich starań, by młodzież wychować w duchu narodowym.

Każde towarzystwo urządza swoje święta, łącząc w nich sport, śpiewy, tańce i inscenizacje. Najżywotniejszą działalność w tym kierunku wykazuje Zw. Strzelecki, który ma urządzonych około 100 świetlic, w lokalach uzyskanych od kopań, fabryk, lub wynajętych, a nawet w domach swych członków.

Plan pracy wychowania obejmował konkurs świetlicowy, na który składała się próba strzelecka, wiadomości o Polsce, czytelnictwo, śpiew, inscenizacje, tańce ludowe, gry świetlicowe. Ponadto urządzono pojedyncze konkursy, jak: konkurs oszczędnościowy, śpiewu, inscenizacji gier świetlicowych, dobrego czytania itp.

Z działu wyszkolenia, praca szła w kierunku powiększenia liczby przodowników świetlicowych. W tym celu Zw. Strzelecki zorganizował 2 kursy przodowników świetlicowych i 4 kursy niedzielne śpiewu i inscenizacji; 42 kursy oddziałowe śpiewu i inscenizacji; 3 kursy tańców ludowych. Komisja Wychowania Fizycznego, nie mając od poszczególnych związków dokładnych cyfr z wykonanych prac, nie może zobrazować w niniejszym sprawozdaniu faktycznych prac wychowania obywatelskiego, prowadzonych przez poszczególne związki.

Uwagi końcowe.

Zestawiając pracę Komisji W. F. i Ob. oraz poszczególnych związków, wchodzących w jej skład, musimy zdać sobie sprawę z warunków w jakich się odbywała.

Ostatnie czasy wywołały duże przeobrażenie polityczne i społeczne we Francji, co odbiło się na życiu ideowym części naszego wychodźstwa.

Przekupieni agenci i zbałamuczone jednostki, działające po myśli wrogich nam narodowości, nastawiali sieci na naszą młodzież, a przede wszystkim na jej kierowników w koloniach, dążąc do rozbicia organizacji narodowych. W metodach postępowania jednostki takie posługiwały się różnymi środkami, używając demagogii czy też teroru, byle by tylko osiągnąć swój cel.

Wszystkie jednak związki i działacze ocenili szybko tendencje wrogów i w trosce o swą młodzież, zajęli odpowiednie stanowisko.

Naturalnie akcja ta przyczyniła się do osłabienia tętna pracy i w roku przyszłym musimy przez zgodne współdziałanie wszystkich związków nadrobić powstałe w niektórych działach luki.

Wszyscy apostołowie czegokolwiek nowego, wszyscy reformatorzy życia, wszyscy odkrywcy muszą mieć wewnętrzną siłę, która im pozwala być tymi nowatorami wbrew oporowi otoczenia. Pierwszą ich cechą jest umiejętność wydobycia ze siebie wysiłków większych, niż przeciętne wysiłki człowieka, większej niż przeciętna energii. Bez tej niezwyklej energii i nieprzeciętnego wysiłku niepodobna przepnąć się przez zwarty tłum uprzedzeń i niechęci do rzeczy nowych.

TABELA PUNKTACJI KLUBOWEJ

o miano najlepszego klubu lekkoatletycznego mistrzostw Emigracji
Polskiej we Francji i Puchar Światowego Związku Polaków z Zagranicy
za rok 1937.

L. p.	NAZWA KLUBU	MIEJSCOWOŚĆ	Ilość punktów
1.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Ostricourt I	112
2.	Gniazdo Sokołów	Ostricourt	107
3.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Sessevalle	65
4.	Gniazdo Sokołów	Auchel	46,5
5.	Gniazdo Sokołów	Barlin	42
6.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Troyes	39
7.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Waziers	32
8.	Gniazdo Sokołów	Noeux les Mines	27
9.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Marles les Mines	24
10.	Gniazdo Sokołów	Lens	16
11.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Bruay	14
12.	Gniazdo Sokołów	Joudreville	13
13.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Paryż	10
14.	Gniazdo Sokołów	Sallaumines	9
15.	Gniazdo Sokołów	Bruay	8
16.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Bully-Grenay	8
17.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Fresnes	6
18.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Biache St. Vaast	5,5
19.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Trieux	5
20.	K. S. M. P.	Mazingarbe	5
21.	Gniazdo Sokołów	Noyelles s/Lens	5
22.	Gniazdo Sokołów	Lourches	3
23.	Gniazdo Sokołów	Homecourt	2
24.	Oddz. Zw. Strzeleckiego	Auby	1

Tabela punktacji związków sportowych

ubiegających się o zespołową nagrodę Światowego Związku Polaków
z Zagranicy.

1.	Związek Strzelecki	321,5 punktów
2.	Związek Sokołów	278,5 punktów
3.	K. S. M. P.	5 punktów.

Wyniki zawodów lekkoatletycznych

o Mistrzostwo Emigracji we Francji w roku 1937.

1. Bieg 100 m.

1.	Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt	12 sek.	13 pkt.
2.	Iciachowski Stan.	Strzelec	Sessevalle		8 pkt.
3.	Surowy Wiktor	Strzelec	Troyes		5 pkt.
4.	Spólny Andrzej	Strzelec	Troyes		3 pkt.
5.	Graczyk Zygmunt	Strzelec	Biache		1,5 pkt.
6.	Cichocki Wacław	Sokół	Ostricourt		1,5 pkt.

2. Bieg 200 m.

1. Leśniak Józef	Strzelec	Sessevalle	25,3 sek.	13 pkt.
2. Gocki Edward	Strzelec	Ostricourt		8 pkt.
3. Cichocki Wacław	Sokół	Ostricourt		5 pkt.
4. Surowy Wiktor	Strzelec	Troyes		3 pkt.
5. Spólny Andrzej	Strzelec	Troyes		1,5 pkt.
6. Mikołajczyk Zyg.	Sokół	Ostricourt		1,5 pkt.

3. Bieg 400 m.

1. Wróblewski H.	Sokół	Ostricourt	54,2 sek.	13 pkt.
2. Gocki Edward	Strzelec	Ostricourt		8 pkt.
3. Surowy Woktor	Strzelec	Troyes		5 pkt.
4. Kuliński Alfred	Strzelec	Fresnes		3 pkt.
5. Łuczak Leon	Sokół	Auchel		1,5 pkt.
6. Spólny Andrzej	Strzelec	Troyes		1,5 pkt.

4. Bieg 800 m.

1. Wróblewski H.	Sokół	Ostricourt	2 m. 04,5 sek.	13 pkt.
2. Skrzypczak St.	Sokół	Sallaumines	(nowy rekord)	8 pkt.
3. Kowalski Leon	Sokół	Noyelles		5 pkt.
4. Kisiel Jan	Strzelec	Marles		3 pkt.
5. Kłopotcki Jan	Sokół	Ostricourt		2 pkt.
6. Tęcza Andrzej	Strzelec	Troyes		1 pkt.

5. Bieg 1500 m.

1. Wróblewski H.	Sokół	Ostricourt		13 pkt.
2. Grudziński Roman	Strzelec	Paryż		8 pkt.
3. Kisiel Jan	Strzelec	Marles		5 pkt.
4. Wawrzyniak Ignacy	Strzelec	Ostricourt		3 pkt.
5. Koterba Zygmunt	K. S. M. P.	Mazingarbe		2 pkt.
6. Skrzypczak Stefan	Sokół	Sallaumines		1 pkt.

6. Bieg 5000 m.

1. Czaja Józef	Strzelec	Bruay	16 m. 55,7 sek.	13 pkt.
2. Kisiel Feliks	Strzelec	Marles		8 pkt.
3. Wojciechowski Jan	Sokół	Lens		5 pkt.
4. Koterba Zygmunt	K. S. M. P.	Mazingarbe		3 pkt.
5. Grudziński Roman	Strzelec	Paryż		2 pkt.
6. Słomiany	Strzelec	Auby		1 pkt.

7. Narodowy Bieg Naprzelaj (Grupa II, Klasa I.)

1. Młynarczyk Feliks	Sokół	Joudreville	13 m. 13,2 sek.	13 pkt.
2. Kisiel Jan	Strzelec	Marles		8 pkt.
3. Mamczarski Zyg.	Strzelec	Trieux		5 pkt.
4. Lewandowski Jan	Sokół	Lourches		3 pkt.
5. Szkoła Sykstus	Sokół	Homecourt		2 pkt.
6. Czaja Józef	Strzelec	Bruay		1 pkt.

8. Sztafeta 4×100 m.

1. Zespół Oddz. Zw. Strzeleckiego		Ostricourt	49,2 sek.	26 pkt.
2. Zespół Gniazda Sokołów		Ostricourt		16 pkt.
3. Zespół Gniazda Sokołów		Noeux		10 pkt.

9. Sztafeta 4×400 m.

1. Zespół Gn. Sokołów		Ostricourt	4 m. 06,2 sek.	26 pkt.
2. Zespół Zw. Strzel.		Troyes		16 pkt.

10. Skok w dal.

1. Iciachowski Stan.	Strzelec	Sessevalle	6,38 m.	13 pkt.
2. Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt	6,36 m.	8 pkt.
3. Krzywański Fr.	Sokół	Noeux	6,02 m.	5 pkt.
4. Tabaka Stan.	Sokół	Barlin		3 pkt.
5. Wielebski Józef	Sokół	Lens		2 pkt.
6. Spólny Ondrzej	Strzelec	Troyes		1 pkt.

11. Skok w wyż.

1. Izydorczyk Fran.	Sokół	Auchel	1,70 m.	13 pkt.
2. Iciachowski Stan.	Strzelec	Sessevalle	1,60 m.	8 pkt.
3. Tabaka Stanisław	Sokół	Barlin	1,60 m.	5 pkt.
4. Osiegiowski	Strzelec	Bully Grenay	1,60 m.	3 pkt.
5. Krzywański Fr.	Sokół	Noeux		2 pkt.
6. Majchrzak Fr.	Sokół	Noeux		1 pkt.

12. Skok o tyczce.

1. Izydorczyk Fr.	Sokół	Auchel	2,80 m.	13 pkt.
2. Wielebski Józef	Sokół	Lens	2,70 m.	8 pkt.
3. Majchrzak Fr.	Sokół	Noeux	2,70 m.	5 pkt.
4. Mróz Józef	Strzelec	Fresnes	2,70 m.	3 pkt.
5. Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt		2 pkt.
6. Graczyk Zygmunt	Strzelec	Biache		1 pkt.

13. Trójskok.

1. Iciachowski St.	Strzelec	Sessevalle	12,08 m.	13 pkt.
2. Izydorczyk Fr.	Sokół	Auchel	11,95 m.	8 pkt.
3. Osiegiowski	Strzelec	Bully Grenay	11,78 m.	5 pkt.
4. Wróblewski H.	Sokół	Ostricourt		3 pkt.
5. Surowy Wiktor	Strzelec	Troyes		2 pkt.
6. Wielebski Józef	Sokół	Lens		1 pkt.

14. Pchnięcie kulą.

1. Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt	12,16 m.	13 pkt.
2. Szczepiński Leon	Strzelec	Waziers	11,50 m.	8 pkt.
3. Tabaka Stan.	Sokół	Barlin	10,64 m.	5 pkt.
4. Graczyk Zygmunt	Strzelec	Biache		3 pkt.
5. Wojton Karol	Sokół	Ostricourt		2 pkt.
6. Lisicki Jan	Strzelec	Ostricourt		1 pkt.

15. Rzut dyskiem.

1. Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt	35,36 m.	13 pkt.
2. Bałkowski	Sokół	Bruay	32,00 m.	8 pkt.
3. Szczepiński Leon	Strzelec	Waziers	31,85 m.	5 pkt.
4. Tabaka Stan.	Sokół	Barlin		3 pkt.
5. Izydorczyk Franc.	Sokół	Auchel		2 pkt.

16. Rzut oszczepem.

1. Zboralski Jan	Strzelec	Ostricourt	44,05 m.	13 pkt.
2. Izydorczyk Fr.	Sokół	Auchel	43,04 m.	8 pkt.
3. Słoma Aleks.	Sokół	Ostricourt	42,10 m.	5 pkt.
4. Szczepiński Leon	Strzelec	Waziers		2 pkt.
5. Majchrzak Fr.	Sokół	Noeux		2 pkt.
6. Łuczak Leon	Sokół	Auchel		1 pkt.

17. Pięciobój lekkoatł.

1. Tabaka Stan.	Sokół	Barlin	2371 pkt.	26 pkt.
2. Szczepiński Leon	Strzelec	Waziers	2302 pkt.	16 pkt.
3. Leśniak Józef	Strzelec	Sessevalle	2219 pkt.	10 pkt.
4. Wojton Karol	Sokół	Ostricourt	2024 pkt.	6 pkt.
5. Gocki Edward	Strzelec	Ostricourt		4 pkt.
6. Krzywański Fr.	Sokół	Noeux		2 pkt.

Wyniki zawodów o Mistrzostwo Emigracji w koszykowiec.

1. Drużyna Strzelca z Sessevalle
2. Drużyna Sokoła z Bruay
3. Drużyna Sokoła z Noeux les Mines
4. Drużyna Strzelca z Waziers.

Oficjalne rekordy lekkoatletyczne sportu polskiego we Francji.

Męskie na rok 1936.

Bieg	100 m.	11,3 s.	Iciachowski Stanisław 14. 7. 1936	Oddz. Z. S. Sessevalle Wingles
Bieg	200 m.	24,6 s.	Iciachowski Stanisław 14. 7. 1936	Oddz. Z. S. Sessevalle Wingles
Bieg	400 m.	54 s.	Walkowiak Stanisław 24. 6. 1934	Oddz. Z. S. Abscon Wingles
Bieg	800 m.	2 m. 04,5 s.	Wróblewski Henryk 29. 8. 1937	Gn. S. Ostricourt Wingles
Bieg	1500 m.	4 m. 27,4 s.	Urbaniak Edmund 29. 9. 1935	Oddz. Z. S. Bruay Lens
Bieg	3000 m.	9 m. 34,8 s.	Mamczarski Zygmunt 29. 8. 1937	Oddz. Z. S. Trieux Pont-a-Mousson
Bieg	5000 m.	16 m. 05,4 s.	Kisiel Jan 22. 9. 1935	Oddz. Z. S. Marles Henin-Lietard
Bieg	10000 m.	35 m. 1 s.	Młynarczyk Feliks 14. 7. 1936	Gn. Sokoła Joudreville Wingles
Bieg	110 m. płotki	18,5 s.	Tamaś Franciszek 24. 6. 1934	Oddz. Z. S. Sallaumines Wingles
Sztafeta	4×100 m.	48,4 s.	Zboralski, Gocki Fr. Gocki E., Wawrzyniak 5. 7. 1936	Oddz. Z. S. Ostricourt I Wingles
Sztafeta	4×400 m.	3 m. 52,7 s.	Gocki E., Zboralski Elsner i Wawrzyniak 14. 7. 1936	Oddz. Z. S. Ostricourt Wingles
Sztafeta	szwedzka	2 m. 14 s.	Elsner, Iciachowski Leśniak i Zboralski 20. 10. 1935	Repr. Pod. Z. S. Lille Wingles
Skok	wzwyż	1 m. 70 cm.	Izydorczyk Fr. 22. 8. 1937	Gn. Sokół Auchel Wingles
Skok	w dal	6 m. 56 cm.	Druch Kazimierz 24. 6. 1934	Oddz. Z. S. Nilvange Wingles
Skok	o tyczce	3 m.	Urbaniak Leon 10. 8. 1934	Oddz. Z. S. Marles Warszawa
Trójskok		12 m. 27 cm.	Iciachowski Stanisław 14. 7. 1936	Oddz. Z. S. Sessevalle Wingles
Pchnięcie	kulą	12 m. 51 cm.	Zboralski Jan 10. 10. 1937	Oddz. Z. S. Ostricourt Waziers
Rzut	dyskiem	37 m. 46 cm.	Zboralski Jan 10. 8. 1934	Oddz. Z. S. Ostricourt Warszawa
Rzut	oszczepem	50 m. 75 cm.	Kozioł Henryk 30. 5. 1937	Oddz. Z. S. Joeuf Thionville
Pięciobój		2.927,27 pkt.	Iciachowski Stanisław 1. 11.19 35	Oddz. Z. S. Sessevalle Ostricourt

Sprawozdanie Komisji Ekonomiczno - Społecznej Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji.

W okresie sprawozdawczym Komisja Ekonomiczno-Społeczna rozszerzyła swoją działalność przez bezpośrednie prowadzenie akcji oraz współdziałanie z organizacjami, wchodzącymi w jej skład, a mianowicie przez:

- 1) rozwiązanie akcji zasiłkowej szczególnie dla starców, wdów i sierot, znajdujących się w trudnym położeniu;
- 2) pracą nad rozwojem organizacji rzemiosła i kupiectwa polskiego;
- 3) obroną interesów materialnych wychodźstwa robotniczego;
- 4) współdziałanie ze Światowym Związkiem Polaków z Zagranicy w celu roztoczenia należytej opieki nad reemigrantami po powrocie do Polski;
- 5) rozwój organizacji samopomocy wśród wychodźstwa robotniczego, przez Związek Kas, oraz towarzystwa samoistne.

Do osiągnięcia powyższych celów, Komisja Ekonomiczna współpracowała z następującymi związkami:

- 1) Związek Kas Samopomocy.
- 2) Związek Kupców i Rzemieślników Polskich.
- 3) Związek Robotników Polskich.
- 4) Związek Osadników.
- 5) Komitet Pomocy Starcom, Wdowom i Sierotom.

Na ostatnim Walnym Zjeździe Rady Porozumiewawczej skład Komisji Ekonomiczno-Społecznej został rozszerzony, a mianowicie dodatkowo weszli przedstawiciele następujących związków:

Zjednoczenie Towarzystw Katolickich we Francji.
Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Sprawa doli starców, wdów i sierot.

Zagadnienie polepszenia doli starców, wdów i sierot po Walnym Zjeździe Rady Porozumiewawczej zostało wysunięte na pierwszym planie prac Komisji Ekonomiczno-Społecznej. W tym celu na zebraniu, w dniu 3-go stycznia br. uchwalono wysłać delegację do Warszawy by bezpośrednio interweniowała u Rządu Polskiego w sprawie podwyższenia zasiłków, wypłacanych przez konsulaty polskie we Francji starcom, wdowom i sierotom, oraz weteranom pracy, którzy wskutek nie wprowadzonej w życie dotychczas konwencji francusko-niemieckiej, nie otrzymują należnych im rent za przepracowane lata w Niemczech, na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim.

W delegacji brali udział pp. Stefan Rejer — prezes Rady Porozumiewawczej, Piotr Kalinowski — sekretarz generalny, dyr. Aleksander Lisiewicz — prezes Związku Strzeleckiego, dr. Bratek-Kozłowski — pre-

zes Federacji P. Z. O. O., Franciszek Kasprzak — prezes Komitetu Pomocy Starcom, Józef Szymanowski — prezes Związku Komitetów Polskich, Jan Roskosz — prezes Związku Kupców i Rzemieślników Polskich i przewodniczący Komisji Ekonomiczno-Społecznej. Zaznaczyć należy, że delegacja w powyższym składzie nie obciążała kosztami przejazdów Radę Porozumiewawczą, gdyż tylko dwóch członków delegacji otrzymało minimalny zwrot wydatków.

Obecność delegacji w Warszawie miała bardzo wielkie znaczenie dla zapoznania czynników centralnych w Polsce z potrzebami i bolączkami Wychodźstwa, tym bardziej dlatego, że delegacja została przyjęta przez Premiera Rządu Polskiego, Ministra Pracy i Opieki Społecznej, oraz Ministra Przemysłu i Handlu.

Dzięki interwencji zasiłki dla starców zostały podwyższone do 150 frs., następnie Pan Minister Pracy i Opieki Społecznej przyrzekł uregulować sprawę górników, zamieszkałych we Francji, którzy pracowali w Zagłębiu Dąbrowskim i na Polskim Górnym Śląsku. Chodziło mianowicie o to, aby ta kategoria górników uzyskała prawo do otrzymania choć minimalnych rent w Polsce, co na podstawie konwencji francusko-polskiej tę kategorię wychodźców tutejszych będzie uprawniać do pobierania wyższych rent z „Caisses Autonomes” francuskich.

Sprawa kupiectwa i rzemiosła.

U Pana Ministra Przemysłu i Handlu delegacja złożyła obszerny memoriał Zarządu Głównego Związku Kupców i Rzemieślników we Francji, dotyczący stabilizacji stanu trzeciego na tutejszej emigracji. Chodziło mianowicie o to, by kupiec i rzemieślnik polski, zamieszkujący we Francji na czas nieograniczony, mógł swobodnie wykonywać swój zawód, czego dotychczas konwencja emigracyjna francusko-polska jasno nie precyzowała i aczkolwiek samorzutnie powstawały warsztaty rzemieślnicze i placówki handlowe, to jednak stan prawny nie by uregulowany. Delegacja prosiła Pana Ministra Przemysłu i Handlu, by postulaty, objęte memoriałem Związku Kupców i Rzemieślników, zostały uregulowane w konwencji handlowej polsko-francuskiej.

Na wynik powyższej interwencji Ministerstwo Przemysłu i Handlu nie dało długo czekać. Podpisana konwencja handlowa francusko-polska w roku bieżącym obejmuje wszystkie postulaty polskiego stanu trzeciego i zabezpiecza go przed trudnościami, które kupiectwu i rzemiosłu zagrażały. Obywatel polski kupiec, lub rzemieślnik, zamieszkały we Francji, który prowadzi samoistny warsztat rzemieślniczy, lub placówkę handlową, korzysta z tych samych praw, co obywatel francuski. Cel ten mogliśmy osiągnąć dzięki bezpośredniemu zetknięciu się delegacji z Panem Ministrem Przemysłu i Handlu, który zainteresował się dotychczasowym położeniem tej warstwy społeczeństwa emigracyjnego, rozumiejąc jej rolę i znaczenie dla emigracji i gospodarki narodowej.

Zjednoczenie ruchu zawodowego.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna od początku istnienia szukała dróg, aby robotniczy ruch zawodowy na wychodźstwie we Francji został połączony w jedną wielką organizację, która w życiu związków zawodo-

wych francuskich mogłaby odgrywać poważną rolę dla dobra wychodźstwa robotniczego. Istnienie dwóch analogicznych organizacji polskich osłabiło ich znaczenie wobec zawodowego ruchu francuskiego. Trudności były w początkach nie do zwyciężenia, gdyż dwie równorzędne organizacje pracowały każda w swoim zakresie, bez możliwości zbliżenia się. Dzięki jednak usiłowaniom Rady Porozumiewawczej poprzez Komisję Ekonomiczno-Społeczną nastąpiło zbliżenie się, a w szczególności wskutek rozwijającego się szybko ruchu komunistycznego, pod egidą F.E.P.-u, działacze Związku Robotników Polskich i Federacji Emigrantów Polskich zrozumieli, że komunizm jest ich wspólnym wrogiem, a skuteczną walkę z tym elementem wrogiem państwowości polskiej i szkodliwym wychodźstwem, będą mogli przeprowadzić jedynie wspólnym wysiłkiem.

Po szeregu odbytych wspólnie konferencji przedstawiciele obydwu zainteresowanych związków, został zwołany wspólny zjazd delegatów F.E.P. i Z.R.P. do Paryża w dniu 1-go listopada 1937 r., gdzie nastąpiło formalne zlanie się obu organizacji pod nazwą Federacja Robotników Polskich, która działalność swoją winna rozpocząć z dniem 1-go stycznia 1938 roku.

Nowa organizacja polskiego ruchu zawodowego mieć będzie niesłychanie wielkie znaczenie, a przede wszystkim bardzo trudne zadanie w celu zjednoczenia wszystkich robotników pod swym sztandarem. Należy żywić nadzieję, że działacze obydwóch organizacji zjednoczą swój wysiłek, by usunąć wspólnego wroga z ruchu zawodowego wychodźstwa polskiego we Francji, w celu wzmocnienia stanowiska i powagi u kierowników analogicznych organizacji francuskich.

Akcja pomocy starcom, wdowom i sierotom.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna od początku swego istnienia w programie prac wysuwała na pierwszy plan rozwijanie akcji niesienia pomocy starcom, wdowom i sierotom, oraz weteranom pracy. Dzięki zrozumieniu ogółu wychodźstwa wyłoniony Komitet Pomocy Starcom rok rocznie zbierał pważne sumy i rozdzielał je pomiędzy najbardziej potrzebujących pomocy, docierając do nich za pośrednictwem Komitetów Towarzystw Miejskowych. Akcja ta, prowadzona przez ubiegłe 4 lata, dawała rezultaty pomyślne, gdyż ofiarność wychodźstwa nie zmniejszała się.

W roku sprawozdawczym Federacja Emigrantów rozpoczęła łańcuch zbiórkowy w jednym z dzienników emigracyjnych; w ten sposób powstała dwutorowość, która nie mogła być na dłuższą metę tolerowana. Należy zaznaczyć, że w ten sposób prowadzona akcja zbiórki na pomoc starcom traciła na popularności wśród wychodźstwa, które niechętnie patrzy na dwutorowość pracy społecznej.

Komisja Ekonomiczna Rady dążyła do nawiązania kontaktu z przedstawicielami funduszu F.E.P.-u w celu wyszukania możliwości połączenia tej akcji, która ma charakter charytatywny, a źródła możliwych wpływów na ten cel są jedne i te same.

Po wielu odbytych wspólnie konferencjach przedstawiciele F.E.P. i Komitetu Pomocy Starcom, straciliśmy nadzieję uzyskania zgody na tej płaszczyźnie, ponieważ przedstawiciele Federacji Emigrantów wyrażali

zgodę połączenia się, jednakże w warunkach takich, które nie mogły być przyjęte przez Radę Porozumiewawczą, ze względów formalnych i zasadniczych.

W dniu 21 listopada 1937 roku odbyło się ostatnie zebranie przedstawicieli Komitetu Pomocy Starcom i F.E.P., na którym w końcu postanowiono zlać obydwu fundusze w jeden na następujących warunkach:

- 1) Federacja Emigrantów zobowiązuje się wpłacić cały fundusz zebrany na łańcuch prasowy na konto Komitetu Starców przy Radzie Porozumiewawczej w banku P. K. O.
- 2) Przedstawiciele Federacji i Komitetu Starców tworzyć będą jeden komitet wspólny, niezależny od jakiegokolwiek organizacji, na tych samych zasadach, na jakich istnieje Komitet Pomocy Bezrobotnym.
- 3) Akcja zbiórkowa w koloniach polskich będzie prowadzona przez specjalne komisje porozumiewawcze, które równocześnie będą spełniać rolę czynników opiniodawczych odnośnie podań zgłaszanych do Komitetu Pomocy Starcom. W komisjach porozumiewawczych kolonii będą zasiadać prócz prezesa K. T. M. 2-ch delegatów F.E.P. i 2-ch Z.R.P.

W ten sposób załatwiona sprawa Komitetu Pomocy Starcom, po definitywnym zlanu obydwu funduszy, została wyłączona z prac Komisji Ekonomiczno-Społecznej Rady, gdyż jak wyżej powiedzieliśmy, Komitet Pomocy Starcom, Wdowom i Sierotom w nowej strukturze będzie przedstawiał doraźną instytucję o charakterze charytatywnym, niezależną z tym, że delegaci reprezentujący w Komitecie odnośne organizacje mogą być odwoływani — i zastąpieni według uznania zainteresowanych organizacji.

Co Komitet Pomocy Starcom, Wdowom i Sierotom Rady Porozumiewawczej zdziałał w okresie swego 4-ro letniego istnienia, to jest nam wszystkim wiadomo, a w szczególności wiedzą ci, którzy korzystali z pomocy tego Komitetu. Natomiast jakie będą rezultaty pracy obecnego komitetu, to najbliższa przyszłość okaże. Komisja Ekonomiczno-Społeczna, godząc się na usamodzielnienie Komitetu, kierowała się możliwością rozszerzenia tej akcji przy współudziale Federacji Emigrantów dla dobra tych, którzy pomocy ogółu potrzebują, a jeżeli próba ta wypadnie niedobrze, to zastanowimy się nad tym w najbliższej przyszłości, czy Komitet będzie nadal kontynuował swą akcję — czy też zostanie rozwiązany, a wówczas komitet przy Komisji Ekonomiczno Społecznej rozpocznie na nowo swą działalność.

Kupiectwo i rzemiosło.

W okresie sprawozdawczym Komisja Ekonomiczno-Społeczna ściśle współpracowała ze Związkiem Kupców i Rzemieślników, dążąc do dalszej konsolidacji polskich placówek handlowych przez prowadzenie propagandy w związkach, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej. by członkowie popierali polski stan średni na wychodźstwie — mając głębokie przeświadczenie, że każda placówka handlu polskiego, czy też war-

sztat rzemieślniczy stanowi dorobek materialny i kulturalny wychodzący: są to żywe pomniki naszej tęczy, i dowód wartości twórczej społeczeństwa.

Związek Kupców i Rzemieślników w tym okresie realizował prace w dwóch kierunkach:

1) Dzięki przychylności Rządu Polskiego przy organizacji Kupców i Rzemieślników został powołany wydział egzaminacyjny na prawach samorządu rzemieślniczego, który powołuje w miarę potrzeby komisje fachowe do przeprowadzenia egzaminów na mistrzów i czeladników w rzemiośle. Egzaminacje złożone we Francji na podstawie specjalnego rozporządzenia Pana Ministra Przemysłu i Handlu w Warszawie dają te same uprawnienia, co analogiczne egzaminacje złożone przy izbach rzemieślniczych w Polsce.

Uregulowanie spraw rzemieślniczych polskich obywateli we Francji jest dorobkiem niestrudzonej i planowej pracy Związku Kupców i Rzemieślników, który w konsekwencji dalszej prowadzi kursy dokształcające dla terminatorów. Kursy te przynoszą szczególne korzyści młodzieży emigracyjnej, która poświęciła się zawodowi rzemieślniczemu.

2) W dziedzinie handlu, Związek poprzez Komisję Ekonomiczno-Społeczną dąży do udoskonalenia istniejących placówek handlowych i nawiązania kontaktów z odpowiednimi placówkami w Polsce, celem wznowienia handlu kupiectwa emigracyjnego z Ojczyzną.

Przy współudziale Banku P. K. O. w Paryżu powstała przy Związku Kupców „Polska Centrala Handlowa” S.A. z siedzibą w Lens, której zadaniem jest wyszukiwanie tanich źródeł zakupu dla zorganizowanego kupiectwa polskiego we Francji. W szczególności zadaniem Centrali handlowej będzie rozwijanie handlu polsko-francuskiego — przez szerzenie propagandy handlowej artykułów polskich na rynku francuskim.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna poparła inicjatywę Związku Kupców i Rzemieślników przy organizowaniu wystawy prac rzemiosła polskiego we Francji, która odbędzie się w roku 1938 w Paryżu. Impreza ta mieć będzie ogromne znaczenie propagandowe i gospodarcze — przez co wykażemy dorobek emigracji na tym polu wobec społeczeństwa polskiego i francuskiego. Pokazem prac wytworzonych przez rzemieślnika polskiego damy wyraz niezaprzeczonej prawdzie, że emigracja robotnicza we Francji zdobywa szczeble społeczne — podnosi się wzwyż na polu gospodarczym i kulturalnym.

Polsko-francuski traktat handlowy.

W związku z podpisaniem polsko-francuskiego traktatu handlowego, przybył do Paryża w miesiącu czerwcu Pan Minister Przemysłu i Handlu Roman. Komisja Ekonomiczna z Prezydium Rady Porozumiewawczej na czele oraz liczną reprezentacją Związku Kupców i Rzemieślników Polskich we Francji wzięła udział w przyjęciu wydanym na cześć Pana Ministra Romana, podkreślając tym wdzięczność za przeprowadzone w traktacie handlowym postulaty rzemiosła i kupiectwa polskiego tutejszej emigracji.

Podpisany traktat handlowy daje prawa obywatelom polskim, prowadzącym samodzielne placówki handlowe i warsztaty rzemieślnicze, na ró-

wni z obywatelami francuskimi. Dotychczas na podstawie konwencji emigracyjnej władze francuskie tolerowały istnienie kupiectwa i rzemiosła polskiego na tutejszym terenie, jednak prawnego ujęcia w konwencji emigracyjnej nie było.

Kupiec i rzemieślnik na podstawie ostatniej konwencji handlowej nie może być wysiedlony z Francji w ciągu 8-miu dni, o ile nie jest w sprzeczności z kodeksem karnym. Stosowana zasada ogólna do wszystkich emigrantów odnośnie nakazu opuszczenia granic Francji do samoistnego kupca i rzemieślnika przewidzianą jest w terminie 6-cio miesięcznym, z tym, że nakaz wysiedlenia władze francuskie prześlą zainteresowanemu za pośrednictwem Rady Handlowego przy Ambasadzie R. P. w Paryżu.

Omawiany traktat handlowy w specjalnych klauzulach uwzględnia możliwość zatrudniania w polskich placówkach handlowych i warsztatach rzemieślniczych obywateli polskich bez względu na wydane dekrety, wprowadzające ograniczenia pracowników obcokrajowców w rzemiosło i handlu.

Wydawnictwo o dorobku Emigracji.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna w okresie sprawozdawczym wydała specjalną broszurkę obejmującą dorobek Emigracji polskiej we Francji na polu kulturalno-oświatowym, gospodarczym i społecznym. Na podstawie zebranego materiału, Komisja Ekonomiczna uwypukla zdobycze emigracji robotniczej i podkreśla stale wzrastający dorobek wychodztwa polskiego we Francji.

Organizacja wycieczek do Polski.

W okresie sprawozdawczym Rada Porozumiewawcza nie zajmowała się bezpośrednio organizacją wycieczek do Polski, jak to miało miejsce w latach ubiegłych.

Prezydium Rady Porozumiewawczej udzielało jedynie protektorału poszczególnym organizacjom, które prowadziły akcję wycieczkową.

Pomimo zaznaczonego powyżej stanowiska w sprawie sposobu organizacji wycieczek do Kraju, Rada Porozumiewawcza prowadziła i prowadzić będzie nadal akcję zdążającą do uzyskania jak największych zniżek w opłatach paszportowych dla uczestników wycieczek.

Rada Porozumiewawcza prowadziła również i prowadzić będzie propagandę wycieczek, w celu nawiązywania i zacieśniania bliższych kontaktów Wychodztwa z Ojczyzną.

Zniżki na kolejach w Polsce.

Dzięki staraniom Komisji Ekonomiczno-Społecznej w Światowym Związku Polaków z Zagranicy Rada Porozumiewawcza korzystała z 50% zniżki na kolejach w Polsce dla wszystkich emigrantów i ich rodzin — członków związków, wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej. W celu osiągnięcia jak najrychlej konsolidacji elementu narodowo myślącego, który skupiała Federacja Emigrantów Polskich za zgodą Prezydium Rady i Komisji Ekonomiczno-Społecznej „Światpol” polecił wydać zniżki dla wycieczek tej organizacji, urządzanych w okresie sprawozdawczym.

Zniżki dla wycieczek będą wydawane tym biurom podróży, które wskaże Związek organizujący wycieczkę — z tym zastrzeżeniem, że wypełnianie zniżek odbywać się będzie w biurze Rady Porozumiewawczej — na podstawie listy imiennej, nr. paszportu i legitymacji członka organizacji. Za czynności te biura podróży wpłacać będą na cele społeczne i organizacyjne umówioną kwotę.

Na przyszłość Komisja Ekonomiczna-Społeczna postanowiła wydawać zniżki personalne członkom organizacji, skupionych w Radzie za okazaniem legitymacji przynależności do odnośnego związku — ważnej na okres danego roku. Komisja pozostawia wolną rękę poszczególnym członkom i związkom w wyborze biura podróży.

Akcja propagandy oszczędnościowej.

Komisja Ekonomiczna-Społeczna wzorem lat ubiegłych popierała akcję propagandy oszczędności wśród wychodźstwa polskiego we Francji przez organizowanie uroczystości oszczędnościowych w koloniach polskich. W roku ubiegłym, jak również i w bieżącym, na skutek utworzenia specjalnego biura propagandy oszczędnościowej, jako organu podlegającego Komisji Ekonomicznej, wszelkie prace związane z organizacją uroczystości oszczędnościowych w koloniach, urządzaniem konkursów itd. prowadzi „Biuro Propagandowe”, które utrzymuje bezpośredni kontakt z Bankiem „Polska Kasa Opieki” w Paryżu.

Kasy Wzajemnej Pomocy.

W celu jak najrychlejszego uzyskania takich samych uprawnień dla Związku Kas Wzajemnej Pomocy, z jakich korzystają analogiczne kasy francuskie, dzięki staraniom Komisji Ekonomiczno-Społecznej i życzliwemu stanowisku p. Lisiewicza, dyrektora Banku P. K. O., został przydzielony Związkowi Kas specjalny znawca tych zagadnień w osobie p. Lewulisa.

Zarząd Związku Kas miał nawiązać bezpośredni kontakt z p. Lewulisem w celu prowadzenia wspólnie odpowiednich starań o uzyskanie wyżej wymienionych uprawnień.

Prace konkursowe.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna wydała regulamin dotyczący prac o życiu emigracji robotniczej we Francji. Każdy emigrant opracowujący swoje spostrzeżenia z życia organizacji społecznych na tutejszym terenie uzyska w drodze konkursu nagrodę za najtrafniejsze i najlepiej przemyślane prace. Szczegóły regulaminu, jak również warunki konkursu, zostały zamieszczone na łamach pism emigracyjnych.

Podając niniejsze sprawozdanie do wiadomości Zjazdu i ogółu zorganizowanych członków, Komisja Ekonomiczno-Społeczna zamyka tym okres swej działalności za rok 1937 z wiarą i przekonaniem, że rozpoczęte prace będą w przyszłości kontynuowane, a to co zostało dokonane stanowić będzie podstawę do dalszych poczynań dla dobra Wychodźstwa.

Sprawozdanie z działalności Sekcji Propagandowej Rady Porozumiewawczej za rok 1936-37.

Sekcja Propagandowa przy Radzie Porozumiewawczej miała wprowadzić tylko jedno zebranie, nie mniej jednak działalność swoją prowadziła.

Prace Sekcji Propagandowej wyglądają może trochę chaotycznie, ale jeśli tak, to dlatego, że wytyczne naszej działalności i plan pracy narzucały same wypadki, w jakich znaleźliśmy się, słowem narzucało same życie.

Sekcja Propagandowa została utworzona na ostatnim Zjeździe Rady Porozumiewawczej w roku 1936.

O ile przypomnimy sobie, to sytuacja polityczno - społeczna we Francji wówczas wyglądała bardzo niejasno i musieliśmy poprostu jakiś czas odczekać, zaobserwować, co się dzieje, aby wyciągnąć odpowiednie wnioski.

Wobec szybko następujących po sobie wypadków, musieliśmy również szybko działać, dostosowując się do samego życia.

Nasze działanie propagandowe w roku ub. — nastawione było prawie w całości nie na zdobywanie nowych terenów społecznych, lecz na obronę, a więc na ratowanie istniejącego stanu posiadania i dorobku, jaki posiadają Związki, zrzeszone w Radzie Porozumiewawczej, i sama Rada jako Centrala.

Staliśmy więc wobec szczególnie trudnych zadań w ub. roku.

Zmiana sytuacji polityczno - społecznej we Francji wpłynęła na wzmocnienie propagandy wrogiej Polsce i Wychodźtwa. Ta wroga propaganda objęła swoim zasięgiem głównie warstwę robotnicze francuskie i polskie, a prowadzona była szturmowo z wielkim krzykiem i hałasem przez koła komunistyczne.

Główne uderzenie szło na Komitety Towarzystw Miejscowych jako ośrodki pracy narodowej — apolitycznej w koloniach.

Zacząto nie orientującym się Francuzom przedstawiać Polskę, jako ognisko faszyzmu, związanego z Niemcami i Włochami, a z kolei zaczęto również przedstawiać towarzystwa polskie, zrzeszone w Komitetach Towarzystw, Związkach i Radzie Porozumiewawczej, jako komórki polskiego faszyzmu, dążącego do sfaszyzowania wychodźstwa i ustosunkowania go wrogo do Francji.

Penetracja, sprytnie sugerowanych Francuzom opinii, o pracy towarzystw polskich, komitetów i Rady Porozumiewawczej, była tym łatwiejsza, że w ośrodkach, gdzie te towarzystwa się znajdują, jest właśnie element robotniczy francuski nastawiony lewicowo lub skrajnie lewicowo, a nie orientujący się gruntownie w charakterze naszych prac.

Wytworzył się w końcu taki stan, że podmówieni robotnicy francuscy stawali z Polakami komunistami — lub komunizującymi, do rozbijania zebrań towarzystw i komitetów. Komuniści bowiem wobec robotników i działaczy francuskich przedstawiali nas jako ludzi, prowadzących prace

polityczno - faszystowskie, wrogie rządowi Frontu Ludowego. W akcję tę zdołano zaangażować merów i członków rad miejskich.

Wobec takiego stanu rzeczy rozesłaliśmy pisma do merów francuskich, w których wyjaśniliśmy, jakie są zadania naszych towarzystw, i jakie prace te towarzystwa prowadzą, zaznaczając również, że emigrant polski pod względem zawodowym solidaryzuje się całkowicie z kolegami francuskimi, ale nie miesza się do rozgrywek politycznych we Francji, bo nie ma do tego uprawnień.

Pisma te częściowo pomogły, bo otworzyły oczy wielu merom i zmieniły ich nastawienie do naszych towarzystw. Niezależnie od akcji powyższej wydaliśmy ulotki w języku francuskim i polskim, aby je rozrzucić wśród warstw robotniczych francuskich i polskich.

Nie przestaliśmy na tym, lecz zaczęliśmy wydawać pismo periodyk w języku francuskim p. t. „Le Travailleur Polonais”.

W roku 1937 zostało wydanych 5 numerów tego pisma. Wysyłamy je bezpłatnie merom i francuskim działaczom społecznym.

Na łamach „Le Travailleur Polonais” ogłosiliśmy szereg artykułów, wyświetlających stanowisko robotnika polskiego i jego towarzystw do zawodowego robotniczego ruchu francuskiego, oraz do zagadnień natury politycznej, z którymi Polak w kolonii stale się styka.

Na łamach „Le Travailleur Polonais” prowadziliśmy również propagandę Polski i jej kultury, jak również propagandę prac społeczno - kulturalnych towarzystw i związków polskich. „Le Travailleur Polonais” pomógł nam dużo w zweekslowaniu nastawienia francuskich grup lewicowych.

Trzeba również zaznaczyć, że w celu przeciwstawienia się działalności komunistów wśród wychodźstwa polskiego, wydaliśmy 3 broszury propagandowe — jedna p. t. „Prawa i obowiązki organizacyjne robotników polskich” nakładem Rady Porozumiewawczej, druga p. t. „Prawda o komunizmie” nakładem Komitetu Towarzystw Miejsowych Okręgu Paryskiego, trzecia „Akademie Oświatowe” — nakładem Głównego Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki na Oświatę.

Z broszur propagandowych — zostanie jeszcze wydany „Rocznik Rady Porozumiewawczej za rok 1937”.

Prócz wymienionej akcji propagandowej — przeprowadzonej za pomocą słowa drukowanego, prowadziliśmy propagandę za pomocą słowa żywego na konferencjach organizowanych przez Sekcję Współpracy Lokalnej przy pomocy Związku Komitetów oTwarzystw Polskich. Konferencyj takich odbyło się 14.

Z ważnych imprez propagandowych przeprowadzonych na wielką skalę trzeba wymienić „Święto Pieśni Polskiej”, zorganizowane w sali Opery w Lille, w dniu 13 czerwca br. z okazji 15-lecia istnienia Związku Polskich Kół Śpiewaczych. Impreza ta była organizowana przez Związek Polskich Kół Śpiewaczych przy współudziale Sekcji Propagandowej. Była ona zarazem dużym sukcesem propagandowym polskiej kultury wobec społeczeństwa francuskiego.

Drugą z kolei ważną imprezą propagandową, zorganizowaną przez Sekcję Propagandową przy współudziale Związku Towarzystw Teatralnych, Związek Polskich Kół Śpiewaczych i Muzycznych oraz „Sokoła”,

były „Dni Polskie” — na targach w Lens w czerwcu 1937 r. Dni te stały się zarazem wielką manifestacją przyjaźni polsko-francuskiej.

Trzecią o dużym znaczeniu imprezą propagandową było zorganizowanie występów sławnego warszawskiego Chóru Męskiego „Harfa”. Pod batutą prof. W. Lachmana chór ten dał szereg pięknych koncertów dla społeczeństwa polskiego i francuskiego w miesiącu październiku 1937 r.

Musimy również zaznaczyć, że w styczniu 1937 r. z ramienia Sekcji Propagandowej przy Radzie Porozumiewawczej została zwołana w kraju konferencja prasowa dziennikarzy polskich, w której wzięła udział delegacja Rady Porozumiewawczej w osobach p. prezesa Rejera, p. sekretarza generalnego Kalinowskiego i pp. wiceprezesów Szymanowskiego i Kasprzaka. Delegacja ta przedstawiła dziennikarzom polskim sytuację polityczną i ekonomiczną naszej emigracji, w celu zorientowania ogółu społeczeństwa polskiego w rozwoju prac społecznych wychodźstwa polskiego z Francji i spopularyzowania jego potrzeb.

Rezultatem tej konferencji było szereg artykułów, zamieszczonych o wychodźstwie w prasie krajowej.

W sprawozdaniu tym ujęte zostały tylko ważniejsze imprezy propagandowe, nie poruszając całego szeregu imprez mniejszych, urządzonych w poszczególnych koloniach.

Sądzymy, że w przyszłym roku akcję propagandową uda nam się zorganizować szerzej, głębiej i lepiej.

Akcja filmowa.

Akcja filmowa rozpoczęta w roku ubiegłym przez Radę Porozumiewawczą Związków Polskich — nie mogła objąć wszystkich skupisk polskich na emigracji.

Opierając się jedynie na filmie „Sztandar Wolności” nie miała ona charakteru ogólnego i robiła raczej wrażenie eksperymentu, od którego zależały przyszłe nasze poczynienia w tej dziedzinie.

Powodzenie tej, chociaż na małą skalę, przeprowadzonej — akcji filmowej — wykazało, że patriotyczne społeczeństwo emigracyjne zainteresowało się inicjatywą Rady Porozumiewawczej Związków Polskich.

Starania Rady Porozumiewawczej Związków Polskich celem sprowadzenia polskich filmów na tutejszy teren emigracyjny — nagrodzone zostały pełnym sukcesem.

Dzięki pomocy okazanej przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy — Rada Porozumiewawcza Związków Polskich rozpoczęła realizację zamierzeń, w dziedzinie propagando-filmowej.

Akcją filmową objęte zostały 4 Okręgi Rady Porozumiewawczej, a mianowicie: Lille, Paryż, Metz i Montceau les Mines.

Wszystkim wymienionym Okręgom Rady Porozumiewawczej dostarczone zostały aparaty filmowe — dźwiękowo-mówione — oraz komplet filmów:

1) „Młody las” — obrazujący walkę młodzieży o szkołę polską w latach 1904-5.

- 2) „Wilno — miasto wspomnień” (złożenie serca ś. p. Marszałka Józefa Piłsudskiego na cmentarzu na Rossie).
- 3) „Szkoła Polskiej Kawalerii”.
- 4) „Tańce polskie” (krakowiak, kujawiak, góralskie, śląskie itd.).
- 5) „Dożynki na Biskupiznie”.

Znaczenie propagandowo - wychowawcze filmów jest niezmiernie wielkie.

Polski napis, polskie słowo, polska muzyka i pieśń, a przede wszystkim polski duch, promieniejący z tych filmów — oto czynniki oddziałujące silnie na serce i duszę emigranta wiążące go mocno z narodem i Ojczyzną.

Wyświetlanie filmów polskich staje się jednym z ważnych momentów, łączących społeczeństwo emigracyjne z polską kulturą i tradycją, z polską wiarą i polskimi obyczajami.

Filmy — poza momentem rozrywkowym posiadają dużą wartość wychowawczą, oddziałującą na pobudzenie dumy narodowej.

Z dotychczas przeprowadzonej akcji filmowej, opierającej się głównie na Komitetach Towarzystw Miejskowych — widać, że frekwencja jest dość znaczna.

Ogólne zestawienie, sporządzone jedynie dla Okręgu Konsularnego Lille (departamenty Nord i Pas de Calais), wykazuje, że na 20 przedstawień filmowych urządzonych w 12 miejscowościach było około 10.000 widzów, co daje nam średnio 500 widzów na jedno przedstawienie.

Z wpływów osiągniętych z przedstawień filmowych pokrywa się wszelkie wydatki związane z przewozem i obsługą aparatu, jak również ze stroną organizacyjną przedstawienia w kolonii.

Połowa czystego zysku zostaje przyznana Komitetowi Towarzystw Miejskowych wyłącznie na cele kulturalno-oświatowe, jak biblioteki szkolne i powszechne (przy Komitecie), względnie na utrzymanie kursu języka polskiego lub przedszkola. Drugą połowę zatrzymuje Rada Porozumiewawcza Związków Polskich w celu ewentualnego zakupu dalszych aparatów i filmów, konserwacji i amortyzacji zakupionych aparatów.

Akcja filmowa — prowadzona przez Radę Porozumiewawczą została więc znacznie poszerzona.

Narazie jedyną i stałą troską Rady Porozumiewawczej jest sprowadzenie całego szeregu nowych filmów polskich.

Spodziewać się należy, że w przyszłości, akcja filmowa obejmie zasięgiem swym wszystkie skupiska polskie na terenie emigracji.

Sprawozdanie z działalności Sekcji Współpracy Lokalnej Rady Porozumiewawczej, za rok 1936/37.

Nowo utworzona Sekcja Współpracy Lokalnej nie mogła się dotychczas wykazać dużym dorobkiem w swej pracy.

Działalność tej Sekcji prowadził właściwie Związek Komitetów Towarzystw Polskich — przy pomocy Prezydium Rady Porozumiewawczej, poszczególnych Komisji i kierownictwa Sekcji.

W ten sposób samo życie nasunęło nam pewne wytyczne, tak odnośnie samej formy organizacyjnej Sekcji, jak i treści jej prac. Obecnie zupełnie jasno i wyraźnie zarysowały się rola i zadania Sekcji Współpracy Lokalnej, dlatego po okresie obszewacji możemy już przystąpić do zorganizowania pracy planowej.

Dotychczasowa praca Sekcji szła w kierunku niesienia jak największej pomocy Związkowi Komitetów Towarzystw Polskich w celu utrzymania istniejącego dorobku w dziale współpracy lokalnej.

Wytworzona sytuacja polityczno - społeczna we Francji sprzyjała i jeszcze sprzyja wszelkim atakom, jakie koła komunistyczne powzięły w celu rozbicia organizacji społecznych, pracujących w duchu narodowym, zdala od wszelkich rozgrywek politycznych.

Ponieważ Komitety Towarzystw Miejskowych, jednocząc w sobie poszczególne towarzystwa, stanowią w koloniach poważną siłę, mogącą się przeciwstawić komunizmowi i wciągnięciu wychodźstwa do działań politycznych, dlatego ataki w pierwszym rzędzie szły na Komitety Towarzystw Miejskowych. Rozbicie bowiem Komitetu Towarzystw Miejskowych spowodowałoby rozluźnienie więzów pomiędzy poszczególnymi towarzystwami, które z kolei możnaby później łatwiej rozbijać.

Dlatego akcja nasza szła w kierunku podtrzymania i wzmocnienia działalności Komitetów Towarzystw Miejskowych.

W celu niesienia pomocy Komitetom Towarzystw Miejskowych zostało zwołanych 14 zebrań, w których wzięło udział 58 Komitetów.

W okręgu Konsularnym Lille odbyło się 5 takich zebrań: w Bruay, Males-les-Mines, Lens, Douai i Valenciennes.

W okręgu Strasbourg 3 — w Wittelsheim, Metz i Merlebach.

W okręgu Lyon 2 — w Montceau-les-Mines i w St. Etienne.

W okręgu Paryż. 2 — W Tuluzie 1. — W Marsyliji 1.

Na zebraniach tych omówiono następujące zagadnienia:

1. — Charakterystyka sytuacji wychodźstwa polskiego we Francji.
2. — Program i wytyczne pracy dla organizacji polskich na rok 1937.
3. — Stosunek organizacji polskich do Rady Porozumiewawczej i do władz Państwa Polskiego.

Po przeprowadzeniu dyskusji nad wymienionymi zagadnieniami uchwalono wnioski i rezolucje, które ogłoszone były w prasie. Wymienione zebrania zostały zorganizowane w miesiącach lutym i marcu 1937 r.

Brały w nich udział Zarządy Komitetów oraz członkowie zarządów wszystkich towarzystw miejscowych i ich zastępcy. Zorganizowanie tych zebrań przyczyniło się do wytworzenia wspólnego frontu przeciw tym wszystkim, którzy chcieli użyć wychodztwa do niewłaściwych celów, wypaczając program pracy poszczególnych towarzystw i komitetów, i starając się rozbić Komitety.

W 22 wypadkach wysyłano na zebrania referentów w celu wzmoczenia akcji Komitetów.

W dotychczasowej akcji Sekcji Współpracy Lokalnej staraliśmy się wpływać za pośrednictwem Związku Komitetów Towarzystw Polskich na Zarządy Komitetów Towarzystw Miejskowych, aby działalność swą opierały na rocznych planach pracy w celu wzmoczenia i usprawnienia świadomej działalności społecznej przez szeregowanie celów, które chcemy osiągnąć. Plany takie zostały w dość szczegółowych zarysach opracowane.

Akcja ta w wielu wypadkach udała się i dała dobre wyniki.

W końcu trzeba wymienić, że wskutek inicjatywy zarządu Komitetu Towarzystw Miejskowych z Grenay — Sekcja Współpracy Lokalnej zorganizowała w dwa kolejne poniedziałki kurs dla zarządów, towarzystw w Grenay. Na kursie tym omówiono zagadnienia techniczne i programowe tak komitetu, jak i poszczególnych towarzystw.

Trzeba zaznaczyć, że Sekcja Współpracy Lokalnej, zaczęła być koordynatorem poczynań poszczególnych organów Rady Porozumiewawczej w stosunku do Związku Komitetów Polskich i Komitetów Towarzystw Miejskowych w koloniach.

Działalność

Centraln. Biura Propagandy Oszczędności przy Radzie Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji w r. 1936/37.

Rada Porozumiewawcza Związków Polskich we Francji, w porozumieniu z Bankiem Polska Kasa Opieki, wyłoniła specjalne biuro, któremu została zlecona akcja instrukcyjno-pomocnicza przy organizowaniu przez wychodztwo polskie we Francji obchodów oszczędnościowych na terenie poszczególnych kolonii. Biuro to zostało nazwane Centralnym Biurem Propagandy Oszczędności. Mieści się ono w Paryżu, w lokalu Księgarni Polskiej, 123, Bld. St. Germain.

Centralne Biuro postawiło sobie 3 zasadnicze zadania:

1) Propaganda „Dnia Oszczędności” wśród towarzystw polskich, nauczycielstwa i księży, której celem byłoby spowodowanie zorganizowania przez miejscowych działaczy w koloniach „Obchodu Oszczędności” według wypracowanego typu.

2) Przyjście z pomocą organizatorom „Świąt Oszczędności” w postaci dostarczenia im wszelkich materiałów, jak odczytów, komedijek etc., fantów na bezpłatne loterie, oraz nagród dla dzieci za występy.

3) Popularyzację idei oszczędnościowej za pomocą: a) ogłoszenia konkursów oszczędnościowych; b) wydawania „Gazetki Oszczędnościowej dla Dzieci”; c) specjalnej lotnej propagandy wśród rolników; d) akcji odczytowej na rocznicach towarzystw.

Centr. Biuro Propagandy Oszczędności dostarczyło prezesom Komitetów Tow. Miejscowych oraz wszystkim komitetom organizacyjnym „Dnia Oszczędności” i działaczom:

1) Wydrukowanego w 8-miu tysiącach egzemplarzy specjalnie na ten cel przeznaczonego odczytu p. t.: „Polska Idea Oszczędności”.

2) Specjalnie opracowanego przez Centr. Biuro P. O. podręcznika instrukcyjnego, wydrukowanego w ilości 3 tys. egzemplarzy dla użytku prezesów, nauczycieli, księży, dyrygentów, reżyserów itp. działaczy, zawierający kazanie, odczyt, komedijki, inscenizacje, deklamacje, piosenki na temat oszczędności, oraz instrukcje, jak organizować obchód oszczędnościowy, jak go reklamować w prasie itd...

3) Na życzenie kilku Komitetów specjalnie dla nich wybitych na powielaczu ulotek propagandowych.

4) Orędzia oszczędnościowego prezesa Rejera, względnie pp. konsulów do odczytania podczas uroczystości.

Edi. Jag

5) Regulaminu loterii opracowanego przez C. B. P. O. oraz kompletów fantów i nagród dla dzieci, stosownie do powyższego regulaminu.

Wreszcie w zakresie popularyzacji idei oszczędnościowej Centralne Biuro Propagandy Oszczędności ogłosiło 3 konkursy oszczędnościowe, wydało siedem numerów bezpłatnej „Gazetki Oszczędnościowej dla Dzieci”, którą otrzymali wszyscy nauczyciele i kierownicy kursów czwartkowych w celu rozdania wśród najlepszych uczniów i uczennic; ustaliło sieć swych korespondentów dla propagandy oszczędnościowej wśród robotników rolnych; rozpoczęło z początkiem 1937 r. akcję odczytową o idei oszczędności na rocznicach towarzystw za pośrednictwem, jak dotychczas, prezesów Komitetów Towarzystw Miejscowych, którzy się zaofiarowali wygłosić referat oszczędnościowy na wszystkich rocznicach, jakie się odbędą w ich koloniach; wreszcie opracowało szereg artykułów na temat idei oszczędności, które zamieściło sześć pism polskich we Francji, a także opracowało i rozesała do całej prasy polskiej kilkanaście komunikatów ogólnej treści o „Świątach Oszczędności”, regulaminach loterii, nagrodach, konkursach etc...

Personel Centr. Biura składał się z dwóch osób, kierownika i sekretarki, których praca rozpoczęła się w lipcu 1936 r.

Obchody Oszczędnościowe w 1936 r.

W 1936 roku wychodztwo polskie definitywnie zaadoptowało myśl urządzania co roku „Świąt Oszczędności” i, mimo, że rok ten szczególnie nie sprzyjał wszelkiego rodzaju polskim społecznym imprezom, organizo-

wanym pod hasłami narodowymi, to jednak około 100, przeważnie dużych obchodów oszczędnościowych, zgromadziło przeszło 40.000 słuchaczy.

Najwięcej, bo aż 22 obchody, odbyło się w departamencie Pas de Calais, następne miejsce zajmuje departament Nord z 12-ma obchodami. Na 3-cim i 4-tym miejscu znajdują się departamenty Moselle i Meurthe-et-Moselle z 10-ma obchodami każdy, 5-te, 6-te i 7-me miejsce zajmują departamenty Saone-et-Loire z 9 obchodami, Haut-Rhin i Loire z 6-ma obchodami każdy. Wreszcie jeden obchód i dwie uroczystości oszczędnościowe odbyły się w dep. Gard; dwa obchody — w dep. Tarn, Allier i Loiret, i po jednym w Nièvre, Cher, Isère, Seine-Inf., Ardennes, Aisne, Seine, Haute-Garonne, Haute-Vienne, Dordogne, Montauban.

Poza tym, w okręsie „Świąt Oszczędności”, to znaczy w ostatnim kwartale 1936 r. odbyło się szereg pogadarek oszczędnościowych w szkołach w Les Brousses, Martinet i Grand Combe, w departamencie Gard i w kołach Związku Osadników Polskich na zwykłych ich zebraniach.

Prawie wszędzie program „Dnia Oszczędności” składał się z następujących punktów zasadniczych:

odczytu,

komedyjki na temat oszczędnościowy,

deklamacji i piosenek oszcz., wygłaszanych przez dzieci szkolne.

Ale nierzadko prócz odczytów wygłaszane były i przemówienia dodatkowe na temat oszczędności przez księży, prezesów Komitetów Tow. Miejscowych, delegatów Banku P. K. O., nauczycieli etc... Prócz deklamacji odbywały się inscenizacje, a nawet odgrywano po dwie komedyjki — obydwie na tematy oszczędnościowe.

Po akademii odbyły się wszędzie ciągnięcia bezpłatnej loterii z kilku, kilkunastoma, lub kilkudziesięcioma wygranymi (w zależności od ilości obecnych), ofiarowanymi przez Bank Polska Kasa Opieki.

W porównaniu z r. 1935-tym, postęp jest widoczny. Ilość słuchaczy wzrosła trzykrotnie, co świadczy o wzroście zainteresowania obchodami oszczędnościowymi, ale przede wszystkim jakość tych obchodów niezmiernie się polepszyła (na obchód z 1935 r. przeważnie bowiem składał się tylko odczyt o oszczędności, reszta zaś programu prawie zawsze nie miała nic wspólnego z ideą oszczędnościową).

Konkursy Oszczędnościowe w 1936 r.

Centralne Biuro Propagandy Oszczędności przy Radzie Porozumiewawczej ogłosiło w 1936 r., z okazji obchodów oszczędnościowych, urządzanych po koloniach polskich, następujące konkursy:

a) Konkurs dla dzieci — za najlepiej napisaną pracę p. t.: „Co to jest oszczędność dziecka i na czym dziecko powinno oszczędzać?”. — Na konkurs ten nadesłano prac 307. Bardzo dużo wypracowań dziecięcych nadesłano z Dourges, Ostricourt, Haillicourt, Blanzuy i Houdain. Nagród rozdano 60.

b) Dwa konkursy oszczędnościowe dla dorosłych, z których jeden zwracał się do organizatorów „Świąt Oszczędności” i miał za temat najlepiej napisane „sprawozdanie z Obchodu Oszczędnościowego”, drugi p. t.: „Jak najlepiej zorganizować uroczystość oszczędnościową w kolonii polskiej we Francji” dotyczył wszystkich obserwatorów polskiego życia społecznego na emigracji.

Temat pierwszy opracowało około 100 osób, temat drugi opracowało bardzo mało osób, ale za to wszystkie prace miały dość wysoki poziom.

Podniósł się również znacznie poziom prac dziecięcych; zawdzięczamy to niewątpliwie dużemu wpływowi nauczycielstwa polskiego.

Sprawozdanie **Komisji Budżetowo - Rewizyjnej** **Rady Porozumiewawczej Zw. Polsk. we Francji** **za rok 1936 i 1937.**

Komisja Rewizyjna w ciągu ubiegłego roku odbyła 4 posiedzenia plenarne, na których rozpatrywała wyniki badań ksiąg kasowych Rady Porozumiewawczej Związków Polskich.

Komisja Rewizyjna Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji stwierdza, że rachunki i księgowość Rady Porozumiewawczej prowadzone są prawidłowo według ustalonych wzorów księgowych.

Dla lepszej kontroli Rada Porozumiewawcza posiada kilka kont w Banku P. K. O. w Paryżu służących do administrowania poszczególnymi funduszami, obroty których uwidocznione są w księdze głównej:

1) Konto Prezydium Rady Porozumiewawczej Nr. 7270, na które wpływają dotacje instytucji polskich. Pieniądze z tego konta przekazywane są do Kasy Głównej Rady Porozumiewawczej na wydatki związane z utrzymaniem biura.

2) Konto Miesiąca Zbiórki na Oświatę Nr. 5547. Na konto powyższe wpływają ofiary składane przez wychodźtvo i instytucje polskie na cele oświatowe, w okresie powszechnej zbiórki ogłaszanej rokrocznie w miesiącu maju.

3) Konto Funduszu Oświatowego Nr. 7272, którym rozporządza Prezydium Rady Porozumiewawczej, zasilane jest funduszami zebranymi

na konto Nr. 5547. Przelew sumy (przyznanej uchwałą Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki do dyspozycji Prezydium Rady) zebranej na oświatę na koncie „Fundusz Oświatowy” — przeprowadza Oddział Banku P. K. O. w Paryżu po uprzednim otrzymaniu upoważnienia Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki. — Z „Funduszu Oświatowego” utrzymywane są kursy języka polskiego których liczba wynosi 156 i zakupywane pomoce szkolne dla dzieci i młodzieży uczącej się w średnich szkołach francuskich.

4) Fundusz Starców, Wdów i Sierot (konto Nr. 1977) w dochodach obejmuje kwoty uzyskane ze sprzedaży znaczków, z dotacji Ambasady i dochodów różnych. Uzyskane w ten sposób kwoty, rozdzielane są następnie między najbiedniejszych, zgodnie z uchwałą „Komisji Funduszu” na wnioski prezesów Komitetów Tow. Miejscowych, względnie Organizacji.

5) Fundusz Bursy Polskiej w Lille im. Banku P. K. O. zasilany dotacjami instytucyj polskich, opłatami rodziców i pomocą finansową wychodźstwa polskiego, ma na celu utrzymanie wychowanków Bursy Polskiej, kształcącej się w średnich szkołach francuskich. Fundusz ten prowadzony jest przez skarbnika Bursy Polskiej.

6) Fundusz Domu Emigracyjnego w Warszawie konto Nr. 7615. Sumy jakie wpłynęły na wyżej podany fundusz, zostały przekazane do Zarządu Domu Emigracyjnego, mającego powstać w Warszawie.

7) Fundusz Komisji Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego prowadzony jest bezpośrednio przez Komisję W. F. i Ob. Dotacje wpływające do Komisji W. F. i Ob. zużywane są przeważnie na zakup sprzętów sportowych, na obozy instruktorskie W. F. i organizowanie różnych imprez sportowych.

8) W zrozumieniu powagi chwili, założono konto Funduszu Obrony Narodowej Nr. 10777. Sumy zebrane na wyżej wymienione konto przekazywane są do Polski.

Komisja Rewizyjna Rady Porozumiewawczej, przedkładając Zjazdowi powyższe dane, zaznacza, że wszystkie osiągnięte wyniki zawdzięcza się wspólnemu wysiłkowi zorganizowanego wychodźstwa polskiego, pomocy władz i instytucji.

Zestawienie rachunków
Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji
 za rok 1936/37 — (1. IV.).

DOCHÓD :

1) Pozostałość z roku 1935/36 (1 kwiecień)	frs. 2.482,45
2) Składki Związków podległych Radzie Porozumiewawczej	1.894.—
3) Dotacje dla Rady Por. od instytucji polskich	57.400.—
4) Dotacje dla Związków (nagrody i zapomogi)	18.013,70
5) Wpłaty na wydawn. R. P., portoria i wpł. osób	2.838,05
6) Sumy przechodnie (biblioteki)	4.059.—
7) Wycieczki i kolonie letnie org. przez Radę Por.	21.539,75
8) Wpł. na Oświatę do Rady Porozumiewawczej	6.607,70
9) Wpł. na Tow. Przyjaciół Bursy Polskiej w Lille	396.—
10) Dotacje na Fundusz Stypendialny Rady Por.	8.106,45
11) Wpłaty (F. O. N. — F. St. Wd. i S. — Św. Morza)	1.188,50
12) Różne wpłaty (przechodnie)	52.052,65

Fr. 176.578,25

ROZCHÓD :

1) Czynnosc, opał i światło	Fr. 13.693,40
2) Przybory kancelaryjne i sprzęt biurowy	19.847,10
3) Portoria i telefony	13.160,45
4) Podróże członków Prezydium i delegatów Związków na posiedzenia i zjazdy	15.900,95
5) Pensje personelu	26.478,75
6) Wycieczki i kolonie letnie	21.764,70
7) Nagrody i zapomogi dla Związków	13.645,50
8) Przekazano na aresztowanych i uwięzionych Polaków w Czechosłowacji	8.590,50
9) Sumy przechodnie (biblioteki)	418,50
10) Przekazano na k. Nr. 5547 (Oświata)	6.875,05
11) Składka Rady Por. Zw. P. do Św. Zw. Polaków	1.006,55
12) Wypł. z „Funduszu Stypendialnego Rady Por.”	7.026,75
13) Wypłaty różne	18.409,40
14) Wypłaty przechodnie (F. O. N. — F. St. Wd. i iS. — Święto Morza)	1.358,55

Fr. 168.176,15
 Razem
 Saldo na dz. 1. 4. 37 r. Frs. 8.402,10

Fr. 176.578,25

ZESTAWIENIE KASOWE

Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki na Oświatę

Konto P. K. O. Nr. 5547 za rok 1936 (do dn. 3. IX.)

PRZYCHÓD :

Saldo na koncie Nr. 5547 w dniu 1. 12. 1935 r.	Fr. 4.313,31
1) Wpłynęło od społeczeństwa emigr. do dn. 3. 9. 1936 r.	74.039,43
2) Dar Banku P. K. O. (w książkach)	10.000,—
3) Dar Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą	31.460,—
Razem	Fr. 119.812,74

ROZCHÓD :

1) Koszta administracyjne (druk znaczków, afiszów i koszty portoryjne)	5.197,80
2) Przekazano Funduszowi Oświatowemu konto Nr. 7272	109.000,—
3) Saldo na koncie Kom. O. M. Zb. w dn. 3. IX. 36 r.	5.614,94
Razem	Fr. 119.812,74

Zestawienie kasowe Funduszu Oświatowego za rok 1936/37 (1 kwiecień)

PRZYCHÓD :

Saldo na dzień 1. IV. 1936 r.	Frs. 2.270,91
1) Przelew z k. Nr. 5547 Kom. M. Zb. na Oświatę	74.500,—
2) Wpłaty Ambasady R. P. (pensje przydz. nauczycieli, dotacje i zapomogi)	9.415,—
3) Wpływy przechodnie (pożyczki)	33.793,75
Odsetki netto za rok 1936	804,21
Razem	Fr. 120.783,87

ROZCHÓD :

1) Podręczniki szkolne zak. w Księgarni Polskiej	Frs. 10.000,—
2) Materiały i pomoce szkolne	4.909,15
3) Utrzymanie kursów języka polskiego	51.502,65
4) Porto i koszta ekspedycji	1.607,20
5) Pożyczki	17.265,55
6) Różne dotacje	1.798,15
7) Saldo w dniu 31. III. 1937 roku	33.701,17
Razem	Fr. 120.783,87

Zestawienie kasowe „Różne — Fundusz Przedszkoli”

za rok 1936/37 (1. X.).

PRZYCHÓD :

1) Saldo na dzień 1. X. 1936 r.	Frs. 3.058,05
2) Dotacje	280.432.—
Razem	Frs. 283.490,05

ROZCHÓD :

1) Utrzymanie punktów Opieki nad dziećmi — przedszkola	Frs. 220.288,60
2) Utrzymanie punktów Opieki nad dziećmi — ogniska - przedszkolne	38.313,85
3) Koszta pocztowe (przesyłka przekazów)	2.590,05
4) Saldo na dzień 30. IX. 1937 r.	22.297,55
Razem	Frs. 283.490,05

Zestawienie kasowe Bursy Polskiej w Lille

za rok 1936/37 od 17. IX. 1936 r. do 30. IX. 1937 r.

PRZYCHÓD :

1) Saldo na dzień 17. IX. 1936 r.	Frs. 13.827,54
2) Subwencje Ambasady R. P. w Paryżu	80.000.—
3) Wpłaty rodziców	35.535.—
4) Subwencja Banku P. K. O.	8.000.—
5) Subsydium Związku Kupców i Rzemieślników	2.000.—
6) Związek Nauczycielstwa Polskiego (przelew)	7.489,27
7) Różne dochody	1.175,05
8) Wpłaty Tow. Przyjaciół Bursy Polskiej	1.212,40
Razem	Frs. 149.239,26

ROZCHÓD :

1) Utrzymanie wychowanków, kierowniczk i służby	Frs. 78.489,65
2) Czyny za lokal	15.262.—
3) Inwestycje, konserwacja i ubezpiecz. lokalu	10.128,43
4) Podatki	2.911,75
5) Opłaty szkolne i pomoce naukowe	11.112,20
6) Różne wydatki	5.728,31
7) Saldo na dzień 30. IX. 1937 r.	25.606,92
Razem	Frs. 149.239,26

Zestawienie kasowe
Komitetu Funduszu Niesienia Pomocy Starcom,
Wdowom i Sierotom
przy Radzie Porozumiewawczej Związków Polskich za rok 1937.

DOCHÓD :

1) Saldo z roku 1935-36	Frs. 533.76
2) Dochód ze sprzedaży znaczków	4.543.55
3) Zebrano na „łańcuch zbiórkowy”	2.977.25
4) Dotacja Konsulatu	1.500.—
5) Dotacja Ambasady R. P. w Paryżu	110.000.—
6) Dotacja Rady Porozumiewawczej	5.000.—
7) Dotacja Wydawnictwa „Narodowca”	3.000.—
Razem	Frs. 127.544.56

ROZCHÓD :

1) Wyłacono na zasiłki	Frs. 53.600.—
2) Wydatki administracyjne	1.618.35
3) Rozsyłka pieniędzy	1.323.—
4) Rozjazdy członków Zarządu	2.315.—
5) Saldo	66.698.21
Razem	Frs. 127.544.56

Zestawienie kasowe
Komisji Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego
za rok 1936/37.

DOCHÓD :

1) Saldo z roku 1935/36	Frs. 2.377.95
2) Dotacje Rady Porozumiewawczej Zw. P.	16.440.06
3) Dary na Bieg Narodowy (ofiary od osób i instytucyj)	2.435.—
4) Sprzedaż znaczków P. O. S.	647.95
5) Różne dochody	56.06
Razem	Frs. 21.957.02

ROZCHÓD :

1) Inwentarz i administracja	Frs. 2.068.65
2) Wyjazdy	14.—
3) Organizacja zawodów (Bieg Narodowy)	2.177.90
4) Nagrody dla zawodników	1.562.90
5) Urządzenie obozów letnich	10.480.68
6) Saldo na rok 1936/37	5.652.89
Razem	Frs. 21.957.02

Zestawienie kasowe Funduszu Obrony Narodowej

Konto Banku P. K. O. Nr. 10777-A za okres 1. IX.36 r. — 1.VI.37 r.

DOCHÓD :

1) Wpłata Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji	Frs. 5.100.—
2) Wpłaty społeczeństwa wychodźczego we Francji	14.828.28
Razem	Frs. 19.928.28

ROZCHÓD :

1) Wręczono p. Marszałkowi Rydzowi - Śmigłemu podczas pobytu we Francji	Frs. 5.000.—
2) Przekazano na Fundusz Obrony Narodowej k. Nr. 6 (Bank P. K. O. Warszawa) Komitet Gł.	14.918.28
3) Saldo w dniu 1. VI. 37 r.	10.—
Razem	Frs. 19.928.28

Zestawienie kasowe

**Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki na Oświatę
za rok 1937 do dnia 31. XII. 37.**

DOCHÓD :

Saldo na koncie Komitetu Org. Miesiąca Zbiórki na Oświatę 3. IX. 36 r.	Frs. 5.614.94
1) Wpłynęło od społeczeństwa emigracyjnego do dnia 31. XII. 37 r.	104.802.20
2) Dar Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą w Warszawie	87.694.30
Razem	Frs. 198.111.44

ROZCHÓD :

1) Koszta administracyjne (druk znaczków, afiszów i koszta portoryjne)	Frs. 6.300.55
2) Przekazano Funduszowi Oświatowemu k. Nr. 7272	185.000.—
3) Saldo na koncie Kom. Org. M. Zb. na Ośw.	6.810.89
Razem	Frs. 198.111.44

Podając bilans i zestawienia kasowe poszczególnych funduszy za rok 1936/37 Kom. Rew. przy Radzie Porozumiewawczej podkreśla, że

wszystkie dziedziny pracy społecznej wykazują w stosunku do lat ubiegłych coraz to pomyślniejsze rezultaty. Komisja potwierdza bilans Rady Porozumiewawczej i zestawienia poszczególnych funduszków, proponując równocześnie udzielenie absolutorium Prezydium Rady Porozumiewawczej.

KOMISJA REWIZYJNA :

Przewodniczący: Sekretarz:
(—) Zygmunt Szwedowski (—) J. Ostojak.

Członkowie:
(—) B. Czacharowski; (—) Fr. Ratajczak; (—) Fr. Kędzia.

Preliminarz budżetowy
Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji
i podległych jej organów
(rok budżetowy 1938/39).

DOCHÓD :

Składki związków i dotacje instytucyj polskich we Francji	Frs. 100.000.—
Imprezy, filmy, drobne ofiary, dochód z rozsprzedaży wydawnictw itd.	40.000.—
Dotacja Światowego Związku Polaków z Zagranicy na organizację obozów Wychowania Fizycznego i uzupełnienie sprzętu sportowego	30.000.—
Dotacja krajowych instytucyj polskich na punkty opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym	324.000.—
Dotacja Światowego Związku Polaków z Zagranicy na akcję świetlicową, biblioteczną i dokształcenie przodowników	20.000.—
Dochód ze zbiórki na oświatę łącznie z dotacją Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą	180.000.—
Dotacja Banku P. K. O. w Paryżu na „Fundusz Subwencyjny bibliotek szkolnych i powszechnych”	60.000.—
Dotacja Światowego Związku Polaków z Zagranicy na „Fundusz Stypendialny” dla młodzieży kształcącej się w średnich, wyższych i zawodowych szkołach francuskich	50.000.—
Nieprzewidziane dochody	5.000.—
Razem	Frs. 809.000.—

ROZCHÓD :

Biuro Rady Porozumiewawczej. (personel, materiał biurowy, uzupełnienie sprzętu biurowego, czynsz, światło, opał i utrzymanie porządku	Frs. 72.000.—
Wydatki na portoria i telefon	12.000.—
Utrzymanie biur okręgów Rady: Lyon, Metz, Paryż i Tuluza	24.000.—
Rozjazdy, Komisje, sekcje, kursy społeczno-oświatowe	6.000.—
Subwencje dla Związków, imprezy i nagrody	30.000.—
Wydawnictwa, publikacje o charakterze propagandowym w języku polskim i francuskim	12.000.—
Akcja wycieczkowa, kursy i kolonie w Polsce	5.000.—
Organizacja obozów Wychowania Fizycznego, imprezy sportowe oraz zakup sprzętu sportowego	30.000.—
Utrzymanie 63 punktów wychowania przedszkolnego (przedszkola i ogniska, oraz zorganizowanie kilku nowych punktów)	324.000.—
Utrzymanie 156 kursów czwartkowych, oraz zorganizowanie kilku nowych kursów	110.000.—
Zakup podręczników, oraz innych pomocy szkolnych i oświatowych	70.000.—
Fundusz Subwencyjny bibliotek szkolnych i powszechnych	60.000.—
Fundusz Stypendialny dla młodzieży emigracyjnej, kształcącej się w zawodowych, średnich i wyższych zakładach naukowych francuskich	50.000.—
Nieprzewidziane wydatki	4.000.—
Razem	Frs. 809.000.—

UWAGI: Powyższy budżet nie obejmuje:

a) świadczeń kolonii polskich związanych z utrzymaniem lokali, kursów, przedszkoli i świetlic, wynoszących rocznie około 150 tys. frs.

b) składek członkowskich, wpłacanych bezpośrednio do związków, zrzeszonych w Radzie Porozumiewawczej, które rocznie wynoszą około 2 milionów franków.

Okręg I. Rady Porozumiewawczej Wschodniej Francji.

W skład Okręgu Rady wchodzi następujące okręgi organizacyjne:

- 1) Okręg Związku Robotników Polskich,
- 2) Podokręg Związku Strzeleckiego,
- 3) Okręg II. Zw. Tow. Kult. - Oświatowych im. M. J. Piłsudskiego,
- 4) Okręg Zw. Pracy Obywatelskiej Kobiet,
- 5) Okręg II. Zw. Harcerstwa Polskiego,
- 6) Okręg Zjednoczenia Tow. Katolickich,
- 7) I. Dzielnica Teatralna,
- 8) Okręg Zw. Kół Śpiewaczych,
- 9) Okręg XI. Zw. Sokolstwa Polskiego,
- 10) Okręg Zw. Kupców i Rzemieślników,
- 11) Podokręg VI. Zw. Rezerwistów i b. Wojskowych,
- 12) Okręg Zw. Komitetów,
- 13) Stowarzyszenie Studentów Polskich,
- 14) Ognisko Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Po zjeździe delegatów w roku 1936 — na którym, wskutek zmiany regulaminu zmieniła się i koncepcja organizacyjna Okręgu Rady — Okręg przystępuje do szerszej zakrojonej działalności. To też przez swoją pracę, w ciągu roku 1936 — Okręg Rady przyjmuje się nie tylko w organizacjach na stopniu Okręgu, ale i kolonie odczuwają potrzebę współpracy z Okręgiem Rady. Dążąc do jak najlepszego usprawnienia pracy — Walny Zjazd Delegatów w marcu 1937 uchwała zmianę regulaminu, — na podstawie którego między innymi zniesiono komisje, a do Prezydium Okręgu Rady zostają w ich miejsce dokooptowani referenci do poszczególnych działów pracy.

Celem przyjscia z pomocą materialną potrzebującym rodakom — Prezydium Okręgu powołuje do pracy **Okręgowy Komitet Pomocy Starcom, Wdowom i Sierotom**, którego zadaniem jest, poza Komitetem Głównym, udzielać pomocy w wyjątkowych i nagłych potrzebach. Komitet ten, czerpał fundusze z dobrowolnych składek i w ciągu ostatniego półroczu udzielił 27 zapomóg.

Aby zapobiec działalności elementów wywrotowych wśród Polaków — Prezydium Okręgu zorganizowało dwa **kursy dla działaczy społecznych**. Kursy te odbyły się: jeden w Miluzie z udziałem 60 uczestników i drugi dla Lotaryngii w Metz z udziałem 80 osób, w których wzięli udział zaproszeni najwybitniejsi działacze społeczni z poszczególnych kolonii.

Chcąc umożliwić jak największej ilości Rodaków **wyjazdy do Polski w okresie urlopowym** — Prezydium Okręgu tak zorganizowało pracę informacyjną, że nie było bodaj wypadku, aby wyjeżdżający do Polski nie otrzymał ścisłych i dokładnych informacji. Stąd też w tym roku liczba Polaków, którzy odwiedzili kraj — znacznie przewyższyła liczbę z roku ubiegłego.

Członkowie Prezydium utrzymywali ścisły kontakt z organizacjami wchodzącymi w skład Okręgu Rady. Wyraziło się to w uczestniczeniu członków Prezydium we wszystkich zjazdach okręgowych, w większych imprezach oraz w licznych wyjazdach do poszczególnych kolonii.

Doceniając potrzebę konsolidacji życia społecznego w poszczególnych koloniach — Okręg Rady był w ścisłym kontakcie z **Okręgiem Komitetów** — pomagając w tworzeniu nowych Komitetów Tow. Miejskowych, względnie przyczyniając się do reorganizacji już istniejących.

Najszerzym działem pracy Okręgu Rady były prace kulturalno-oświatowe. Sieć kursów czwartkowych i ognisk przedszkolnych została rozszerzona. Obecnie znajduje się pod opieką Okręgu Rady 25 kursów języka polskiego i 14 ognisk przedszkolnych. Sieć ta zostanie jeszcze rozszerzona z początkiem roku szkolnego 1937/38. W miarę powiększenia się liczby kursów czwartkowych — Okręg Rady pomyślał o kierownikach tychże kursów. W tym celu urządził dla nich kurs — dając im podstawowe wiadomości pedagogiczne, potrzebne do prowadzenia nauki. Postępując według wytycznych pracy Komisji Kult.-Oświatowej w Lille — referent kult. oświat. Okręgu Rady zorganizował konkurs wypracowań piśmiennych dla młodzieży szkolnej. W konkursie nagrodzono 24 dzieci. Nagół w konkursie wzięło udział stosunkowo mało młodzieży — być może dlatego, że konkurs taki był zorganizowany po raz pierwszy. Realizując program pracy Okręgu, zorganizowano w kilkunastu koloniach wieczory tańców i śpiewów ludowych.

Tegoroczna **zbiórka na oświatę**, zorganizowana systemem ustalonym na całą Francję, dała wynik nie gorszy, jak w roku ubiegłym.

Referent wychowania fizycznego i obywatelskiego, realizując swój program pracy, zorganizował Bieg Narodowy Naprzelał i zawody lekkoatletyczne, oraz próby do Polskiej Odznaki Sportowej i Odznaki Strzeleckiej. Obydwie te odznaki są spopularyzowane we Wsch. Francji — gdyż ogólna liczba tych, którzy je zdobyli jest dość znaczna. W kilkunastu koloniach odbyły się treningi sportowe dla młodzieży strzeleckiej, sokolej i harcerskiej.

Referent ekonomiczno-społeczny współdziałał z Prezydium w organizowaniu pomocy starcom, wdowom i sierotom, oraz w akcji wycieczkowej.

Podokręg Rady Porozumiewawczej w Alzacji wykazał w roku sprawozdawczym pewną aktywność. Okazało się, że i w Alzacji idea Rady Porozumiewawczej została uznana za potrzebną. Świadczy o tym fakt, że niektóre ugrupowania organizacyjne, stojące dotychczas na uboczu, — widząc pracę Podokręgu Rady — przystąpiły do niego. W dorobku pracy Podokręgu Rady należy zanotować: ogólną konferencję nad podniesieniem polskiego życia społecznego w Alzacji z udziałem przedstawicieli wszystkich kolonii, konkurs wypracowań pisemnych dla młodzieży szkolnej, oraz zorganizowanie Biegu Narodowego Naprzelał dla młodzieży w Alzacji.

Oprócz tego Prezydium Podokręgu i referenci współdziałali z Okręgiem Rady we wszystkich jego poczynaniach.

Paryski Okręg Rady Porozumiewawczej.

III. Okręg Rady Porozumiewawczej obejmuje swym zasięgiem 30 departamentów, podlegających Konsulatowi Generalnemu R. P. w Paryżu. Został on powołany do życia przez zjazd zarządów okręgowych organizacji dn. 10 października 1936 r.

W skład III. Okręgu Rady wchodzi następujące organizacje: — IV Okręg Związku Towarzystw Kulturalno-Oświatowych im. J. Piłsudskiego, Podokręg Związku Strzeleckiego Paryż, Okręg Paryski Związku Harcerstwa Polskiego we Francji, Okręg VI Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny (obejmujący koła: Stowarzyszenia Rezerwistów i b. Wojsk., Związku Inwalidów, Stowarzyszenie Weteranów b. Armii Polsk. we Francji, Związek Bajończyków i Ruelczyków), Okręg VIII Federacji P. Z. O. O., Okręg Związku Sokołów Polskich, Okręg Związku Kupców i Rzemieślników, Okręg Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet Polskich we Francji, Towarzystwo Katolickie „Jedność”, Towarzystwo Katolickie „Bratnia Dłoń”, Towarzystwo Wzajemnej Pomocy, wreszcie V Okręg Zw. Komitetów Towarzystw Miejsowych.

Na wymienionym zebraniu uchwalono Zarząd w składzie: prezes, 2 wiceprezesów, skarbnik, sekretarz, zastępca sekretarza, oraz powołano kierowników komisyj: kulturalno-oświatowej, ekonomiczno-społecznej i wychowania fizycznego. W ciągu pierwszych tygodni pracy, trzech członków zarządu ustąpiło, wobec czego funkcje ich przyjęli pozostali członkowie zarządu: sekretariat objął kierownik Komisji Kulturalno-Oświatowej, a Komisję Ekonomiczno-Społeczną — I wiceprezes.

W myśl wskazań Zjazdu Organizacyjnego, Zarząd III. Okręgu nakreślił sobie szeroki plan pracy, wysuwając na pierwsze miejsce sprawę stworzenia w Paryżu reprezentacyjnego Domu Polskiego, rozszerzenia w terenie sieci szkolnej, wreszcie zaopiekowania się życiem gospodarczym wychodźstwa.

Powstanie III Okręgu Rady przypada na specjalnie trudny okres wielkich przemian społecznych i politycznych we Francji. Wychodźstwo polskie w okręgu paryskim, podobnie jak w całej Francji, przystosowało się do nowych form, solidaryzując się całkowicie z francuskim światem pracy w dążeniach do poprawy warunków bytu. Chciało jednakże to wychodźstwo pozostać poza wszelkimi pasjami politycznymi, które w takich, czy innych formach, dawały się wśród miejscowej ludności odczuwać. Nie było to na rękę nasłanym na emigrację agentom, którzy, wysługując się obcej polityce imperialistycznej, dążą do siania niezgody i fermentu w szeregach wychodźczych. Usiłowali oni paraliżować wszelkie prace organizacyjne szczerze polskie, starali się rozbijać prawdziwie polskie zrzeszenia, a co najważniejsza, usiłowali siać w duszach polskich nieufność i zwątpienie we własną ojczyznę. Sekundowały tym najemnym sługom wrogiemu Polsce imperializmu czerwonego, pewne pisma drukowane co prawda w języku polskim, ale z polskością prawdziwą nie mającego nic wspólnego.

Na takim to tle rozwijały się prace Zarządu III Okręgu, w warunkach najczęściej bardzo trudnych zwłaszcza, jeżeli się doda do tego konieczność tworzenia wszystkiego od podstaw, konieczność organizowania kolonii, wreszcie poważne trudności finansowe, uniemożliwiające swobodę ruchów w terenie.

Prace Okręgu szły w trzech zasadniczych kierunkach:

- 1) Kulturalno-Oświatowym,
- 2) Ekonomiczno-Społecznym,
- 3) Wychowania Fizycznego.

Komisja Kulturalno-Oświatowa:

Pierwszy dział tych prac prowadziła Komisja Kulturalno-Oświatowa Okręgu. Wszystkie swe wysiłki Komisja skierowała przede wszystkim na odcinek wychowania szkolnego, obejmując opiekę nad istniejącymi już kursami czwartkowymi (przeważnie przy towarzystwach kulturalno-oświatowych im. J. Piłsudskiego) i tworząc nowe punkty szkolne. W ciągu roku szkolnego 1936 - 37 ogółem pracowało na terenie III Okręgu 59 szkółek czwartkowych (w tym jedna szkółka lotna), w których naukę pobierało 2.168 dzieci. Obowiązki kierowników kursów czwartkowych pełniło 26 osób: studenci, działacze społeczni, kilku lepiej zaawansowanych robotników i 7 nauczycieli etatowych. Szkółkom tym Komisja wszelakich pomocy szkolnych dostarczała (932 książki szkolne, 8 map, 10 obrazów, 50 książek na nagrody itp...), oraz pomagała finansowo organizacjom, opiekującym się szkółkami, udzielając im zasiłków na utrzymanie lokali. Dla ujednostajnienia prac kierowników szkółek Komisja urządziła w roku sprawozdawczym trzy konferencje nauczycielskie.

Wobec specjalnie trudnych sytuacji w wielu koloniach, Komisja Kulturalno-Oświatowa przy pomocy finansowej Komitetu Pomocy Bezrobotnym Okręgu paryskiego zorganizowała w szkółkach w miesiącach zimowych dożywianie dzieci. Ponadto dla szeregu szkół Komisja uzyskała od Komitetu Gwiazdkowego 1800 książek, oraz szereg innych podarków. Wreszcie Komisja Kulturalno-Oświatowa urządziła wspólnie ze Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet Polskich we Francji kolonię letnią dla dziewcząt w pięknej miejscowości alzackiej Dainville s. Meuse. Na kolonii tej 57 dzieci spędziło 5 tygodni w doskonałych warunkach klimatycznych. Kolonia dała znakomite wyniki, bo przeciętnie każde dziecko przybrało na wadze około 4 kg. Kierownictwo wychowawcze i gospodarcze pozostawało w wytrawnych rękach harcerskich, dzięki czemu dzieci bardzo wiele skorzystały tak pod względem ogólnego rozwoju umysłowego, jak i fizycznego. Komisja Kulturalno-Oświatowa brała bardzo czynny udział zarówno w przygotowaniu kolonii, jak i w jej uruchomieniu i likwidacji.

Poza tym Komisja Kulturalno-Oświatowa kierowała pracami Okręgowego Komitetu Organizacyjnego Miesiąca Zbiórki na Oświatę w okręgu paryskim, i była w stałym kontakcie ze 198 osobami i organizacjami w terenie, które zbiórkę w koloniach przeprowadzały. Wynik tegoroczny był bardzo poważny, do dnia bowiem 1. XI. na rachunek Głównego Komitetu Organizacyjnego wpłynęło z Okręgu paryskiego 42.007 fr. 12 cm. Należy zaznaczyć, że na dzień 1 listopada jeszcze nie wszyscy listy zbiórkowe zwrócili.

W pracy kulturalno-oświatowej Komisja współdziałała ze wszystkimi organizacjami w terenie, biorąc udział i pomagając w organizowaniu uroczystości i obchodów, dostarczając materiałów odczytowych itp... Niemal wszystkie szkółki czwartkowe w ubiegłym roku szkolnym zostały zwizytowane.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna:

Zaraz po objęciu urzędowania przez Zarząd III Okręgu, Komisja Ekonomiczno-Społeczna przystąpiła do pracy, delegując swych przedsta-

wicieli do Komitetu Pomocy Bezrobotnym Polakom okręgu paryskiego, obejmując w tej organizacji sekretariat generalny i finanse, oraz przyznając komitetowi odpowiednią sumę na opłacanie pomocniczej siły biurowej. Ogółem z pomocy Komitetu korzystało 432 bezrobotnych, którym wypłacono 861 zapomóg na sumę frs. 44.391 (z zasiłków wypłacanych Komitetowi przez Konsulat Generalny R. P. w Paryżu, oraz sum zebranych).

Jednocześnie Komisja Ekonomiczno-Społeczna zajęła się w myśl wskazań Walnego Zjazdu sprawami Domu Polskiego. W ciągu kilku miesięcy prowadzono pertraktacje o kilka nieruchomości. Wreszcie za zgodą Ambasady i Konsulatu Generalnego R. P. nabyto dom przy ul. Crillon Nr. 7. w Paryżu IV. Wielki ten pięciopiętrowy gmach (o dwóch fasadach) posiada 41 ubikacyj, w czym wielką salę do zebrań, salę szkolną, salę wystawową oraz salę biblioteczną.

Znajdujące się przy domu podwórze umożliwi Komitetowi Obywatelskiemu wzniesienie sali teatralnej na 650 miejsc, a nad tą salą dwóch pawilonów, przeznaczonych na siedzibę Poradni Lekarskiej Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, na siedzibę Opieki Polskiej, wzorową salę szkolną, oraz salę gimnastyczną.

Po nabyciu Domu, co nastąpiło tylko dzięki poparciu Pana Ambasadora i Pana Rady do Spraw Emigracyjnych, Zarząd III Okręgu, jako tymczasowy Zarząd Domu Polskiego rozpiisał konkurs ofertowy na niezbędną przebudowę i przeróbki w celu przystosowania nieruchomości do potrzeb. Do konkursu zgłosiło się 22, a stanęło 15 przedsiębiorców polskich. Oferty otwarto w Konsulacie Generalnym w obecności przedstawiciela tego urzędu i po wybraniu najkorzystniejszych, wykonanie prac powierzono 5 przedsiębiorcom polskim w pięciu gałęziach budowlanych. Robotami kierował inż. K. Jurgielewicz. Strona finansowa pozostawała w rękach p. Konsula Turkiewicza. Dnia 20 listopada 1937 r. Ambasadorem R. P. p. Julian Łukasiewicz dokonał uroczystego otwarcia Domu Polskiego i oddał go do dyspozycji wychodźstwa po poświęceniu gmachu przez Rektora Polskiej Misji Katolickiej ks. Dr. Cegiełkę. W Domu Polskim mają siedzibę wszystkie zarządy Okręgowe, Zarząd Główny Zw. Towarzystw Kulturalno-Oświatowych im. J. Piłsudskiego, Zarząd Główny i Komenda Związku Harcerskiego, oraz wszystkie towarzystwa paryskie. W sali wystawowej urządzone są stałe wystawy Grupy Artystów Polskich we Francji. Wreszcie w Domu Polskim uruchomiona została wzorowa szkoła.

Komisja Ekonomiczno-Społeczna Okręgu miała również bardzo dużo pracy odnośnie zatrudnienia robotników polskich w związku z przygotowaniem udziału Polski w Międzynarodowej Wystawie Paryskiej 1937.

Kontrolę nad rekrutacją i zgłoszeniami objął kierownik komisji ekonomiczno-społecznej. W okresie od dn. 24. I. 37. do 20. VI. 37. przyjęto na budowę 52 osoby. Ogółem przepracowano 3.230 dni roboczych. Ponadto Komisariat Generalny Polski zatrudnił 24 robotników. Część robót na Wystawie wykonała Spółdzielnia Kombatantów Polskich, zatrudniając 11 robotników. Biorąc pod uwagę ilość dni roboczych, ogólną sumę zarobków robotników polskich na Wystawie można ustalić na 370.000 frs. Należy zaznaczyć, że robotników przyjmowali przedsiębiorcy, wykonywujący roboty. W dalszym ciągu na skutek starań Komisji przyjęto

do pawilonu polskiego 10 dozorców - Polaków, oraz początkowo 4 siły pomocnicze do restauracji. Na sprawę dzierżawy tej restauracji Zarząd III Okręgu nie miał najmniejszego wpływu, a dopiero w drugiej połowie trwania Wystawy udało się kierownictwu Komisji Ekonomiczno-Społecznej przeprowadzić usunięcie personelu obcego i zatrudnienie w restauracji Polaków, których pod koniec pracowało 33; ogólny zarobek personelu polskiego w restauracji oblicza się na 120.000 fr.

Komisja Wychowania Fizycznego:

Komisja Wychowania Fizycznego utrzymywała stały kontakt ze wszystkimi organizacjami sportowymi i młodzieżowymi, a więc ze Związkiem Strzeleckim, Związkiem Harcerstwa Polskiego i Związkiem Sokołów. Poza pracami instruktorskimi w terenie, Komisja zorganizowała Bieg Narodowy Naprzelaj na wiosnę, oraz w jesieni międzyorganizacyjne zawody lekkoatletyczne. Wyniki obu imprez były bardzo wysokie, nie poniżej ogólnego poziomu, a nawet zbliżające się do poziomu rekordów emigracyjnych.

Niezależnie od powyżej wymienionych prac, członkowie Zarządu III Okręgu brali udział w licznych uroczystościach i imprezach, współpracując ze wszystkimi organizacjami.

Okręg Południowo - zachodniej Rady Porozumiewawczej.

W roku sprawozdawczym należały do Okręgu Związki i Towarzystwa:

	liczba kół	liczba członków
1) Związek Osadników Polskich	32	867
2) Towarzystwa Samopomocy: w Fumel (L. et G.) i Bort (Correze)	2	82
3) Związek Strzelecki: w Tuluzie, Agen, Cagnac (Tarn) i Salsigne (Aude)	4	68
4) Tow. Kult. Oświat. im. Piłsudskiego: w Issoudun (Indre) i Combes (Aveyron)	2	29
5) Stow. Rez. i b. Wojsk.: w Issoudun, Charoux, Veinuil (Indre), Cransac (Aveyron)	4	76
6) Tow. św. Barbary: Cransac (Aveyron)	1	64
7) Zw. Pracy Ob. Kobiet: w Carmaux i Tuluzie	2	48
8) Koło Teatralne: Chateauroux (Indre)	1	18
9) Harcerstwo: Cagnac, Carmaux, Fumel, Angouleme, Cransac i Combes	6	116
razem:	54	1369

Organizacja pracy.

Przy zarządzie Okręgu działała Komisja Kulturalno - Oświatowa, zajmująca się całokształtem zagadnień związanych z nauką języka polskiego, bibliotekarstwem, koloniami letnimi i obozami, chórami, teatrem, obchodami świąt narodowych i dożynek, przydziałem podręczników, dokształcanem przodowników pracy społeczno - oświatowej i zbiórką na oświatę.

Poza Komisją Kult. Oświatową nie stworzono na razie innej.

Imprezy.

Zarząd przeprowadził organizację seansów filmu: „Sztandar Wolności” w skupieniach polskich: Cagnac, Carmaux, Salsigne les Mines, Fumel, Cransac-Aubin. — Czysty dochód wynosił 480 fr.

Komisja Kulturalno-Oświatowa przeprowadziła:

- 1) wykładów z przezroczami o Polsce 18.
- 2) uroczystości Niepodległościowych 37 (w listopadzie 36 i 37 r.)
- 3) Dożynek 6.
- 4) kolonij dla dzieci dwie z liczbą dzieci 74.
- 5) zorganizowała nowych kursów języka polskiego 18-cie.
- 6) zaopatrzyła w tablice i ławki 3 kursy.
- 7) wydała książek szkolnych 1.114 egzemplarzy.
- 8) uruchomiła 8 kompletów bibliotecznych po 50 książek każdy,
- 9) otworzyła dwie świetlice.
- 10) przeprowadziła zbiórkę na oświatę.

Uwagi ogólne.

Pierwszy rok działalności Okręgu Rady Porozumiewawczej nie był odpowiedni. Powodem tego był fakt, że znaczenie Rady Porozumiewawczej, nie ugruntowane bezpośrednim oddziaływaniem i pracą zarządu Okręgu Rady Porozumiewawczej, było na terenie ośrodków przemysłowych bardzo słabe. Jedynie na terenie osadniczym przez stworzenie całego zespołu kursów języka polskiego, kolonij letnich, imprez i uroczystości udało się stopniowo wytworzyć nie tylko przyjazną atmosferę, ale i ugruntować znaczenie Rady Porozumiewawczej. Jedyną pozycją bilansową w całorocznej pracy Okręgu jest wynik prac Komisji Kult.-Oświatowej, która od samego momentu zorganizowania Okręgu, t. j. od października 36 roku rozwinęła normalną pracę.

W nadchodzącym 1938 roku Okręg dołoży starań, aby rozwinąć równoległe pracę wszystkich komisji i ożywić działalność organizacyjną w kierunku tworzenia Komitetów Towarzystw Miejskowych.

Okręg Rady Porozumiewawczej w Montceau - les - Mines (S. et L.)

Okręg IV. Rady Porozumiewawczej w Montceau les Mines został założony na zebraniu konstytucyjnym w dniu 11 lipca 1937 r. W skład Prezydium wchodzi: prezes, sekretarz, skarbnik, oraz dwóch wice-prezesów. Prezydium dokooptowało do prac programowych referentów: kulturalno - oświatowego, wychowania fizycznego i obywatelskiego.

Regulamin uchwalony i przeczytany przez Prezydium Okręgu Rady, delegaci przyjęli z małymi poprawkami. Zarządy Okręgów zobowiązały się do płacenia rocznych składek członkowskich.

Do Okręgu Rady wchodzi następujące Okręgi Związków:

Okręg Towarzystw Katolickich; Okręg Związku Robotników Polskich; Okręg Harcerstwa Polskiego; Okręg Kół Przyjaciół Harcerzy; Okręg Kół Teatralnych; Okręg Kupców i Przemysłowców; Okręg Kół Kobiet; Okręg Zw. Komitetów; Okręg Bractwa Różańca Żywego niewiast; Okręg Bractwa Różańca Żywego panien; Okręg K. S. M. P.; Obwód Zw. Strzeleckiego; Ognisko Nauczycielskie.

W roku bieżącym Okręg zorganizował „Dzień Sportowy” w porozumieniu z obwodem Związku Strzeleckiego, oraz okręgami Harcerstwa i Sokoła. Następnie 16 grudnia — Konkurs Deklamacji i Śpiewu dla dzieci szkolnych — Prezydium Okręgu Rady Porozumiewawczej urządziło również szereg obchodowych imprez filmowych — a mianowicie wyświetlono filmy: „Młody Las” — „Tańce Ludowe” — „Dożynki na Biskupiznie” itp.

Po zorganizowaniu Okręgu Rady Porozumiewawczej Związków Polskich na terenie Montceau les Mines zapanowało zadowolenie wśród działaczy społecznych i wszystkich organizacji kulturalno - oświatowych. Wszyscy bowiem odczuwali potrzebę zorganizowania Okręgu, jako ogromne ułatwienie w pracy.

Zespół prezesów i działaczy społecznych zagłębia Montceau les Mines na terenie Okręgu Rady, stanowiąc wartościową grupę o patriotycznym nastawieniu, wytworzył poważną atmosferę, pełną wzajemnego zaufania, poczucia obowiązku i odpowiedzialności za własną pracę, za pracę swej organizacji, za honor Emigracji Polskiej.

Okręg Rady ma przed sobą wielkie zadanie.

Trzeba mu w pierwszym rzędzie pracą i powagą wzbudzić zaufanie emigracji, szczególnie tej części, która łatwo ulega wrogiej propagandzie przeciwko Radzie.

Cały wysiłek Okręgu idzie w kierunku podniesienia życia kulturalno - oświatowego emigracji zorganizowanej i niezorganizowanej. Podniesienie życia intelektualnego w organizacjach przez dostarczanie materiałów do uroczystości i imprez, organizowanie obchodów ogólnych o charakterze propagandowym, powiększanie liczby bibliotek, organizowanie i utrzymywanie kursów języka polskiego, organizowanie kursów wiedzy o Polsce oraz cały szereg innych zagadnień stoi przed nowo utworzonym Okręgiem.

Od listopada br. powierzono obowiązki referenta oświatowego przy Okręgu Rady p. Żmudzie Franciszkowi. Do zakresu działalności referenta należą sprawy w pierwszym rzędzie kursów czwartkowych, bibliotekarstwo, świetlice, uroczystości i dokształcanie przodowników pracy młodzieżowej. Jeśli chodzi o kursy czwartkowe Okręg ma następujące zamierzenia:

- a) utrzymanie stałego kontaktu z kierownikami kursów przez wizytacje oraz niesienie pomocy metodycznej i materialnej;
- b) dostarczanie pomocy naukowych;
- c) tworzenie nowych kursów;
- d) uregulowanie sprawy korespondencji z Krajem;
- e) kontakt ze Z. H. P. i organizacjami kobiecymi.

W zakresie bibliotekarskim wzmoczenie propagandy książki polskiej przez zorganizowanie tygodnia książki polskiej, połączonego z wystawą, a potem powiększenie zbiorów książek w poszczególnych bibliotekach powszechnych i organizacjach, szczególnie wśród młodzieży.

Celem ożywienia pracy świetlicowej Ogręg zorganizuje kursy przodowników pracy świetlicowej, zwizytuje świetlice i dostarczy pomocy. Jeśli chodzi o uroczystości na terenie poszczególnych kolonii, to stwierdzić trzeba, iż stoją one na odpowiednim poziomie, co jest zasługą komitetów i nauczycielstwa. W tej dziedzinie nie pozostaje wiele do zrobienia.

Oto najważniejsze sprawy jakie należało podkreślić, jeśli chodzi o pracę i zadania Okręgu Rady.

Regulamin Okręgu Rady Porozumiewawczej Środkowej Francji.

Art. 1. — Okręg Rady Porozumiewawczej w Środkowej Francji jest jednostką terytorialną i organizacyjną Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji. Siedzibą Okręgu jest Montceau-les-Mines.

Art. 2. — W skład Okręgu Rady wchodzi po trzech delegatów z każdego związku, należącego do Rady Porozumiewawczej oraz Komitetów Towarzystw Miejsowych.

Art. 3. — Prezydium Okręgu Rady ma prawo przyjąć większością głosów w skład Okręgu organizacje, stojące poza Radą, a zgłaszające swoje przystąpienie do Okręgu. Uchwała Prezydium podlega zatwierdzeniu Walnego Zjazdu Delegatów Okręgu Rady.

Art. 4. — Władzami Okręgu Rady są: Walny Zjazd Delegatów, Prezydium i Komisja Rewizyjna.

Art. 5. — Walny Zjazd Delegatów Okręgu odbywa się raz na rok. Termin Zjazdu i porządek obrad ustala Prezydium Okręgu. W walnym zjeździe biorą udział z prawem głosowania delegaci po trzech z każdej organizacji, należącej do Okręgu Rady i Komitetów. Walny Zjazd przyjmuje sprawozdania Prezydium Okręgu i Komisji Rewizyjnej, udziela absolutorium ustępującemu Prezydium, zatwierdza plan pracy Okręgu na rok następny, uchwała wysokość składek członkowskich, wybiera nowe władze Okręgu. Uchwały zapadają większością głosów. W głosowaniu biorą udział również członkowie ustępujących: Prezydium i Komisji Rewizyjnej.

Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatów Okręgu może być zwołany przed upływem kadencji na skutek uchwały Prezydium Okręgu, na polecenie Prezydium Rady, lub na żądanie Komisji Rewizyjnej.

Art. 6. — Prezydium Okręgu składa się z prezesa, z pierwszego wice-prezesa i drugiego wice-prezesa, sekretarza i skarbnika, oraz zastępców sekretarza i skarbnika, wybranych spośród delegatów lub członków ustępującego Prezydium. Ponadto do Prezydium wchodzi wybrani przez zainteresowane organizacje referenci: kulturalno-oświatowy, wychowania fizycznego i obywatelskiego i ekonomiczno-społeczny.

Prezydium Okręgu wykonuje zlecenia Prezydium Rady, realizuje za pomocą podległych mu organów program działalności Rady Porozumiewawczej, wydaje w tym celu niezbędne zarządzenia, kieruje funduszem pomocy starcom, wdowom i sierotom, składa na Walnym Zjeździe sprawozdanie z całorocznej działalności.

Uchwały i postanowienia Prezydium Okręgu zapadają większością głosów.

Art. 7. — Kompetencje członków Prezydium:

1) Prezes Okręgu — reprezentuje Okręg, nadaje kierunek działalności Prezydium, przewodniczący na posiedzeniach i walnych zjazdach delegatów, podpisuje akta Okręgu i zatwierdza dowody kasowe.

2) Wice-prezesa — zastępują prezesa w czasie jego nieobecności.

3) Sekretarz — sekretarzuje na posiedzeniach Prezydium, załatwia korespondencję bieżącą i utrzymuje akta Prezydium.

4) Skarbnik — prowadzi rachunkowość oraz utrzymuje dowody kasowe.

5) Referenci — realizują wytyczne prac, nakreślone przez komisje Rady i Prezydium Okręgu, kierują pracami swojego resortu, utrzymują akta oraz składają pisemne sprawozdania Prezydium Okręgu. Referenci są odpowiedzialni za swą działalność przed Prezydium Okręgu Rady.

Art. 8. — Komisja Rewizyjna: składa się z przewodniczącego i dwóch członków oraz ich zastępców, wybranych na Walnym Zjeździe Delegatów Okręgu, i zaproszonego delegata P. K. O.

Komisja rewizyjna bada co najmniej raz na pół roku rachunkowość Okręgu, składa na Walnym Zjeździe sprawozdanie oraz stawia wniosek o udzielenie absolutorium ustępującemu Prezydium Okręgu.

Art. 9. — Finanse Okręgu składają się ze:

- 1) Składek członkowskich organizacji wchodzących w skład Okr.
- 2) Dotacji Prezydium Rady,
- 3) Dochodów z imprez urządzanych przez Prezydium Okręgu,
- 4) Dobrowolnych ofiar i składek.

Art. 10. — Zmiana Regulaminu może nastąpić na skutek uchwały Walnego Zjazdu Delegatów, zatwierdzonej przez Prezydium Rady Porozumiewawczej Związków Polskich w Lille.

Niniejszy regulamin uchwalony na zebraniu Organizacyjnym Okręgu Rady Porozumiewawczej dnia 25. lipca 1937 r. w Montceau-les-Mines, wchodzi w życie z dniem jego zatwierdzenia przez Prezydium Rady Porozumiewawczej Związków Polskich w Lille.

CZEŚĆ III.

Artykuły, informacje ogólne i adresy.

Rola Wychodztwa w życiu Narodu.

W artykule tym wielki filozof i myśliciel prof. Wincenty Łutosławski daje wskazania, które stanowić winny tło pracy polskiej na emigracji.

Redakcja.

Każdy naród ma prawo i obowiązek przyjąć czynny udział w życiu całej ludzkości. Ogromem takiego wszechświatowego działania jest wychodztwo, o ile pozostaje wierne uczuciom temu narodowi, z którego wyszło. Ta wierność jest niezależna od obywatelstwa państwowego. Obywatel amerykański, Polak, ma niewątpliwie prawo przynależności do narodu polskiego, tak jak wielu obywateli polskich, Niemców, pozostaje wiernymi w stosunku do narodu niemieckiego.

Państwo ma cele polityczne, przede wszystkim obronę własnej niepodległości, porządku prawnego wewnętrznego i stosunków swych obywateli zagranicą. Te cele państwowe nie mogą obejmować całego bogactwa życia narodowego. Być państwa jest ściśle związany z określonym terytorium, gdy byt narodu sięga poza granice państwowe i zawiera w sobie cały zakres twórczości duchowej, literackiej, artystycznej, naukowej, obyczajowej, która stanowi treść życia narodowego.

Treść istotna życia każdego narodu ma wartość dla całej ludzkości i wychodztwo ma za zadanie rozpowszechniać tę treść i uprzystępniać ją wśród obcych ludów. Wielcy pisarze i artyści polscy powinni być znani na wychodztwie równie dobrze, jak we własnym kraju. Należy ich tam sprowadzać, urządzać wykłady pisarzy i występy artystów i uświadamiać sobie cechy ducha narodowego, aby przez to brać żywy udział w życiu narodowym, przez które najskuteczniej możemy służyć innym narodom. Znajomość Sienkiewicza lub Chopina, jako Polaków, rozszerza horyzonty wszystkich obcych ludów, które ich poznają, a wychodztwo polskie jest naturalnym łącznikiem ułatwiającym to poznanie w obcych krajach. Najłatwiej to pojąć na przykładzie najliczniejszego polskiego wychodztwa w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Znamy ludzi, którzy po kilkudziesięciu latach pobytu w Stanach Zjednoczonych utrzymują związek z ojczyzną, pielęgnując jej język i obyczaj, wnoszą nowe i oryginalne pierwiastki do życia amerykańskiego.

Jeśli Polacy zagranicą uznali za swój obowiązek przynajmniej raz w życiu odwiedzić Polskę, to za każdym razem torowałyby drogę swoim krewnym i znajomym do poznania kraju ich zamieszkania i trwałaby żywa wymiana ludzi, pomysłów i kapitałów między Polakami w Państwie polskim i poza jego politycznymi granicami. Obowiązek wędrowki do Mekki znacznie wzmógł siły świata mułzumańskiego i przyczynił się do jego duchowej jedności. Jest to przykład, zasługujący na naśladowanie. Takie wędrowki wychodźców do Ojczyzny, uzupełniane przez okresowe wędrowki znakomitych Polaków np. do Stanów Zjednoczonych, ożywiałyby nasze wychodźstwo i wносиłyby do naszego życia narodowego to, co jest dobrego i pożytecznego w obyczajach amerykańskich. Przedsiębiorczość i śmiałość Amerykanów jest nam bardzo potrzebna w kraju, ale ta gorączka materialnego czynu w pewnej mierze powoduje bezdušność i brak zainteresowania ideałami.

W tym zakresie żywy kontakt z Polską bardzo się przyda Amerykanom. Jest sposobność wyjątkowa do wzajemnej wymiany usług i z takiej sposobności powinniśmy korzystać.

Literatura amerykańska zdradza ogromną tęsknotę do ideałów, które własna produkcja duchowa zaczyna dopiero wytwarzać. Dlatego angielscy pisarze i artyści mają wielkie powodzenie za morzem. Podobnie wielkie pole się otworzy dla polskich pisarzy i artystów, jeśli zorganizowane wychodźstwo zajmie się umożliwieniem dla nich odwiedzenia Ameryki, aby przyczyniali się do wzmocnienia związku Polonii amerykańskiej z ojczyzną.

Ożywienie osobistych stosunków między wychodźstwem a ludnością osiadłą w Polsce miałyby także za skutek ożywienie produkcji przemysłowej w kraju i zwiększenie dochodów naszych rodaków za morzem.

Wszystkie te względy dotyczą w równej mierze wychodźstwa we Francji, w Brazylii i Argentynie. Im ściślejszy stworzy się związek między wychodźstwem a ojczyzną, tym mniej będzie to wychodźstwo narażone na wynarodowienie i tym żywszy udział przyjmie w polskim życiu narodowym i kulturalnym.

Potrzeba duchowa udziału w życiu narodowym wzrasta dla każdej jednostki, a zaspokojenie potrzeby w stosunku do własnego narodu jest łatwiejsze i skuteczniejsze, niż, gdy pod wpływem bezpośredniego otoczenia dajemy się pochłonać przez życie społeczeństwa, mającego również SWOJĄ WŁASNĄ historię, kulturę, język i obyczaje.

Prof. Wincenty Łutosławski.

Służba Narodowa Książki.

Każdy z nas wie czym jest książka na obczyźnie. Mówiono o tym wiele razy. Próbowалаm już uzasadnić znaczenie książki, jako cząstki samego pojęcia Ojczyzny. Oto książka jest „nie tylko wyrazicielką ukochań, dążeń, przemyśleń jednostki, z gruntu ojczystego wyrosłej, lecz również twórcą narodu. Kto obcuje z wielkimi pisarzami, poetami, myślicielami, uczonymi — jednoczy się z tym, co w narodzie jest najpotężniejsze i najbardziej twórcze.

Pisarze, na obcą przelożeni mowę, budzą w szerokim świecie zainteresowanie swą ojczyzną. Mówiąc o przeżyciach i o zagadnieniach, o siłach i o nadziejach swego kraju zdobywają uznanie i zadzierzgają nici sympatii nawet wśród chwilowych wrogów politycznych. Ale najgłębsze jest działanie książki przy tajemniczym porozumieniu, które się zjawia pomiędzy ludźmi z jednej pochodzącymi kultury, wśród czaru mowy rodzinnej”.

Książka należy do „środowiska niewidzialnego”, czyli do świata myśli, uczuć i dążeń, który idzie za nami wszędzie, towarzyszy nam w najdalszych krajach. To wśród zmiennych warunków otoczenia cząsteczką Ojczyzny. W środowisku „niewidzialnym” tkwią siły duchowe człowieka, w nim odbywa się walka pomiędzy wartościami: moimi własnymi i takimi, które mi życie narzuca. Książka wyjaśnia mi własną moją duszę, wyczerowuje wspomnienia, poddaje wyraz tęsknotom. Dzięki zasobom myśli mojej Ojczyzny — mogę świadomie wybierać wśród wartości obcego świata. Mogę szczepić nowe zdobycze na mocnym, prostym pniu, nie zrywać związków z Polską, stawać się naprawdę sobą.

Jak wybierać książki polskie i jak, w obcym będąc kraju, służyć rozkrzewianiu literatury ojczystej?

Niezmiernie ważne jest szukanie książek dobrych. Są nimi nie tylko dzieła najlepszych autorów, lecz także książki mniej słynne, lecz mówiące o sprawach bliskich czytelnikowi, o potrzebach najmocniej odczuwanych, o nowym świecie, zjawiającym się w marzeniach.

Dobłą książkę znaleźć łatwo, gdy uświadomimy sobie własne potrzeby i dążenia. Towarzystwa i biblioteki polskie powinny posiadać katalogi, opracowane z wielkim nakładem dla ogółu czytelników polskich w Poradni Bibliotecznej Związku Bibliotekarzy Polskich. Spisy te („Książka w bibliotece” i „Przewodnik”) podają nie tylko tytuły, lecz i treść książek oraz główne zagadnienia poruszane w książkach.

Dla czytających książkę polską na obczyźnie szczególnie ważne są książki o naszej ziemi, o jej przeszłych losach i dzisiejszej twórczości. — Trzeba jednak sięgać i po inne książki: o przygodach i o walce z losem, o miłości i przyjaźni, o pięknie i radości. W każdej sprawie życia książka polska podszeplnie słowa najwłaściwsze, dopomoże do zrozumienia siebie i swego stosunku do nnych: bliskich i dalekich. Dobrze jest czytywać polskie książki o kraju, w którym się znajdujemy, żeby nauczyć się patrzeć na ten kraj oczami Polaka. I o pracach czy studiach, którym się oddajemy, żeby móc myśleć o nich słowami polskimi i wedle potrzeb Ojczyzny. Tej

Ojczyzny, w której wołania zdala się wsłuchujemy, Ojczyzny, której służyć chcemy zdobywaną wiedzą i doświadczeniem.

Wśród służb Ojczyźnie, pełnionych po za krajem, poczesne miejsce zająć może rozkrzewianie literatury polskiej wśród swoich i — obcych.

Proste są sposoby tej służby i łatwo w nich o natychmiastowy pożytek.

Jakie to sposoby?

Oto — najpilniejszy. W krajach, w których biblioteki publiczne zakupują książki wedle potrzeb i życzeń ludności, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych i w Kanadzie, czytelnicy Polacy powinni żądać należnego im prawa bogatego działu polskiego. Przy pomocy towarzystw oświatowych, we współdziałaniu ze Związkiem Bibliotekarzy Polskich, należało by przy tym wskazywać tytuły dzieł najbardziej pożądaných.

Jest to ważne nie tylko jako przenoszenie na obcą ziemię częściczki Ojczyzny, jako wzmacnianie więzi Polaków ze świata z Macierzą. Rozpowszechnianie książek polskich wśród Polaków i wśród uczących się po polsku cudzoziemców, dopomoże do szerzenia sympatii ku Polsce, ułatwi spełnienie jednego z obowiązków narodowych, tego, który najśnadziej może wykonać Polonia zagraniczna. Obowiązkiem tym jest zachęcanie do tłumaczenia książek polskich na inne języki, podejmowanie przekładów, współdziałanie w ich wydawnictwie. Piękno literatury polskiej nie tylko wzmocze podówczas siłę Polaków i Polski, lecz stanie się cennym wkładem kulturalnym, który się przyczyni do wzajemnego porozumienia się ludzi i narodów.

Dorobek Zw. Osadników Polskich we Francji i zamierzenia na przyszłość.

Ażeby móc dokładnie zdać sobie sprawę z całokształtu pracy dokonanej przez Związek Osadników Polskich, musimy najpierw cofnąć się pamięcią w tył, do okresu z przed założenia Związku i przypomnieć sobie stosunki, jakie panowały wtedy wśród rolników polskich zamieszkujących południowo-zachodnią Francję.

Następnie przedstawimy stan Związku Osadników w chwili obecnej i przez porównanie tych dwóch okresów otrzymamy dorobek jego pracy za lata 1933 — 1937.

Na terenie przyszłej działalności Związku, w dorzeczu rzeki Garonny, Polacy zjawili się w większej liczbie dopiero w roku 1928 - 29. Główne natężenie osiedlania się Polaków na tym terenie przypada na lata 1931 - 1932, do połowy roku 1933, kiedy to w kopalniach i fabrykach Północnej i Wschodniej Francji dały się odczuć pierwsze oznaki kryzysu światowego.

Południowy zachód Francji przyciągał polskiego górnika tak tańścią ziemi, jak i specjalną formą gospodarowania t. zw. dzierżawą polowniczą, która pozwalała, przy małych stosunkowo zasobach pieniężnych i niedoświadczeniu rolniczym na samodzielne objęcie gospodarstwa.

Jak zaznaczyłem wyżej, na rolę, na południe przynosili się Polacy zupełnie samorzutnie. Wówczas nie było tam jeszcze żadnej instytucji lub organizacji polskiej o charakterze społecznym, któraby ludziom tym wskazywała gdzie się mają udać i co robić, ażeby nie stracić przywiezionych ze sobą oszczędności.

Kandydat na przyszłego osadnika dostawał się tedy w ręce pośrednika, który obiecując mu złote góry, umieszczał nie znającego stosunków miejscowych górnika, na pierwszej lepszej fermie, którą ten, już w roku następnym, wobec złych warunków kontraktu, zazwyczaj musiał zmieniać. Nadużyć przy tego rodzaju transakcjach było bardzo dużo. Złe osadzanie powodowało ciągłą wędrownkę osadników z fermy na fermę, a stąd niepotrzebną stratę kapitału i pracy, wyłożonej przez osadnika na zrywanie francuskich odłogów. Połownictwo zaś z całą masą przepisów i zwyczajów miejscowych, w każdej okolicy odrębnych, powodowało powstawanie całego szeregu zatargów i nieporozumień, które nie mniej gnębiły osadnika.

Nasuwała się więc konieczność stworzenia organizacji broniącej osadników. Usiłowania zaradzenia złu, przez powołanie w Tuluzie placówek opieki polskiej, nie dały rezultatu. Dopiero w marcu 1933 roku, dzięki inicjatywie samych osadników i pomocy Konsulatu R. P., został zwołany do Tuluzy Zjazd Osadników, zamieszkujących ten okręg, w wyniku którego został założony Związek Osadników Polskich we Francji.

Zakreślone zostały cele i zadania związku — obrona interesów osadników we wszystkich dziedzinach życia, przez skupienie w pewne ramy organizacyjne rozproszonych na dużych przestrzeniach osadników, podniesienie ich stanu gospodarczego, jak i utrzymanie polskości.

Zadanie olbrzymie i praca niełatwa. Nikt bowiem jeszcze nie orientował się wtedy, ilu jest wogóle osadników. Osadnicy sami zaś, zrażeni poczynaniami różnych prywatnych instytucji polskich, bardzo często o wątpliwej wartości, jak i Polaków - pośredników wszelkiego rodzaju, odnosili się nieufnie do pracy i poczynañ Związku. Ogromnie też utrudniało pracę wśród osadników wielkie rozproszenie, czego wyrazem są cyfry, wykazujące, że obecnie na przestrzeni przeszło 60.000 km² zamieszkuje, jak wiemy — około 2.000 rodzin polskich.

Osadników trzeba było wyszukiwać na tym olbrzymim terenie, przekonywać o konieczności organizacji i mozolnie Związek budować.

Przed kierownikami Związku, jak zaznaczyłem wyżej, wyłoniły się więc trzy zadania do spełnienia: zorganizować osadników, podnieść ich stan majątkowy, dać im pomoc oświatową.

Wybrany na Walnym Zjeździe Zarząd Główny rozpoczął pracę od organizacji kół Z. O. P. Nieliczni członkowie Zarządu Głównego i wybitniejsi osadnicy, łącznie z instruktorami objeżdżali na rowerach osadników i zakładali koła Związku. Z biegiem czasu powstawało coraz więcej kół, stare koła się konsolidowały, organizacja Związku tężała.

Obecnie, po czterech latach działalności, stan organizacyjny Z. O. P. przedstawia się następująco:

Działalność Związku obejmuje 22 departamenty; teren ten podzielony jest na 4 okręgi: Tuluza, Agen, Perigueux i Limoges. Do każdego okręgu przydzielony jest instruktor Związku z zadaniem załatwiania wszystkich lokalnych spraw Kół swego okręgu. Ogólne sprawy Związku pozostają w rękach Zarządu Głównego z siedzibą w Tuluzie.

Ogólna liczba osadników, zamieszkujących okręg konsularny Tuluz, wynosi około 2.000 rodzin, w tym właścicieli — 8%, dzierżawców — 20%, połowników — 42% i robotników rolnych — 30%. Z liczby 2.000 rodzin rolników polskich należało do Związku na dzień 1 stycznia 1937 roku 854 osadników, zorganizowanych w 33 kołach. W przeliczeniu procentowym stanowi to 45% ogółu rolników polskich, zamieszkujących południowy-zachód Francji. Biorąc pod uwagę rozproszenie osadników procent ten jest bardzo wysoki. Dane liczbowe kółek rolniczych w Polsce wykazują stopień zorganizowania o wiele niższy. We wsiach liczących 100 rodzin, należy do Kółka tylko 20 do 30 osób.

Jednocześnie z tworzeniem kół i utrwalaniem ram organizacyjnych Związku prowadzone były prace nad podniesieniem gospodarczym osadników.

Jak zaznaczyłem na początku, wobec złych kontraktów, nieuczciwego pośrednictwa, oraz nieznamości miejscowych warunków, osadnik na południu Francji zmieniał fermę z roku na rok, chodził do sądu z patronem o podział jednej sztuki bydła i tracił niepotrzebnie pieniądze.

Związek więc zajął się w pierwszym rzędzie umiejscowieniem osadników i załatwieniem rujnujących procesów. Stworzone zostało własne pośrednictwo w dostarczaniu ferm. Instruktorzy byli wysyłani do sporządzania kontraktów połowniczych i dzierżawnych, tylko za zwrotem kosztów podróży. Dla uniknięcia na przyszłość nieporozumień, przy obejmowaniu gospodarstw przez członków Związku, przeprowadzane były ekspertyzy wejściowe. Załatwiono polubownie całą masę zatargów. Jak dobroczynna w skutkach była działalność na tym polu, świadczą cyfry, oraz prawie zupełny zanik spraw tego rodzaju obecnie. W roku 1934 Związek załatwił polubownie samych zatargów między połownikami a właścicielami — 102.

Kryzys światowy, niżka cen produktów rolniczych nasunęła Związkowi nowe zadania do rozwiązania. Kontrakty dzierżawne i połownicze, zawierane w latach dobrej koniunktury, w okresie kryzysu okazały się rujnujące dla osadników. Zbyt wysokie były tenuty dzierżawne oraz szacunki inwentarza żywego. Trzeba bowiem sobie przypomnieć, że wartość pary wołów roboczych, oszacowanych w roku 1931 na 10.000 franków, spadła w roku 1935 do sumy 4 — 5.000 franków.

Związek więc rozpoczął, przez bezpośrednie porozumienie się z właścicielami gospodarstw, mozolną pracę obniżania tenut dzierżawnych i szacunku inwentarza. Praca w tym kierunku wydała też owoce. W latach 1934 - 35 na samych zmianach kontraktów dokonanych przy pomocy Związku, osadnicy zaoszczędzili około 200.000 franków.

Po dokonaniu tych podstawowych zadań, t. j. umiejscowieniu osadników i zapewnieniu im swobody gospodarowania, Związek rozpoczął pracę, mającą na celu podniesienie gospodarcze osadników przez oświatę rolniczą i pomoc finansową.

Od kwietnia 1934 roku Związek zaczął wydawać własną gazetę rolniczą pod tyt.: „Gospodarz Polski”. Pismo to, docierając co miesiąc do każdego osadnika, stało się dla niego doradcą w sprawach rolniczych i łącznikiem między nim a sąsiedami.

Od kwietnia tegoż roku uruchomiono Kasę Samopomocy Z. O. P. Na dzień 1 stycznia 1937 r. kapitał Kasy wynosił 56.000 franków. Na ten sam dzień Kasa udzieliła pożyczek na sumę 78.000 fr., przy ogólnej liczbie podań na sumę 143.000 franków. Pożyczki udzielane były przeważnie na zakup inwentarza żywego, oraz na zaspokojenie pierwszych potrzeb osadnika. Pożyczki udzielane były do wysokości 2.000 franków. Dla zaspokojenia pożyczek drobnych 50 — 100 frankowych, silniejsze koła Związku zorganizowały własne kasy pożyczkowe.

Oprócz pracy mającej na celu podniesienie gospodarcze osadników, Związek wraz z Komisją Kulturalno-Oświatową Okręgu Rady Porozumiewawczej rozwinął i na wysokim poziomie postawił dział kulturalno-oświatowy. W pierwszych latach organizacji Związku praca w tym kierunku szła bardzo trudno, gdyż trzeba było najpierw zapewnić osadnikom znośne warunki bytowania. W latach następnych dział ten zostaje rozszerzony. I tak, w roku 1934 urządza Związek poraz pierwszy we Francji polskie dożynki, które się doskonale udają. W roku 1935 i 1936 dożynki urządzają już poszczególne Koła Związku, tak że obecnie jest już w zwyczajcu osadników polskich na południu Francji, po zakończeniu winobrania, organizować swe święta rolnicze.

Urządzenie wspólnych wigilii dla członków przez koła Z. O. P. jak i organizowanie obchodów narodowych, dopełniają ten dział.

Od początku założenia Związku, troską osadników było zapewnienie swym dzieciom możliwości nauczania języka polskiego. Zadanie to nie było łatwe. Zorganizowanie stałej polskiej szkoły dla dzieci osadników natrafiło na wielkie trudności z powodu ich zbyt dużego rozproszenia. Zagadnienie nauczania polskiego języka zostało więc rozwiązane etapami. Najpierw, w roku 1935, organizuje Związek obóz harcerski dla dzieci osadników w Larroque w dep. Tarn. Pomimo dużych oporów, próba udaje się. W roku następnym, obóz harcerski w środkowej Francji gromadzi już kilkunastu chłopców z terenu osadniczego. Dopiero jednak rok 1937 przynosi zupełne uznanie tej formy pracy oświatowej przez osadników. Zostają założone dwa obozy harcerskie, liczące po 30 dzieci każdy.

Obozy harcerskie letnie, chociaż dające doskonałe wyniki, były niedostatecznym środkiem dla nauczania dzieci osadników języka polskiego w mowie i piśmie. Wyłoniła się więc konieczność zorganizowania szkoły polskiej, stałej lub wędrowniej, obsługiwanej przez fachową siłę nauczycielską. Jednak na opłacenie stałego nauczyciela Związku nie było stać. Komisja Kulturalno - Oświatowa Okręgu Rady i kierownictwo Związku sprawę tę rozwiązało w ten sposób, że wybrano spośród światlejszych osadników kierowników kursów nauki języka polskiego, którzy co niedzielę

uczili dzieci. Dla dopełnienia tej organizacji nauczania, sprowadzono z Polski, w okresie wakacji nauczycieli, którzy wzamian za utrzymanie, uczyli dzieci osadników i przeszkalali kierowników kursów. W roku 1937 na terenie Z. O. P. pracowało 8 nauczycielek i nauczycieli przybyłych z Polski. Wyniki ich pracy były bardzo dodatnie.

Zatrzymaliśmy się dłużej nad opisem organizacji oświaty wśród dzieci osadników, dlatego, że organizatorzy, ażeby swe zadanie wypełnić, musieli pokonać cały szereg trudności, nieistniejących w innych środowiskach emigracyjnych, jak również, że metoda zastosowana przez Z. O. P. dla rozwiązania tego zagadnienia okazała się wyjątkowo skuteczną i jednocześnie tanią. Przy tym musimy zaznaczyć, że projektodawcami tego sposobu nauczania byli sami osadnicy z południowo-zachodniej Francji.

Jak można stwierdzić z tego pobieżnego przeglądu, w okresie lat czterech, Związek dokonał olbrzymiego dzieła. Nie tylko skupił rozproszonych na dużych przestrzeniach osadników, ale osadników tych zorganizował, zapewnił im normalne warunki bytowania, wytworzył wśród nich życie kulturalno-oświatowe, zapewniając tak im, jak i ich dzieciom zachowanie kultury polskiej.

Tam gdzie przed rokiem 1933 mieszkało 2.000 rodzin polskich nie-społeczną — jedyną, reprezentującą ogół emigracji rolniczej polskiej we zorganizowanych i nie znających siebie, mamy dzisiaj silną organizację Francji — Związek Osadników Polskich.

Związek Osadników Polskich prowadzi prace dość różnorodne, obejmując działy: organizacyjny, oświatowy, gospodarczy, opieki prawnej, kredytowy, spółdzielczy i ogólny.

W zamierzeniach swoich na przyszłość Z. O. P. postanowił:

1) Uaktywnić prace w komórkach organizacyjnych (Kołach) już istniejących; utrzymać jak największą ilość członków, pogłębić prace we wszystkich działach, w szczególności w dziale gospodarczym.

Rozszerzyć prace w terenie przez organizowanie nowych Kół tam, gdzie znajdzie się większa grupa osadników polskich, gdzie nie będzie warunków na zorganizowanie Koła, otoczyć ich opieką i utrzymywać z nimi stały kontakt.

2) Organizować: a) dla dzieci osadników — kursy czwartkowe i niedzielne, kolonie letnie, chóry, teatry, harcerstwo, wysyłanie młodzieży do szkół zawodowych w Polsce i t. p.; — b) wśród starszych: biblioteki, obchody, uroczystości, imprezy, zebrania i pogadanki na tematy ogólne i fachowe, wycieczki do gospodarstw wzorowych, kursy kilkudniowe rolniczo-społeczne.

3) Wytworzyć wśród osadników warunki i sposoby gospodarowania, które dadzą największą opłacalność pracy i najwyższe dochody. Przeprowadzić doświadczenia z nowymi odmianami ziemiopłodów, z uprawą mechaniczną, z nawozami sztucznymi. Zorganizować wzorowe (przykładowe) gospodarstwa.

Przeprowadzić akcję racjonalnego żywienia krów mlecznych, wychowu cieląt, wychowu świń na bekony, drobiu nieśno-mięsnego. Zaopa-

trzyć rolników-osadników w lepszy materiał hodowlany, oraz powiększyć ilościowo chów inwentarza żywego. Przeprowadzić konkursy wychowu bekonów, przechowania obornika i t. p...

4) Nieść pomoc osadnikom przy sprowadzaniu członków rodzin z Polski do Francji, wyszukiwać prace dla robotników rolnych, osadzać połowników, dzierżawców, właścicieli, maitre-valet, udzielając pomocy przy zawieraniu kontraktów. Przeprowadzać ekspertyzy wejściowe i wyjściowe, pomagać w sądach i urzędach. Udzielać porad i pośredniczyć w zatargach.

5) Wyjednać kredyty dogodne, nisko oprocentowane dla osadników, na kupno inwentarza i na zagospodarowanie — w instytucjach kredytowych polskich (Bank P. K. O.) i instytucjach kredytowych francuskich.

6) Zorganizować spółdzielnię rolniczo-handlową i spożywczą dla osadników polskich.

7) Współdziałać z instytucjami i organizacjami społecznymi, których celem jest niesienie pomocy materialnej i moralnej wychodźtwa polskiemu, oraz z instytucjami francuskimi o charakterze rolniczo-gospodarczym.

Bank Wychodźstwa Polskiego.

Gdy wychodźca polski z powojennej emigracji stanął pierwszy raz na gościnnej ziemi francuskiej, niewątpliwie — układając swe plany na najbliższą przyszłość — widział przed sobą ciężką pracę, ale też widział pracy tej owoce. Bo praca i zarobek były głównym powodem, który kazał mu opuścić ziemię ojczystą. Od początku uważał przeważnie swój pobyt we Francji za tymczasowy i z góry cieszył się na myśl, że za kilka lub kilkanaście lat wróci do kraju z takimi zasobami pieniężnymi, które pozwolą mu zakupić własne gospodarstwo lub założyć własny warsztat.

Dlatego od pierwszej chwili, niemal od otrzymania pierwszej wypłaty — kwestia ulokowania pieniędzy stanowiła wielką troskę naszego emigranta.

Wyłoniła się przeto konieczność stworzenia takiej instytucji finansowej polskiej, która nie będąc obliczona na zysk — miałaby przede wszystkim na celu wzięcie w opiekę spraw finansowych naszej emigracji, stworzenia zbiornicy, w której wychodźcy mogliby lokować swe oszczędności z całym zaufaniem i na rzetelny procent, i za pośrednictwem której mogliby przekazywać pieniądze do Kraju.

Taka była geneza i cele banku, który założony przez Pocztową Kasę Oszczędności, największą instytucją oszczędnościową w Polsce, rozwinął się na terenie Francji ze skromnych początków tak bardzo, że dziś powszechnie nazywany jest Bankiem Wychodźstwa Polskiego. Bank Polska

Kasa Opieki S. A. starał się dotrzeć do wszystkich większych skupień polskich, aby ułatwić i umożliwić wychodźcom korzystanie z jego usług. Posiada dziś cztery Agencje: w Lens, Metz, Montceau les Mines i Toulouse, oraz całą sieć Sub-Agencji — razem 15 placówek.

Ten rozwój terytorialny, w krótkim przeciągu ośmiu lat, jest dowodem, że praca Banku znalazła pełne zaufanie i uznanie wśród wychodźstwa. Lecz najwymowniejszym tego dowodem są cyfry.

Oto cyfry wskazujące wzrost depozytów od pierwszego roku istnienia Banku P. K. O.

Rok 1930	około fr.	3.400.000.—
1931	„ „	5.800.000.—
1932	„ „	9.100.000.—
1933	„ „	16.000.000.—
1934	„ „	38.000.000.—
1935	„ „	84.000.000.—
1936	„ „	92.700.000.—
1937	„ „	125.000.000.—

Za sam tylko 1937 r. wypłacił Bank Wychodźcom 3.500.000 frs. procentów, w tymże roku z usług Banku korzystało 30.000 klientów w dziale depozytowym.

Spółeczny charakter Banku przejawia się nie tylko w dogodnych i tanich operacjach, nie tylko w udzielaniu bardzo korzystnych okazji lokaty pieniędzy, lecz także w tym, że Bank interesuje się potrzebami społecznymi wychodźstwa i patronuje jego zamierzeniom.

Niewątpliwie najważniejszym celem każdej pracy społecznej wśród naszej emigracji jest podtrzymanie i krzewienie ducha polskiego i kultury polskiej.

Niemale i na tym polu Bank położył zasługi. Ufundowanie Bibliotek w Lens i Freyming, założenie Bursy im. Banku P. K. O. w Lille, przyznawanie setek nagród w postaci książek — oto sposoby, jakimi Bank przez książkę polską krzewi zamiłowanie do mowy i kultury polskiej. Organizacje polskie, podejmując pewne poczynania o charakterze gospodarczym, znajdują w Banku P. K. O. całkowite poparcie, wpływające ze zrozumienia, że wszelka akcja gospodarcza, która wzmacnia stan posiadania naszej emigracji, jest pożądana i konieczna.

Gdy więc po 8 latach istnienia Banku P. K. O. można już na działalność jego spojrzeć z perspektywy tych lat, trzeba stwierdzić, że Bank dobrze zasłużył sobie na miano Banku Wychodźstwa Polskiego.

● obserwacjach wychodztwa polskiego we Francji, przeprowadzanych przez delegatów z kraju.

Osoby, przyjeżdżające z Kraju do Francji w charakterze delegatów - obserwatorów wychodztwa polskiego, po przeprowadzeniu obserwacji dochodzą do bardzo ciekawych i wręcz paradoksalnych wniosków, na podstawie których informują i zarazem często wprowadzają w błąd czynniki decydujące - urzędowe i społeczne w Kraju.

Człowiek z Kraju, przyjechawszy do Francji, najczęściej patrzy na emigrację polską bardzo powierzchownie.

Rzadko kiedy zjawia się ktoś, obeznany choćby teoretycznie, ale gruntownie z tłem socjologicznym i z tymi wszystkimi zasadniczymi zagadnieniami, które wytworzył sam fakt istnienia emigracji polskiej we Francji. Nie zdarzyło mi się jeszcze rozmawiać z kimś, kto, przyjechawszy na nasz teren, znał odpowiednią literaturę naukową, popularno - naukową i beletrystyczną, dotyczącą tutejszego wychodztwa. I w tym słabym przygotowaniu się ludzi, przyjeżdżających z Kraju do przeprowadzenia gruntownych obserwacji, widzimy główną przyczynę tej paradoksalności wprowadzanych wniosków.

W Kraju, ogólnie biorąc, mało interesujemy się życiem wychodztwa wogóle, a w szczególności terenem francuskim, dlatego tym łatwiej jest rozprzestrzeniać ujemne poglądy o życiu Polaków we Francji.

Zresztą niektórzy delegaci przyjeżdżają specjalnie krytycznie nastawieni z góry i skutkiem tego, patrząc na emigrację, widzą tylko ujemne strony jej życia, dodatnich zaś, jakby wcale nie dostrzegali.

Wielu ludzi, zwłaszcza młodszych, zaprawionych już przynajmniej teoretycznie do pojmowania pracy społecznej w Polsce i stosunku obywatela do Państwa, wyjeżdżając z Francji po przeprowadzeniu obserwacji, dochodzi do bardzo pesymistycznych wniosków.

Cóż bowiem uderza inteligenta, przyjeżdżającego z Polski, gdy zetknie się z wychodztwem?

Uderza go przede wszystkim przerost organizacji społecznych. Już bowiem sama tylko Rada Porozumiewawcza skupia 27 różnych związków, a biada, jeśli taki inteligent znajdzie się w kolonii polskiej, liczącej około 30 towarzystw. Mówię tu tylko, o tych związkach i towarzystwach, które szanują Polskę i odnoszą się do Niej lojalnie i patriotycznie, gdyż jeśliby doliczyć jeszcze inne organizacje komunistyczne lub komunizujące, to ilość ta znacznie by się powiększyła? Jest to istotnie cała mozaika organizacyjno - społeczna, ale patrząc na nią dłużej i głębiej, dojdziemy do wniosków optymistycznych.

Cóż bowiem wpływało na takie ukształtowanie się oblicza społecznego poszczególnych kolonii i całej emigracji? Z jednej strony różnorodność ludzi, którzy znaleźli się na emigracji, a każdy szanował swoją indy-

widualność. Różnorodność ta była zjawiskiem zupełnie naturalnym. Wszystkie dawne zabory i wszystkie regiony Polski są reprezentowane wśród ludu emigracyjnego. Trudno w takich warunkach o pewną jednolitość zaopatrywań i poglądów, zwłaszcza jeśli weźmiemy pod uwagę duże różnice w rozpiętości horyzontu umysłowego emigrantów przy kompletnym braku warstwy inteligentnej.

W koloniach, w których dość silny rdzeń społeczności polskiej stanowią tak zw. „Westfalacy” — typ doświadczonego emigranta, przerost organizacyjny nastąpił wskutek wytworzonych ambicij przewodzenia.

Emigracja polska z Westfalii, skupiająca w sobie najwięcej wyrobionych praktyką życia emigracyjnego działaczy, nie mogła w sobie tych wodzów pomieścić, wskutek ich ambicij, szukających osobnego pola działania. To „ciśnienie wodzów” powodowało pęknięcie bryły westfalskiej, na szereg mniejszych grup, z których każda skupiała się około swego wodza — późniejszego prezesa nowego towarzystwa.

Są to najpoważniejsze przyczyny dostrzeganego i krytykowanego przez delegatów z kraju przerostu organizacyjnego, który zresztą istniał już w Westfalii. Nie można nań patrzeć tylko pesymistycznie, po głębszych obserwacjach znajdziemy w nim również wiele momentów pozytywnych.

Wprawdzie przerost organizacyjny pochłania znacznie większą ilość funduszy na cele administracyjne, ale z drugiej strony wywołuje on dużą dynamikę życia narodowego w kolonii, wytwarzając polską atmosferę narodową tak bardzo i może najskuteczniej opierającą się wszelkiej asymilacji elementu polskiego.

Często przy tym przeroście organizacyjnym jeden Polak należy do kilku organizacyj, ale i w tym specjalnie nic złego widzieć nie można, gdyż styka się on coraz to z innymi ludźmi, a przez to wytwarzają się mocniejsze powiązania społeczne.

Na uwagę zasługuje również fakt, że w osiedlach, w których znajdowało się jedno silne towarzystwo, z poszczególnymi sekcjami, jak teatralne, śpiewacze, muzyczne itp., życie społeczno - narodowe zamierało.

Trzeba wkońcu zaznaczyć, że zawdzięczając przerostowi organizacyjnemu mamy co niedzielę około 500 zebrań polskich, w których bierze udział przeciętnie 30 tysięcy osób i dyskutuje po polsku nad swoimi sprawami organizacyjnymi.

Centralną zaś organizacją w kolonii jest Kom. Tow. Miejsc., który reguluje prace społeczne w danej miejscowości.

Wśród kół krajowych, interesujących się emigracją polską we Francji, słyzy się często zarzuty, że pracę naszych organizacyj cechuje skostniałość form. Laicy nie mogą zrozumieć, że formy pracy zależą od psychiki emigranta, którą jeśli chodzi specjalnie o formy pracy i jej treści, cechuje dość duży konserwatyzm.

Konserwatyzmu tego nie można w zasadzie uważać za zły, bo jest on jednym z poważnych czynników, utrzymujących emigranta przy polskości.

Emigracja westfalska przeniosła swoje formy pracy kulturalno - społecznej na teren francuski i formy te, jako wypróbowane już w Niemczech, dały dobre rezultaty praktyczne, nic więc dziwnego, że do nich emigranci mają największe zaufanie.

Wprowadzenie nowych form pracy stopniowo jest możliwe i jest realizowane wśród młodego pokolenia; ta zmiana form odbywa się również bardzo powoli wśród starszego pokolenia drogą filtrowania coraz bardziej nowoczesnych treści, całkowita zaś zmiana jest uwarunkowana gruntowną przebudową psychiki emigranta, co na przestrzeni czasu, obejmującej jedno pokolenie, jest rzeczą zupełnie niemożliwą i nie wskazaną.

Przerost organizacyjny uderza głównie delegatów krajowych — pochodzących z b. Królestwa, gdzie społeczeństwo jest zorganizowane słabo, a organizacje obejmują znikomą część społeczeństwa.

Błędy, jakie popełniają delegaci z Kraju w ocenie obecnej naszej rzeczywistości emigracyjnej, powodowane są również w pewnej mierze tym, że delegat taki trafia w ręce prezesa lub instruktora jakiejś jednej organizacji i wtedy, informowany, patrzy na całość życia emigracyjnego wyłącznie przez jedno okienko.

Powoduje to oczywiście zwężenie pola widzenia i dalej — często fałszywość wniosków, bo inne odcinki życia organizacyjno - społecznego wychodztwa pozostają dla takiego delegata rodzajem „terra ignota”, a już absolutnie nie widzi on wtedy wszystkich powiązań tego życia.

Takim typowym przykładem zwężenia pola widzenia, jest choćby ostatnio zamieszczony w Kalendarzu Światowego Związku Polaków za rok 1938 artykuł o wychodźstwie polskim we Francji.

Gorzej jeszcze jeśli delegat zasięga informacji u innych osób — aspołecznych, które dla usprawiedliwienia swego izolowania się od organizacji, zawsze będą twierdzić, że w życiu zrzeszeniowym polskim wszystko jest złe i bezcelowe.

Nie można się więc dziwić — jeśli weźmiemy pod uwagę niedokładność i niedoskonałość obserwacji — przeprowadzanych nad emigracją przez delegatów z kraju, nawet drogą nielicznych ankiet — że później delegat taki przywozi rzeczywiście „rewelacyjne” wiadomości — i karmi nimi odpowiednie czynniki urzędowe i społeczne w kraju. Istotnie „rewelacyj” takich nie przywiezie do kraju nikt, spośród ludzi dłużej przebywających na emigracji, i interesujących się nią, obserwujących powoli i gruntownie nurt jej życia.

Kończąc, chcę jeszcze podkreślić dla charakterystyki — pewne zupełnie nieuzasadnione przekonanie — jakie cechuje delegatów przyjeżdżających z kraju do Francji, jak również pewne czynniki w Kraju, że tylko oni wyłącznie rozumieją właściwie i racjonalnie polską rację stanu, według której powinny iść wszelkie przemiany strukturalno - społeczne i ideowe wychodztwa polskiego we Francji.

Tego rodzaju „pewniki” można obalić jedynie doświadczeniami i z nich wyprowadzonymi wnioskami.

Unikajmy więc młodzieńczości sądów o wychodztwie polskim we Francji, bo to może tylko sprawie zaszkodzić, nie wnosząc pozytywnych momentów.

Pisząc te słowa zastrzegamy się, że nie chcemy bynajmniej gloryfikować istniejącego stanu organizacyjno - społecznego naszego wychodztwa, i dalecy jesteśmy od uważania go za doskonały.

Zdajemy sobie doskonale sprawę z istniejących braków, widzimy również popełnione błędy, które zresztą popełnia się w każdej pracy.

Ale chcemy również podkreślić to, że stanu tego nie można zmienić radykalnie, że stanu tego nie zmieni żaden przyjeżdżający z Kraju delegat.

Przemiany w strukturze ideologicznej i społecznej wychodztwa odbywają się wprawdzie powoli, lecz stale, a istniejącą rzeczywistość emigracyjną może zmienić i zmieni samo wychodztwo polskie. Zmiany te będą następować w znacznie szybszym tempie, gdy młode pokolenie emigracyjne przejmie z rąk ojców sztandar narodowy i poczuje odpowiedzialność za jego godność i przyszłość.

NAJLEPSZE I NAJTAŃSZE

WYCIEZKI DO POLSKI

ORGANIZUJE

ZAUFAŃNE BIURO ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

CENTRALAG PARIS (IX) 5, Rue St. Vincent de Paul
Tel. Trudaine 34-25

CENTRALAG LILLE — 33-ter, Rue de Tournai
Tel.: 506-48

CENTRALAG STRASBOURG Gare Centrale
Tel.: 253-46.

SPECJALNE WARUNKI DLA STOWARZYSZEŃ POLSKICH

NAJTAŃSZE BILETY DO POLSKI

WYJAZDY PO CENACH ZNIŻONYCH

CODZIENNIE

EKSPRESEM MIĘDZYNARODOWYM

FORMALNOŚCI PASZPORTOWE i WIZOWE w NAJKRÓTSZYM CZASIE

SZCZEGÓLOWE i BEZPŁATNE INFORMACJE

NAJKORZYSTNIEJSZA WYMIANA PIENIĘDZY

PRZEKAZY DO POLSKI

SPROWADZANIE RODZIN z POLSKI

PROPOZYCJE OD KORESPONDENTÓW w KOLONJACH
BĘDĄ ŻYCZLIWIE ROZPATRZONE.

Polacy w poszczególnych departamentach Francji.
(Statystyka z dn. 1 stycznia 1934 r. sporządzona przez prefektury)

DEPARTAMENT	Polacy na 1. I. 1934 r.	DEPARTAMENT	Polacy na 1. I. 1934 r.
1. Pas-le-Calais	25.272	46. Ain	993
2. Nord	81.910	47. Loir et Cher	972
3. Seine	56.004	48. Charente	970
4. Moselle	29.728	49. Vienne	1.136
5. Meurthe et Moselle	21.610	50. Haute Vienne	953
6. Seine et Oise	20.769	51. Correze	928
7. Aisne	18.886	52. Herault	888
8. Seine et Marne	14.564	53. Gers	855
9. Oise	12.358	54. Cantal	813
10. Saone et Loire	10.597	55. Creuse	802
11. Haut-Rhin	8.250	56. Maine et Loire	784
12. Loire	7.505	57. Jura	770
13. Somme	7.034	58. Terr. de Belfort	699
14. Ardennes	6.278	59. Vosges	660
15. Marne	6.057	60. Deux Sevres	656
16. Rhone	5.110	61. Aude	627
17. Calvados	4.979	62. Savoie	617
18. Aube	4.313	63. Manche	616
19. Loiret	4.282	64. Tarn et Garonne	567
20. Bas-Rhin	4.285	65. Orne	521
21. Allier	4.243	66. Lot	420
22. Gard	4.186	67. Var	401
23. Tarn	4.003	68. Charente Inferieure	394
24. Meuse	3.750	69. Sarthe	300
25. Puy de Dome	3.385	70. Haute Loire	293
26. Isere	2.920	71. Haute Savoie	293
27. Cher	2.878	72. Drome	287
28. Seine Inferieure	2.642	73. Ile et Vilaine	257
29. Eure	2.603	74. Ardeche	232
30. Cite d'Or	2.596	75. Vaucluse	225
31. Yonne	2.464	76. Vendée	199
32. Aveyron	2.460	77. Mayenne	159
33. Haute Garonne	2.186	78. Haute Alpes	148
34. Nievre	2.071	79. Corse	142
35. Dordogne	1.971	80. Finistere	127
36. Haute Marne	1.891	81. Landes	127
37. Bouche du Rhone	1.457	82. Hautes Pyrénées	126
38. Alpes Maritimes	1.456	83. Ariège	120
39. Lot et Garonne	1.452	84. Basses Alpes	104
40. Gironde	1.353	85. Pyrénées Orientales	67
41. Loire Inferieure	1.392	86. Lozere	88
42. Indre et Loire	1.340	87. Cotes du Nord	50
43. Indre	1.329	88. Morbihan	41
44. Haute Saone	1.300		
45. Eure et Loire	1.092	Ogółem dla całej Francji:	531.516

Ilość kolonii polskich, w których zamieszkuje przynajmniej 100 Polaków wynosi: 547.

W depart. Nord	istnieje takich kolonii	85
" " Pas de Calais	" " "	58
" " Moselle	" " "	42
" " Seine	" " "	42
" " Seine et Marne	" " "	36
" " Seine et Oise	" " "	35
" " Meurthe et Moselle	" " "	33
" " Aisne	" " "	30
" " Oise	" " "	27
" " Saône et Loire	" " "	12
" " Loire	" " "	9
W Paryżu zamieszkuje	40.000 Polaków	
8 gmin liczy od 5.000 do 10.000 Polaków.		
23 " " " 2.500 do 5.000 Polaków.		
62 " " " 1.000 do 2.500 Polaków.		
85 " " " 500 do 1.000 Polaków.		
368 " " " 100 do 500 Polaków.		

Powyższe cyfry podajemy na podstawie książki wydanej przez Radę Porozumiewawczą p. t.: „Zasługi Wychodztwa Polskiego we Francji wobec Polski” opr. przez Dr. Włoszczewskiego.

PRĘDKO — DOKŁADNIE — SOLIDNIE

może obsłużyć jedynie

POLSKIE BIURO PODRÓŻY

ORBIS

ORBIS

ORBIS

Najlepsze wagony — Prawdziwą opiekę w drodze —
Należyte załatwienie formalności granicznych — za-
pewnić może t y l k o

POLSKIE BIURO PODRÓŻY

ORBIS

ORBIS

ORBIS

DOKUMENTY — PASZPORTY dla ODNOWIENIA
i WYROBIENIA WIZ — NA PRZEJAZD w ODWIE-
DZINY DO KRAJU — NIEMIEC lub POWROTU
nadsyłać należy z zadatkiem 50 franków pod adresem

ORBIS: 71, Avenue de Villiers, 71 — PARIS 17-e.

Wyjazdy w każdy dzień oprócz sobót i świąt.

ORBIS: 30, rue Faidherbe, 30 — LILLE (Nord).

Wyjazdy we wtorki i piątki, za wyjątkiem świąt.

ORBIS: 6, quai de Paris, 6 — STRASBOURG.

Wyjazdy w poniedziałki i czwartki, oprócz świąt.

Urzędy polskie we Francji:

- AMBASADA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ — 1, rue Talleyrand, PARIS (7-e).
- KONSULAT GENERALNY R. P. w PARYŻU — 19, rue Alphonse de Neuville, PARIS (17-e).
- KONSULAT GENERALNY R. P. w LILLE — 45, Bld. Carnot, LILLE (Nord).
- KONSULAT R. P. w STRASBURGU — 10, rue Castelnau, STRASBOURG, (Bas-Rhin).
- KONSULAT R. P. w LYONIE — 2, rue de Boissieu, LYON (Rhone).
- KONSULAT R. P. w MARSYLII — 2, Place St. Féréol, MARSEILLE (Bouches du Rhone).
- KONSULAT R. P. w TULUZIE — 72, Bld. de-Strasbourg, TOULOUSE (H-te G-ne).

Polskie instytucje:

- Bank POLSKA KASA OPIEKI — 31, rue Jean Goujon, PARIS (8-e).
- POLSKIE BIURO PODRÓŻY „ORBIS” — 5, rue de la Chaussée d’Antin, PARIS (9-e).
- KSIĘGARNIA POLSKA — 123, Bld. St. Germain, PARIS (6-e).

Polskie instytucje katolickie:

- POLSKA MISJA KATOLICKA — 263-bis, rue St. Honoré, PARIS (1-e).

Zakłady dla młodzieży:

- BURSA POLSKA im. Banku „P.K.O.” — 118, r. Meurein, LILLE (Nord)

Pisma polskie we Francji:

- „NARODOWIEC” (pismo codzienne), — 101, rue Emile Zola, LENS, 101 (P. de C.)
- „WIARUS POLSKI” (pismo codzienne) — 35, rue du Chateau, LILLE (Nord).
- „GŁOS WYCHODŹCY” (pismo codzienne) — 1, Place de la Gare, LILLE (Nord).
- „OGNISKO” (pismo codzienne) — 3-bis, rue Emile Allez, PARIS (17-e).
- „POLAK WE FRANCJI” (tygodnik) — 70, Fg. Poissonière, PARIS (X).
- „PRAWO LUDU” (pismo periodyczne, organ Polskich Sekcyj C.G.T.) — 6, rue de la Douane, PARIS (X).
- „ILUSTRACJA POLSKA” (pismo periodyczne) — 101, rue Emile Zola, LENS (P. de C.).
- „GAZETA DLA KOBIEC” (pismo periodyczne) — 101, rue Emile Zola, LENS (P. de C.).

Pisma wydawane przez Radę Porozumiewawczą:

- „PORADNIK OŚWIATOWY” (miesięcznik) — 20, rue Faidherbe, 20, LILLE (Nord).
 „TRAVAILLEUR POLONAIS” (pismo periodyczne) — 20, rue Faidherbe, 20, LILLE (Nord).

Pisma wydawane przez Związki wchodzące w skład Rady Porozumiewawczej:

- „POLSKIE PACHOLE” (wydawn. Zw. Naucz. Polsk., miesięcznik ilustrowany dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym) — 15, rue Gustave Spriet, LENS (P. de C.)
 „PIŁSUDCZYK” (pismo periodyczne, organ Zw. Tow. Kult. Oświat. im. J. Piłsudskiego) — 7, rue Crillon, 7, PARIS (4-e).
 „GOSPODARZ POLSKI” (pismo periodyczne, organ Zw. Osadn. Polsk.) 8, rue Bayard, TOULOUSE (Haute Garonne).
 „KUPIEC POLSKI” (pismo periodyczne, organ Zw. Kupców i Rzemieślników Polskich) — 103, rue Thiers, LENS (P. de C.)
 „GŁOS KOMBATANTA POLSKIEGO” (pismo periodyczne, organ Fed. Pol. Zw. Obr. Ojcz.) — 44, rue Saint Jacques, DOUAI (Nord).

Wydawnictwa specjalne Rady Porozumiewawczej:

- „ROCZNIK RADY POROZUMIEWAWCZEJ ZWIĄZKÓW POLSKICH WE FRANCJI” — 1935.
 „ROCZNIK RADY POROZUMIEWAWCZEJ ZWIĄZKÓW POLSKICH WE FRANCJI” — 1936.
 „PRAWA I OBOWIĄZKI ORGANIZACYJNE ROBOTNIKÓW POLSKICH WE FRANCJI” (broszurka).
 „AKADEMIE OŚWIATOWE” (broszurka).
 „ZASŁUGI WYCHODZTWA POLSK. WE FRANCJI WOBEC POLSKI”.

LISTA ADRESÓW ZWIĄZKÓW

wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej Związków Polskich we Francji

Nr.	NAZWA ZWIĄZKU	IMIĘ i NAZWISKO prezesa	A D R E S
1.	Zw. Komitetów Tow. Polskich	Szymanowski Józef	HERSIN COUIGNY 62, rue Gen. Mangin
2.	Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny	Dr. Bratek-Kozłowski	DOUAI (Nord) 44, rue St. Jacques
3.	Związek Rezerwistów i Byłych Wojskowych	Dr. Bratek-Kozłowski	DOUAI (Nord) 44, rue St. Jacques
4.	Związek Legionistów	Pustelnik	HAILLINCOURT (P. de C.) rue E. Zola
5.	Związek Inwalidów Woj.	Ozorowski Stanisław	MACON CONDE (N.) 3, rue des Baligneres

Nr. h.	NAZWA ZWIĄZKU	IMIĘ i NAZWISKO prezesa	A D R E S
6.	Zjednoczenie Tow. Katolickich	Siąkowski	LENS (P. de C.) 4, rue Poincaré
7.	Związek Tow. Kat. Męskich . . .	Łatajczak Franciszek	GRENAY (P. de C.) Nr. 425 Cité II
8.	Związek Matek Różańcowych	Witkowska Stanisława	BRUAY (P. de C.) 40, rue Administration
9.	Z. K. S. M. P. ż.	Durczyńska Teresa	HARNES (P. de C.) 26, rue de l'Eglise
10.	Z. K. S. M. P. M.	Ambroży Alojzy	BARLIN (P. de C.) 28, rue Domrémy
11.	Związek Dzieci Polskich . . .	Ks. Makulec Ludwik	AUBL 1. Douai (Nord) 295, rue du Moulin
12.	Związek Kół Śpiewaczych . . .	Czacharowski Bernard	ABSCON (Nord) 15, r. de la Marne C. Chauff.
13.	Związek Tow. Teatralnych . . .	Jędrzejewski Wład.	SOMAIN (N.). 4. route Douai Cor. Chauffour
14.	Związek Tow. Kobiety . . .	Konopczyńska K.	ESCAUDAIN (Nord) 11, rue de Valenciennes
15.	Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	A. de Gontaut-Biron	PARIS 17-e 5, rue Leboutoux
16.	Związek Rodzin Obr. Ojczyzny	Ciszewiczowa Zofia	QUIEVRECHAIN (N.) 12, Cité du Corbeau
17.	Związek Kół Muzycznych . . .	Matysiak Wojciech	AVION (P. de C.) 10, rue Lyautey
18.	Zw. Nauczycielstwa Polskiego	Bruchwalski Edmund	LENS (P. de C.) 15, rue Gustave Spriet
19.	Zw. Harcerstwa Polskiego . .	Drągowski Antoni	PARIS 7-e 1, rue Talleyrand
20.	Związek Sokolstwa Polskiego	Brabander Franciszek	LENS (P. de C.) 24, rue de la Gare
21.	Związek Strzelecki	Strauch Edmund	PARIS 7-e 1, rue Talleyrand
22.	Związek Piłki Nożnej	Szybowicz Teofil	LENS (P. de C.) r. E Zola „Narodowiec”
23.	Związek Bractw Kurkowych .	Pirzon	na adr. sekr.: Stoiński SABATIER RAISMES (Nord) 27, rue Taffin
24.	Związek Robotników Polskich	Rejer Stefan	LILLE (Nord) 20, rue Faidherbe
25.	Związek Kupców i Rzemieślni- ków Polskich	Roskosz Jan	LENS (P. de C.) 103, rue de Thiers
26.	Związek Kas Wzaj. Pomocy	Kasprzak Franciszek	SOMAIN (Nord) 24, r. de Douai, C. Chauffour
27.	Związek Osadników Polskich	Wiśniewski	TOULOUSE 8, rue Bayard
28.	Związek Towarzystw Kult. - Oświat. im. J. Piłsudskiego . .	Kołczak	sekretarz: Ottomański 31, rue Croulebarbe, 31
29.	Związek Tow. Gospodarczo - Hodowlanych	Krawczyk Władysław	PARIS 13. MARLES LES MINES 94, rue de Nantes, 94.

Rada Porozumiewawcze Związków Polskich we Francji — 20, Rue Faidherbe, 20 — LILLE (Nord).

I Okręg Rady Porozumiewawczej, 1, Avenue Serpenoise, 1 — METZ (Moselle).

II Okręg Rady Porozumiewawczej, 72, Bld. de Strasbourg, 72 — TOULOUSE

III Okręg Rady Porozumiewawczej, 7, Rue Crillon, 7 — PARIS 4-me.

IV Okręg Rady Porozumiewawczej, 50, Rue Carnot, 50 — MONTCEAU LES MINES

V Okręg Rady Porozumiewawczej, 212, Cite Beaulieu — par ROCHE LA MOLIERE

SPIS TREŚCI.

Część I. — Wstęp i sprawy ogólne:

	str.
Słowo wstępne. — (Stefan Rejer)	7
Przemówienie Stefana Rejera z okazji przyjazdu p. Ambasadora R.R.	10
Konsolidacja żywiołu polskiego we Francji. — (Piotr Kalinowski)	11
Struktura Rady Porozumiewawczej (tablica)	19
Wykaz związków wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej	20
Statut Rady Porozumiewawczej	22
Regulamin Rady Porozumiewawczej	24
Program prac Wychodźstwa polskiego na rok 1938	29
Światowy Związek Polaków z Zagranicy	31

Część II. — Sprawozdania z działalności Komisji i Sekcyj Rady Porozumiewawczej:

Sprawozdanie Komisji Kulturalno - Oświatowej	35
" Komisji Wychowania Fizycznego i Obywatelskiego	53
" Komisji Ekonomiczno - Społecznej	64
Sekcji Propagandowej	71
Sekcji Współpracy Lokalnej	75
Centralnego Biura Propagandy Oszczędności	76
" Komisji Budżetowo - Rewizyjnej	79
Okręgu I. Rady Porozumiewawczej - Metz	88
" Okręgu III. Rady Porozumiewawczej - Paryż	89
" Okręgu II. Rady Porozumiewawczej - Tuluza	93
" Okręgu IV. Rady Porozum. - Montceau les Mines	95

Część III. — Artykuły, informacje ogólne i adresy:

Rola Wychodźstwa w życiu Narodu — (Prof. Wincenty Lutosławski)	101
Służba Narodowa Książki. — (H. Radlińska)	103
Dorobek Związku Osadników Polskich	104
Bank Wychodźstwa Polskiego	109
O obserwacjach wychodźstwa polskiego we Francji, przeprowadzanych przez delegatów z kraju	111
Polacy w poszczególnych departamentach Francji	115
Urzędy polskie we Francji (adresy)	117
Polskie instytucje we Francji (adresy)	117
Pisma polskie we Francji (adresy)	117
Wydawnictwa specjalne Rady Porozumiewawczej	118
Adresy Związków wchodzących w skład Rady Porozumiewawczej	118

UWAGA!

UWAGA!

Polskie Biuro Podróży „EXPRESSPOL”

Spółka Akcyjna — Kapitał Zakł. 100.000 franków.

Siedziba w LILLE, 53, rue Faidherbe — Telefon 517-42.
(Idąc od dworca po prawej stronie)

P o l e c a S z a n o w n y m R o d a k o m :

1 — Sprzedaż biletów do POLSKI i z powrotem po najniższych cenach:

- a) Indywidualne, turystyczne na pociągi międzynarodowe;
- b) Grupowe — na pociągi międzynarodowe;
- c) Wycieczkowe na pociągi specjalne i międzynarodowe.

2 — Sprzedaż walut po najlepszym kursie.

3 — Sprowadzanie rodzin z POLSKI.

EXPRESSPOL Zwraca szczególną uwagę na grzeczną i solidną obsługę klientów.

EXPRESSPOL Udziela informacji bezpłatnie dla zgłaszających się osobiście lub piśmiennie.

**KAŻDY KLIENT ZORGANIZOWANY OTRZYMA
50% ZNIŻKĘ NA KOLEJACH POLSKICH.**

Podróżujcie tylko przez:

POLSKIE JEDYNE NOWO ZORGANIZOWANE BIURO PODRÓŻY
dla wygody Emigracji:

„EXPRESSPOL”

S. A. Kap. Zakł. Frs. 100.000.—

53, rue Faidherbe w LILLE — Telefon 517-42.

